

De potestate cōfessoris in audiēdo cōfessiones et absoluendo .i.

Capitulum primum

Vantum igitur ad primum ut habeas auctoritatē audiēdi cōfessiones. si es in ordine mēdicāciū requiritur. **P**rimo q̄ habeas licēciā a p̄latis tuis non solū quo ad fr̄es s; que ad seculares. **S**ecundo ut habeas licēciā a p̄po sacer dote eius qui ē audiēd⁹ v̄l specialē vel generalem sc; p̄ p̄sentacionē factā coram diocesano vel aliq̄d equalens. secūdu formā d̄ sepū. du. **E**t ex hac licēcia nō vales absolue h̄ntes domicilia ī alijs dioce. nec etiam homines illi⁹ dioce. in qua p̄sentatus es extra ipsam diocesim fm̄ fran. et ab. et and. **N**ec vales absolue ab aliq̄ excomunicacione maiore. non habendo alia; auctoritatē specialē sup̄ hoc. q̄ si h̄ facis absoluēdo aliquē ab aliq̄ sentēcia scienter t̄ ex ignorantia iuris sentēciā excōicacionis ī curris aqua circa sedē ap̄licā nō vales absolui. et hoc ven̄ est de sentēcia iuris. sec⁹ si absolues a sentēcia hominis q̄ quis male faceres et ille non esset absolutus nō tñ sentēciā excōicacōis icurreres fm̄ pe. ext̄ de p̄ui. re. in **Cle.** **I**tē ex tali licēcia sic habita nō vales absolue a peccatis. quon̄ absolucio diocesana reservatur. **E**t q̄ qui sunt tales cas⁹ circa hoc sunt varie op̄miones et aliq̄ p̄tes et aliqui pauciores ponūt. **E**t ī h̄ m̄ktū stat̄ur cōsuetudini diocesū v̄l diocesanor̄. **I**deo nō firmiter inhereas ei q̄ d̄ de ista materia ī sūma p̄isana q̄ntū ad illos cas⁹

expresfos. Sed ut caucius et clarius pcedas a dio
cesano q̄ras quos casus velit sibi reseruare quib⁹
expresfis de ipsis te non impediās sed ab omib⁹
alijs auctoritatē suae licēciā petas. ¶ Si 8º habes
pre mamb⁹ casuz alicui⁹ pccī soluz a quo nō potes
absoluere si alias penitens est bene disposit⁹ absol
uas tu ab his a q̄b⁹ valeas ⁊ de residuo mittas eū
absoluēdū ad illū qui habet sup hº auctoritatē vñ
tu vadas p eo ad capiēdū auctoritatē Sed si repis
eū innotatū aliqua sentēcia excoīcaciōis maioris a q̄
non potes absoluere quia scilic⁹ sup hoc nō habes
auctoritatem specialē. non absoluas euz a peccatis
nisi prius obtinueris absolutionē excoīmunicacionis
ab eo qui potest. Quia fm Tho. in. iiii. di. xviij. ab
solucio ab excoīmunicaciōe debet pcedē absolucio
nē a peccatis qz excoīcat⁹ n̄ p̄ absolui a pccīs cum
n̄ sit p̄iceps sacram̄tor. Et id circo cautū ē. añ itez
rogationē d̄ pccīs it̄rogaē d̄ his ppter que possis
suspiciatī d̄fitentē incidisse in aliqua⁹ sentenciā. ne
videlicet audiēs peccata et nō valēdo impedire ab
solucionē ppter impedimētū excoīmunicacionis rema
neat scandalifatus. ¶ Ab excoīmunicacione autē mi
nozi qua scilicet incurritur participando precipue
cuz excoīcatis in casu non concessio. nec tamen in cri
mine propter quod ille est excoīcatus. quia tunc et
ipse pariformiter esset ligatus extra. e. Cōcubine.
vales absoluere et debes ante absolutionem a pec
catis. Personas autē habentes domicilia extra dio
cesim vbi habes auctoritatem adiocesano vt possis
absoluere oportet vt vel tu vñ ipse qui est audiēd⁹
super hoc habeat licenciā specialē vñ generalem

a ij

Sacerdos vero secularis si habet beneficium vñ
ecclesiam que habet curaz animarū. eo ipso quo ipaz
recipit. habet licenciā audiēdi cōfessiones parrochi
anorū illius ecclesie solū sine alia licencia speciali.
non tamen ex ipsa licencia tali potest absolvere a
casibus epō reseruatis. nec etiaz p̄t audire prochi a
nos aliarū ecclesiarū nisi habeat licēciā ab epō sup
hoc vel alio qui dare possit. aut ip̄e penitēs habeat
licenciāz vt possit confiteri ⁊ hoc siue ab episcopo.
siue a suo parochiali sacerdote. vt dicit hostien. in
summa. In articulo tamen mortis potest quilibet
absolui a quolibet sacerdote. etiam non habente
super hoc auctoritatem vbi qui posset non adesset.
et a quacunque ex cōmunicacionis sententia etiam
ap̄lice sedi reseruata. quo ad absolutionem. et ab
omni casu peccatorū ⁊ de quacūqz diocesi existeret
Si tamen piculum euadit quantum ad sn̄as excō-
municacionis oportet qd se etiam rep̄ntet ei qui re-
gulariter valet absolvere. alias remcidit in eadē
sn̄as et hoc debes ei declarare Et quāuis ex sn̄a
excōmunicacionis ppter iniectionem manuum violentaz
cui⁹ absolutio esset ap̄lice sedi reseruata posset q̄s
absolui auctoritate ep̄i sui in quibusdam casibus ex
articulum mortis vt no. inno. c. ti. d. excōmunicacionibus
excōmunicacione prima. Istud tamen non est extenden-
dum i absolutione ab excōmunicacionibus alijs ap̄lice
sedi reseruatis et sentencijs ab homine. Sed soluz
permittitur i articulo mortis absolutio hec fm̄ ino.
Sed multi doctores in hoc dicunt contra inno. Vñ
de ista materia habes diffuse in ista parte prima.
C. xxij. quod incipit. eos qui. ibi omnino videas. Et
quia qui le gat⁹ est non valet alium absolvere. ideo

si esses aliq̄ snia irretit⁹ excoīcatōis maioris ē su
spēsiois tūc h̄mōi auctoritate ocessa uti non vales
Q si attinget vlt pignozantiā vlt p in aduertētiā
vlt certā sciam te aliq̄z absolue a q° n̄ valebas siue
snia siue p̄cō vlt p̄dictū omissuz teneris si vales
omōd māifestare illi errozē omissuz. cū apud eccle
siā militātē n̄ sit absolut⁹. Hoc tñ ven. ē si excoīca
t⁹ eras notozie. **N**ā fm pe. de. pat. absolutio ab oc
culte excoīcato tenz vt hēs infra i scda pte d̄ abso
lutōe. p̄t absolut⁹ tñ a p̄c̄is solū in casu n̄ ocesso
et si gūiter peccas sniaz excoīcatōis ē aliā non in
curris. Dicūt etiā. Inno. hosti. z Guil. q̄ q̄ ocess⁹
ē ei q̄ de iure n̄ hz bñficiū puta symoniaco vlt itru
so z h̄mōi qñ hoc scitur tenetur iten. ofiteri ei qui
possit eū absolue. ex. d. pe. z re. Si. Ep̄s. li. vi. S;
reglarit fm hosti. d; q̄s p̄o sac̄doti ofiteri ē alte
ri d̄ ei⁹ licēcia. Ex d̄ pe. z re. z d̄ pe. di. vi. Placuit.

Capitulum secundū quis sit p̄opzius sacerdos

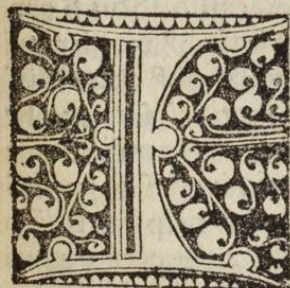

C Et at p̄p⁹ sac̄dos papa quo
ad oēs Legat⁹ q° ad eos q̄
hnt domiciliū itris sue lega
tōis. Ep̄s q° ad eos q̄ in sua
diocesi hnt domiciliū z non
sunt exēpti. Sac̄dos prochi
alis q° ad suos prochianos
et p̄lat⁹ in eccl̄ijs ē monaste
rijs seu ouetib⁹ exēptis q° ad s̄bditos suos. Item
p̄lati. s. p̄ziarche. Archi ep̄i. Ep̄i et alij exēpti p̄la
ti pnt sibi eligē ocessozēz etiā cardiales absentes
cā legatōis ex. d̄ pe. z re. Ne p̄ dilātōe li. vi. Qui

rñ cōfessores electi n̄ pñt absolue ipsuz a maiori ex
cōicātōe et in casib⁹ gūioribus ex d̄ pe. et re. Si
ep̄s li. vi. Quia igit⁹ cōfessores instituti in ordine p̄
dicatōr. et minōr. postq̄ fuerint presentati p̄ su-
piores suos diocesais et ab eis accepti si si ne cā
iusta absoluedi licēciā dare recusaret diocesani. ex
cle. dudū. d̄ sepul. pñt audire cōfessiōes non tñ ex
hoc absolue a casib⁹ reseruatīs. ipsi s̄ diocesani
nec tenet⁹ penitentes qui volūt eis cōfiteri de illa
diocesi petē licēciā a pochiāli l̄ alio. Quimmo eis
inuitis et cōdicētib⁹. Et glo. b. q̄ dicebat cōtractum
fuit tāq̄ falsa cōdēnata p̄. cle. quartā in quodā pri-
uilegio ordinis p̄dicatōr. et minōr. Et hoc ipsum
tenet. Io. an. ex d̄ pe. et re. Si ep̄s li. vi. nec tene-
etiā sic cōfessus p̄po sacerdoti cōfiteri. ut in exuagā-
ti Io. xxi. q̄ incipit. Vas electōis. Pñt etiā diocesa-
ni sine predicta solēnitāte scz pñtatiōis dare licēti-
am p̄dictis religiosiis audiendi cōfessiōes et cōmit-
tere iurisdicōem eis ut placz et licētiā datā siue
p̄ pñtatiōem siue p̄ aliū modū durat p̄ mortē pre-
latōr. quousqz fuerit eccl̄ijs p̄uilegiū et ex p̄uile-
cle. ¶ Atē fm Tho. in iii. di. xxi. Si subditus scit
p̄pūm sacerdotē esse hereticū ā sollicitantē ad ma-
lum ā fragile ad p̄cātū qd̄ quis ei cōfiter⁹ et p̄uile-
ut si p̄babilit̄ estimat⁹ reuelatōr cōfessionū vel si
p̄cātū de quo quis hz cōfiteri sit cōmissus cōt̄ eū. In
his et similib⁹ q̄b⁹ timet penitēs p̄babilit̄ ex cōfe-
ssione sibi l̄ sacerdoti piculū immē. d̄z recurrere
ad supiorē ut petē licēciā alteri cōfiteri quā si h̄z
nō p̄t vel n̄ possit idē iudiciū effz sicut d̄ eo q̄ non
hz copiā cōfessor. Adē tenet. pe. al. inno. et addūt
cōsequēter qd̄ si nēcitas immineret z aliū nō possz h̄z.

ofiteatur p̄m̄ in genere sine eo d quo possit pro
 uenire malū. ¶ Itē. fm ho. vagabūdi et q querūt
 domiciliū quo se cōferāt p̄nt d̄qz ofiteri. hys tam
 q valent absolvere et audire ofessionē. Et sc̄d̄z eū
 dem quādo quis intraturus est iustum bellum vt
 mare et deest sacerdos p̄p̄ p̄ctest alteri ofiteri si
 ne licentia. ¶ Item sc̄dm̄ guil. peregrini romipete
 negotiatores z viatores si ceperint perā z baculū
 ap̄is sacerdotib⁹ vel aliter dē licentia eorū itē ar
 ripuerint. presumēdum est eis data licentia ofitē
 di. S; si sine licētia iter assumerēt nō p̄nt ofiteri
 alteri. s. vt absoluāt nisi in nc̄itate. Idē Anno. z
 hosti. ¶ Cui aut debeāt ordinarie ofiteri. Cardi
 nales Curiales. Reges et. Prīncipes z plati non
 exēpti et canonici et plebāi k̄ c̄lici et q h̄nt domi
 ciliū in diuersis diocestibus. vide insūma hostiē.
 de pe. et re. et in summa. Pisani. Cōfessor. 3. et 13.
 et in sequētibus.

De casibus reservatis diocestāis **Ca. iij.**

Sti sunt casus diocestanis r̄
 suati. Et p̄rio in sūma. pisani
 c. Cōfessor. d̄z q b̄ndict⁹. xj.
 d̄clarauit q̄tuor casus esse
 de iure et. v. de ofuetudine.
 Prim⁹. p̄m̄ c̄lici. p̄pter qd̄
 incurrit irregularitatē. Se.
 cūd⁹ d̄ icēdiarijs. Terci⁹ d̄
 p̄tō n̄ ē id̄nda solēnis p̄nia. Quart⁹ d̄ excōitōe ma
 iori. q̄nt⁹ d̄ h̄ocidio volūtario. sext⁹ d̄ violatōe ec̄ci
 astic libtatis. septi⁹ d̄ violatōe imūitatis. octā⁹ d̄
 falsarijs. non⁹ d̄ sortilegijs. qz illa exuagāl b̄ndicti
 a iij.

a iij.

pacat p̄ cle. dudū. de sepul. **I**do non p̄nt induci p̄
iure om̄i s; p̄ie p̄nt credi q̄ scz vir sapiēs ipe bñ:
dicit bñ declarauit. dicit tñ postea q̄ p̄nt epi i su
is ep̄atib⁹ put eis videbit⁹ expedire t̄suare z mē
tomag⁹ cōsiliū sinodale et p̄uinciale. **I**do. an. ex d̄
pe. z re. c. si ep̄s. li. vi. glo. 3. dicit esse casus t̄suar
tos blasphemā dei et sc̄tor. et m̄rimoniū clādesti
ne p̄ctū interd̄ctm ab eccia dicit etiā q̄ solz ep̄us
t̄seruare casus oīm publicor. criminū enormiū Op
pressores filior. cū p̄posito v̄l ex casu. **C**asus falsi
testimoniij p̄iurij Incels⁹ corruptōis mōialiū. coit⁹
cū brutis. c⁹ libz forūlegij hōicidij. et hjs similia.
Ido. in summa q̄ d̄z copiosa. ponit oēs p̄dictos cas⁹
et addit. **I**tem de vicio p̄ naturā z maxie cū bru
tis. **I**te si ipe ep̄⁹ audiuit p̄fessionē d̄ aliquo p̄ctō
et c̄cludit q̄ etiā d̄ alijs enormib⁹ q̄ p̄suetudo ge
nerat et sp̄at ep̄is t̄suat idē iudiciū ē. i quib⁹ eti
am ep̄i aliq̄ciens mittūt p̄ctōres ad sedē ap̄licaz
ap̄t enormitatē c̄mimū z aliq̄ciēs ad terrore. **G**uile
Spe i suo t̄portorio v̄l p̄dictos casus addit d̄ ver
beratib⁹ p̄rem et m̄rem. de d̄florātib⁹ virgines vi
oppressas v̄l seductas. de baptisatib⁹ p̄pos filios
sine nc̄itate. d̄ tenetib⁹ ad baptisimū siue ad p̄fir
matōz p̄pos filios sine nc̄itate. p̄thēte m̄rimonium
p⁹ votū castitatis. d̄ simoniacis in q̄cūqz genē. d̄
fornica t̄ce cū iudea ē sarracena. d̄ accipiēte filiū p̄
adulteriū. q̄z vir credit filiū suū d̄ p̄curate abor
suz i se ē alia. d̄ p̄thēte m̄rimoniū p⁹ sp̄ōsalia iure
firmata d̄ coeūte cū baptisata ab eo. v̄l c⁹ p̄fessioz
audiuit. d̄ vsurarijs d̄ celebrāte in altari n̄ p̄secto
v̄l sine ornam̄to. ē sine idum̄tis. d̄ celebrāte nō iez
iuno **I**n fine aut sic dicit **P**onere tot casus nihil

aliud ē q̄ sac̄dotū ptātes restrigere. Vñ breuiter
dico sac̄dotes omnia posse in occultis quo ad forū
p̄niales que specialiter non sunt in iure ep̄is reser-
uata. et que non sunt ipsis sacerdotib⁹ directe ē
p̄ aliq̄ p̄sequētiā m̄dicta ar. ex. videat si. et d̄ sen-
ex. nup. hoc tñ fateor q̄ vbiq̄q̄ ḡue delictū fue-
rit v̄l enorme supioris est iudiciū req̄rendū ē etis-
am p̄ casus nouitatē v̄l ambiguitatē. Idem etiā
fateor de omnib⁹ casibus in quib⁹ sic fieri est in
qualib⁹ ecclia p̄suetum. Io. de lig. in declaratiōe
quā fecit sup̄ decre. Oīs v̄triusq̄ dicit q̄ fratres
predicatores et minores postq̄ fuerint diocesanis
p̄sentati p̄nt ab oīb⁹ peccatis absolvere exceptis
tñ ep̄is reseruatis in iure om̄iū. Probat autē hoc
sic. n. viij. in p̄stitutōe supra cathedrā de sept. In
cetera de p̄fessoribus. quantum ad fratres p̄dica-
tores et minores sic di. Statui⁹ zordian⁹ autorizata
p̄dicta vt Magister p̄dicatoꝝ et minister in ior-
generat vel ali⁹ de hoc ibidem p̄ constitutionem
p̄dictā deputati ad p̄sentiam p̄latoꝝ p̄ se vel
per alios se p̄ferāt et humiliter petant vt fratres
qui electi fuerint ad audiēdas p̄fessiones subdito-
rum suoz audire valeant de licentia gr̄a et bene-
placito eorundem p̄latoꝝ. et seq̄tur ibidē infra
Si vero p̄lati hāc licentiā exhibere recusaue-
rint Nos illaz ex nūc concedimus fratrib⁹ sic ele-
ctis de apostolice pt̄tis plenitudine. Ex quo satis
datur intelligi q̄ cōditor canonis magis m̄endit
q̄ magistri et ceteri p̄dicti p̄latis ecclesie debi-
tam reuerentiā in hoc casu exhibeant q̄ ab eis di-
ctam licentiam obtineant. qz ea ab ipsis non obtē-
ta firmi⁹ p̄ istum canonem obtine⁹. Concessa igit̄

hmoi licētiā ⁊ obtēta ondit pāp qnt sit auctoritas
q̄ i foro pñiali cedit cū dicit p hmoi ccessiōz n̄ in
tēdi⁹ fñi b⁹ ipis ptātē obh⁹ ipēdē āpliorē q̄ in eo
curatis seu sacdotib⁹ prochialib⁹ ē a iure ccessa
sz sz guik. i. tpo. i. Rubca. sup q̄b⁹ sit peitēs ad epī
scopū remittēd⁹. **S**acerdotib⁹ prochialib⁹ ē a iu
re ccessum q̄ in ocltis qntū ad forū peitēcialē po
ssunt iponere pñiaz d̄ oī crimine exceptis casibus
e pīs rēuatis in iure ar. ex d̄ iudi. **Q**uod si clici d̄ sen.
ex. Rup. **E**t hec auctoritas ccedit p̄ ostit utōz di
ctā frīb⁹ p̄dictis. **D**e casib⁹ at p̄ osuetudinē vel
p̄ epōs rēuatis quos hosti. et plures doctores po
nūt omūiter. idē guik. dicit. **T**ot casus ponē nihil
aliud ē q̄ ptātē sacerdotuz restringē q̄ tñ est sibi
plenarie attributa. Vñ dico breuiter sacerdotē oīa
posse in occultis qntū ad forū pñiale q̄ nō sunt
speāliter in iure rēuata epis. vñ q̄ nō sunt ipsis
sacdotib⁹ directe t̄ p̄ aliq̄ csequētiā interdicta. **H**a
bēt em̄ sacerdotes prochiales ptātē et iuris dicti
onē ordinariā sup̄ p̄p̄m sibi omīssuz ex. de pe. ⁊ re
Qis utriusqz. et licz epī possint sibi rēuare certos
casus. ij. di. iij. nouo testamto. q̄ tñ cpetūt inferiori
b⁹ de iure vt d̄ctm̄ ē. et tñ hāc ptātē nō habēt epī
generaliter seu simpliciter super eos scdm̄ guik. du
rañ. nisi in duob⁹ casib⁹. **I**uno. directe vt cū aliq̄
fuerint legitime dep̄hēsi q̄ merito sint tali ptātē
p̄iuati. **A**lio. p̄ aliq̄ cquemētiam vt cū talis casus
euenerit i quo ad utilitatē omūez expēdiat q̄ talē
casum sibi retineat et aliter non. **P**robat hoc. xxv.
q. j. c. d̄ ecclesiasticis sacm̄tis vñ p̄ualegijs vñ dicit
gre. **S**i nostra defendim⁹ ita ⁊ singlis q̄busqz ec
clesiasticis sua iura seruam⁹. **N**ec cui lib⁹ grā fa

uente vstra q̄ mereatur imp̄tor. **N**ec vlli hoc qd
sui iuris ē ambicōe stimulatē denegabo. xi. q. i. p.
uenit dicitur. **E**t sic exp̄dictis patz quid tenēdū
sit de casib⁹ quasi infinitis reseruatis p̄ quedā cō
silia p̄uincialia et sinodalia post p̄mulgatōz istī⁹
ōstitutionis que fere euacuāt totam potestātē ip̄
sōz frat̄z et p̄ochialiū cū sit tamē vtrīsqz plena
rie attributa a iure nec expediunt vtilitati subdito
rū imo ponunt eis laqueū in via salutis. **S**ed qd
si aliqui vellent defēdere q̄ hmōi casus essent ra
tionabiliter reseruati quantum ad ipsos sacerdo
tes p̄ochiales cū de foro prelatoz sint z eoz or
dinatōib⁹ sint subiecti nūqd̄ fratres p̄dicti sunt
obligati ad hmōi casus reseruatos. dicendū q̄ nō
Nam exempti sunt nec sunt ordinatōib⁹ prela
toz subdidi vt ex d̄ excess. prela. nimis praua z ista
constitutio remouet et cassat om̄s consuetudines
et statuta facta et ordinata contra p̄missa in con
stitutione vel alicui p̄missōz infra. e. nos eteniz.
Cum igitur concedatur h̄ quantū ad forū peniten
tiale fratribus ip̄s illa auctoritas quam habēt
sacerdotes p̄ochiales a iure qui est ab omni crimi
ne. exceptis tñ casibus ep̄is reseruatis in iure vt
dictū est. manifestū ē q̄ fratres p̄dicti n̄ tenen^r
ad hmōi casus p̄ statuta p̄uincialia z sinodalia re
seruatos. cū non sint eoz ordinatōibus subditi vt
dictū est imo negādo ne ip̄i fratres absoluāt in ca
sib⁹ reseruatis ep̄is in iure. d̄ om̄ib⁹ alijs ocessisse
videtur qz vnū negādo alterū ocedēdo concessit.
xxv. di. quāt. Nec possunt prelati hanc ocessionem
reuocare nec etiam defalsare non directe negan

do eam dñm ab eis petitur. quia negando ipsam
firmi⁹ p istum canonē obtinent vt patet tercio in-
fra eodem si vero. ¶ **N**ec phibendo indirec̃te per
aliquam sententiam vel pceptum ne parrochia-
ni eorum confiteantur eis vt extra de priuilegijs
quanto. ¶ **N**ec per retentionem multorum casuuz
sicut dictum est. quia hoc fieret in fraudem istius
legis. q̃ fieri non debet vt extra d̃ concess. prebē
consti. Sileat ergo hic. jo. mo. qui dicit q̃ si ep̃s
p̃t artare ptatez ordinariā curator. p̃t multomag
artare ex ordinariā ip̃on. fratru. qz qd̃ p supiorem
cedit p̃feriorē artari seu euocari ñ p̃t vtz. xxi. di.
inferior et in cle. de elec. romani. ¶ **N**ō restitutōz
āt cle. de priuile. rel. vbi dicit q̃ religiosi i cāib⁹
sedi aplice ā locon. ordinarijs r̃suatis quēq̃ absol-
uere nō p̃sumāt. R̃ndendū ē q̃ intelligit̃ hoc de
resuatis in iure sicut intendit ista cōstitutio. ¶ **N**ō
aut̃ de resuatis p̃ cōsuetudines vel statuta alioruz
p̃laton. qz ista remouet papa in cōstitutione p̃fata
Et p̃ñs vt videtur q̃cqd̃ dicatur p antiquos vel
modernos doc. de talib⁹ casib⁹ p̃ epos reseruatis
totum reuocatur p̃ cōstitutionem istam specialiter
quantū ad dictos fratres. Si em̃ cōstitutio posteri-
or licet non faciat mentionem de prior. ipsam re-
uocare noscat̃ d̃ cōsti. licz li. vi. mltomag̃ reuocāē
debet dicto doctor. si in cōtrariū pmulget̃. h̃o jo.
de lig. Nota tñ q̃ p̃sup̃posita ista declaratōne. lo-
tanq̃ vera. non tñ possent p̃ hoc fratres p̃dicti ab-
soluē a casib⁹ reseruatis p̃ sinodales ṽ esset anne-
xa sña excōicationis qz de iure om̃iū absolutio ab
excōicatōe p̃t̃z ad ep̃z. Itē remanz adhuc resuatis
dubia. q̃ ṽz sint cas⁹ q̃ i iure r̃suat̃ ep̃is directe p̃ p̃

aliquā duementiam a quib⁹ alij vel ipsi fratres nō
possunt absoluere. secundū eundē lo. et q̄ vnus
dicit reseruatum. aliter dicit nō reseruatum. et ideo
tucior via est si fieri potest vt seruetur quod dictū
ē in principio capituli. ¶ Item ex tali licencia dispē-
satio vel omutatio votoꝝ vel iuramentoz. secundū
omnes p̄tinet ad diocesanos. quedam tamē ex his
pape reseruant⁹. ¶ Dispensatio autez incertoz. quō
vel qñ ad ep̄m pertineat. vide infra in. 2. pte in. c.
de resti. Nota quod dicit Io. an. extra de offi. iuca.
sup c. lcz. in glo. q̄ si ep̄⁹ dedit vicarium generalē
et in mandato expressit aliquod de istis q̄ requirit⁹
specialis secuta generali clausula et omnia alia q̄ p
nos possumus et etiā si mandat⁹ exigant speciale
fm hosti. satis videtur q̄ specialia possit ad instar
pcuratoris. vt. infra. d. pcur. quid agendū. Secus si
aliquod de specialib⁹ non fuisset expressus. hec ibi
Quod videtur intelligendum quantum est de vir-
tute verboꝝ et in foro p̄tencioso. ¶ Nam si p̄staret
de intencione pcedentis auctoritatem. etiam si ali-
quod speciale nō exprimeret in generali p̄cessione
videtur specialia concessisse. xxij. q. v. humane. Et
idez potest intelligi de licēcia seu auctoritate data
ab ep̄o vel prelato confessoribus.

¶ De pericia cōfessoris quā debet habere.

Capitulum quartum.

Quantum ad scdm debet cōfessor habere
sciēciā que sufficiat ad hoc opus debite
exequendū vt sciat discernē inter leprā
et leprā. qd multipliciter p̄t intelligi. Et
primo scias discernē inter peccatū cui ānexa ē aliq̄
sentencia excommunicationis / vel interdicti quo ad

omnes. vel etiam suspensionis vel irregularitatis quod
ad personas ecclesiasticas. et peccatum cui non est annexum
aliquid tale / et in primo casu si est excommunicatio a iure
sive umum sive particulari synodali. remittas eum ad
suum diocesenum / nisi esset casus se. ap. reseruatus
Si autem excommunicatio sit ab homine. tunc non va
let diocesanus eum absolvere nisi eam tulisset sed remitte
tas eum ad illum qui tulit sententiam. de his tamen vide
plenius infra in tractatu de excommunicationibus **S**e
cundo scias discernere inter lepra peccati mortali
s. et lepra peccati venialis. saltem quo ad omnia
Nam venialia quedam non sunt de necessitate confessionis.
Et ideo non est necessarium ita insistere inquisitioni
de numero et circumstantiis eorum. sicut de aliis. Et dico
de illis venialibus de quibus clarum est ipsa esse venia
lia. Nam ubi dubium est. an scilicet esset mortale aut
veniale. siue ex ipso actu in se. siue quia confitens ne
scit ita declarare. quod possit inde conclusio elici. tunc di
ligentius est interrogandum **D**e lepra vero peccati
mortalis scias tercio discernere inter lepra et lepram
id est inter unam speciem et aliam. Non enim sufficit
confiteri peccatum mortale in genere. sed oportet. quod confi
teatur in ultima specie. secundum omnes doctores. Sed quia cir
cumstantie peccati aliquando variantur species ideo oportet etiam
te scire et interrogare de circumstantiis peccatorum. et ma
xime que trahunt peccatum in alias species quia ille sunt de
necessitate confitende. Circumstantie autem continentur in hoc
usu. Quis. quid. ubi. per quos. quibus. cur. quando
No. in summa confessionum sic exponit istum versum Quis
vtrum sit masculus vel femina. i. iuuenis aut senex. nobilis
aut ignobilis. liber vel servus. in dignitate vel offi
cio constitutus vel non. sane mentis. vel insanus scies vel ig

norans. clericus vel laic⁹ & claustrat⁹ **C**ōsaguine⁹
vlt extrane⁹ & similia. **Q**uid vtr⁹ hāc spēs & illā scz
fornicacionē & adulteriū vtr⁹ etiā sit illud enorme
mediocre & parū. **V**tr⁹ maifestū & oculū. vtr⁹ ferēs
ex cōsuetudine & recēs. **V**bi. vtr⁹ scz ī loco sacro vlt
nō sacro. In domo dñorū vel alibi. **P**er quos scz
mediatores vel nūcios quia omnes tales sunt pccici
pes criminis et ipse ē obligatus p peccatis eorū.
Quib⁹. i. cū quib⁹ pro quib⁹ et contra quos pec
cauit. **C**ur. i. quali itēcione hoc fecit. et quali tēp
tacione induc⁹. et vtr⁹ preuenit ipse tēptacionē &
fuerit preuentus ab ea. vtr⁹ sponte vel coact⁹. vel
quali coactione. vtr⁹ aīmo ludēdi vlt nocēdi. **Q**uō. i.
de mō agēdi & paciēdi dicat ipse peccator. **Q**ñ. i.
diebus festiuis ieiuniorū & alias. vtr⁹ ante pñiam
acceptam vel p⁹ frangendo eam. quia maior īgra
titudō est. Sed & circūstantias notūbilit̄ agrauā
tes peccatū etiā si nō mutēt spēs. tucius ē dicere.
precipue autē īterrogādū est d̄ circūstācia. **C**ur. i.
quo motu & fine fecit. qz illud aliqñ variat speciem
cū moralia trahāt speciem a fine. vñ q̄ mechat⁹ cū
muliere vt auferat ei sua. magis censendus est fur
q̄ mechus. q̄uis etiā mechia ibi sit. **S**z etiā qñ nō
mutatur species multū habet agrauāē vlt aleuiāē
talis circūstancia p̄ ceteris scz. cur. **N**am secun
dum **T**homas ī quarto distinctione sedecima. **Q**uā
uis circūstantie que non mutant speciem pecca
ti non sint de necessitate cōfitemde. tucius tamē
est eas confiteri vt dictū est. vt verbi gratia. Si
furtum faciendo. multum vel parum abstulit. Si
rixando leuiter vlt acriter vel atrociter percusserit
et huiusmodi. sicut dicit petrus ī. quarta. di. xviij.

Non tamen necesse est ad quolibet peccatum etiam mortale de omnibus dictis circumstantiis interrogare. sed plus et minus secundum peccata et ipsas circumstantias. **A**lleuiantes etiam circumstantias aliquando ut dicitur per. in iiii. bonum est dicere. incipue quando possis oriri scandalum in mente auditoris ex taciturnitate eius. **D**icit autem **Tho.** in quadam **Ep.** quod circumstantie que trahunt peccatum ad aliud genus. de necessitate sunt confitende. et dicuntur ille que habent speciale repugnantiā ad aliquod preceptorum diuine legis. **S**icut furtum simpliciter repugnat huic precepto **Non furtum facies.** **S**i vero fiat furtum in loco sacro ex circumstantia illius loci habet repugnantiā ad illud preceptum quod est de ueneratione sacrorum. et sic additur noua species peccati et sic de alijs. **E**t in fine dicit quod illud quod dicitur circumstantias non trahentes peccatum in aliud genus peccati. non esse de necessitate confitendas. hoc reuera non est referendum ad numerum quem aliquis confitetur si potest quia non est unum sed multa. **S**cias etiam quod discernere inter lepram et lepram. id est inter unum peccatum et aliud quo ad numerum ne facias de centum et mille peccatis unam lepram. videlicet non interrogando de numero seu quot vicibus omisit aliquod mortale. de quo confitetur. **E**t si dicit propter multitudinem iterationis se non recordari non est subito dimittendum. sed insistendum quanto tempore stetit in illo vicio et quod frequenter iterabat infra illud tempus puta quotiens in mense vel in ebdomada. ut sic possit haberi numerus illius peccati. et si non potest aliter saltem secundum aliquam operationem. et tamen declarandum est sibi ne dicat plures quod habeat in conscientia sua

sub occasione vt mō sit magis secur⁹ dicēdo pl⁹
q̄ mīn⁹ vt mēti faciūt et n̄ bñ. **S**cias vltio discer-
nere inter lepṛā et lepṛā .i. it lepṛā p̄c̄i cū ē ane-
ra aliq̄ obligatō satisfactōis vlt restitutōis. et lepṛā
v̄ nō ē aliqd̄ tale. **N**ā i primo casu vlt p̄c̄m de quo
debet dolere. oportet m̄sistere et iērogare si ē pa-
tus satisfacē. **N**ā v̄ nō h̄z p̄paratū animū ad satisfā-
ciendū si possz non essz d̄rit⁹. et p̄cōseq̄s n̄ d̄z ab-
solui **D**e ista v̄o materia scz satisfaciendi et ēstitu-
endi q̄ vald̄ difficilis est et intricata habet in fine
secunde ptis vbi aliquid dici poterit. **I**tem si cō-
fessor circa h̄mōi et alia difficilia non ē ita perit⁹
q̄ p se sciat nodos dissoluē saltē sciat dubitare de
h̄mōi. z sic cōsiliū q̄rere apitiorib⁹ nulla facta ex
p̄essione p̄sone c⁹ cōfessionē habet p̄ manib⁹ nec
quocūqz signo vlt v̄be ipsuz p̄odat n̄ pemitēs sup
hoc exp̄ssam sibi daret licētiā naz quocūqz directe
vlt indirecte scienter vel iaduertēter manifestaret
tale p̄c̄m non habita licētia grauiter delinq̄ret. n̄
tñ pena que taxat⁹. ex. d̄ pe. et re. omnis puniretur
m̄s i iudicio de hoc cōuicere. sz arbitria essz h̄mōi
pn̄ia m̄iūgēda. **E**t notandū q̄ circa sciētiā cōfesso-
ri necessariā sic dicūt doc **T**ho. i. iij. di. xviij. i expo-
sitōe l̄e hec sciētia et si non sit maior. tamē tanta
debet esse vt sciat discernere inter peccatum et nō
peccatum. et peccatum mortale z veniale. **E**t si in
alq̄ eēt dubitatio possz recurrere ad discretiores
Al. m̄. iij. di. xviij. dic⁹ q̄ sacerdos non tenetur sci-
re m̄s in cōi. que sūt capitalia et que sūt morta-
lia cōia z q̄ venialia ex genere. **S**ed hec nesciēs si
cut idem dicit p̄uto peccat mortaliter in audiēdo
et eum m̄stituens plus peccat q̄ ipse. et eum p̄
b i.

mittens institutū ministrare si sua inter est italez
phibere. **I**tem dicit q̄ in pplexis q̄stionib⁹ sa
cerdos parochialis ecclesie debz ita discret⁹ esse
vt talia difficilia sciat nec pcedēdi ī eis sine supi
oris cōsilio v̄l auctoritate. **H**enric⁹ d̄ ordine predi
catorū in quodā qd̄libeto querens vtrū cōfessor te
neatur scire de oib⁹ q̄ dicunt⁹ sibi in cōfessione siue
mortalia siue venialia. **S**ic dicit distinguēdo p̄cā
sunt in duplici genere. Quedā sunt p̄cā qz phibi
ta. q̄ si non essent phibita non essent p̄cā. vt sunt
omnia que sunt mere d̄ iure positiuo. vt audire mi
ssam in die dñico. **C**onfiteri semel in anno ⁊ comu
nionē recipere et h̄mōi. **E**t talia tenetur quilibet cō
fessor scire nisi habeat causam rationabilez que eū
excuset. vt si forte tempore phibitōis erat in car
cere. vel in terra longinqua. **A**lia sunt peccata non
qz phibita. s̄ qz sunt de natura sua mala. **E**tia⁹ si
non phiberētur. et horū p̄cōn qdam sunt capita
lia. et tenetur ea quilibet cōfessor scire ad mīm⁹ in
generalī. sc̄z q̄ sunt septem peccata capitalia. scilz
supbia. auaricia ⁊c. **H**ec em̄ sunt q̄si elem̄ta ⁊ p̄m
cipia que de necessitate scire oportet. **Q**uedā autē
sunt spēs capitaliū. vt illa que recipiūt horū p̄di
cationē. vt fornicatio. ebrietas et h̄mōi. **F**ornicatio
em̄ quedā luxuria est. **E**brietas v̄o quedā gula. **E**t
horū peccatorū que sunt spēs. quedā sunt que im
portant malū de suba sui act⁹. eo q̄ statim noiata
habent anexū malū vt fornicatio. **E**t de talib⁹ cō
fessor scire tenet⁹. b̄n⁹ sint mortalia v̄l nō. **Q**uedā
āt de s̄c̄a sui act⁹. inō h̄nt d̄formitatē. sed ex libidine
facientis. sicut agnoscere vxorē p̄p̄am qd̄ non est ī
se p̄c̄m. posset tñ eā agnoscere maritus cū tanta

libidine. q̄ esset mortale. vt si eam agnosceret eti
am si non esset sua. Et de talib⁹ non oportet q̄ cō
fessor sciat. vtrū sint mortalia v̄l non. q̄ nec cōfite⁹
frequenter scit. **Q**uia sunt peccata q̄ sunt filie pe
catorū capitaliū vt illa p̄cā q̄ n̄ fies terminā⁹ ⁊ ē
ducū⁹ ad fies capitaliū sic dol⁹ ⁊ acq̄sico pecunie ā
alterius rei iniuste. Et de talibus peccatis frequē
ter oppiniones contrarie sunt inter doctores. Et de
talibus non tenetur simplex curatus non ordinari
us scire vtrū sint mortalia an non. Curatus autem
ordinarius sicut est. **E**p̄s vel. Archiep̄s et ceteri
alii. superiores prelati ordinarij tenentur hoc scire.
quia ipsi sunt purgatores et tenentur alios pur
gare perficere et illuminare. et ideo tenentur no
uum et vetus testamentum scire. hec ille. **D**urā
dus ordinis minorum in sua summa confessorum. li
i. parte prima. di. i. dicit. Si deficit sacerdoti sci
entia. quia scilicet nescit discernere inter mortale
et veniale. vel quia confitens intrincatos casus ha
bet et confessor est simplex. sic iteranda est confe
ssio. nisi forte confitens iuris sit peritus et confe
ssorem super hoc instruat. Idem dicit q̄ quotiens
confessor se ingerit ad confessiones audiendas. to
tiens se offert ad respondendū de quolibet et in
terdum de casibus inopinatis et alias inauditis
et de questionibus vald⁹ perplexis. Et id est q̄ de
bet confessor discernere inter peccata et differen
tias peccatorum. vnde scire debet vtrū ea que pe
nitens sibi exprimit sint peccata vel non. vt d̄ bel
lis principiū et de tallijs et exactionib⁹ eorū ⁊ cō
tractib⁹ mercatorū. vtrū sint liciti v̄l illiciti. Et p̄
hoc sciat vtrū prohibē debeat cōfite⁹ v̄l suspēdē

a cōione aut licentiarē. **Item** teneatur ad restituti-
onem an non. **Rā** cum preceptum sit semel in anno
confiteri et cōicare. si cōfessor phibeat illum a co-
municatione q̄ nō hz mortale qz forte iudicat illi-
cū qd̄ ē licitū. & si liceat n̄ licētiādū. qz forte iudi-
cat licitū qd̄ ē illicitū. tā cōfessor q̄ cōfiteus ambo
in foueam cadunt. nisi forte pbabilis ignorātia eū
excuset. puta si habet aliquē doctore iure auten-
ticū et famosum. cuius opionem immititur. vnde si
confessor nō est exptus in casibus. ita vt p se nec
sciat iudicare nec dubitare nouit. cum periculo aie
sue audit cōfessiones. **Sed** z illi quis ciunt imperici
am eius piunt. nisi iterato cōfiteātur homini scien-
ti de. pe. d. j. quē penitet.

De interrogatiōibus viendis a cōfesso
2e **Capitulum quātum.** 2

Vantum ad tercium debes
fm aug. interrogare diligēt
de peccatis. Querit. Raj. in
summa sua. an iterrogatiōes
sint fiende a confessore. z re-
spondēdum est q̄ sic. dūmo-
do discrete fiant. de. pe. di.
vj. Qui vult ex. de. pe. et re.
Omnis. Et vt diligentius possis circa huiusmodi
pcedere. debes primo considerare tria que ponit
Tho. in. iiii. Primum est vt interrogentur ipsi pe-
nitentes. non omnes de oib⁹ p̄c̄is. hoc em̄ inutile
esset et aliqñ damnosuz. s; p̄cipue debes iterroga-
re de illis p̄c̄is q̄ cōsueuerūt repiri in hoib⁹ illi⁹
aditionis. stat⁹. etatis p̄rie et h̄mōi. que vt meli⁹

ualeas facere. iō a p̄ncipio itrogare debes d̄ additōe
et de p̄ria z d̄ exercicio z h̄mōi an etiā sit diuga. 9
v̄l n̄. De alijs aut̄ p̄tis pl̄9 v̄l min⁹ p̄t̄ interrogar
ri s̄m q̄litate vite quā audis ex ip̄o penitēte. Scōz
ē vt̄ interrogēt̄ ip̄ū penitētes aī motis d̄ ip̄is pec
catis z n̄ subito specificē mod⁹ p̄ti. ne si nescies
bat addiscat z iōuca i temtatoz s; i genē iterro
get̄ de sp̄e v̄bi ḡra. Si itrogat̄ fatē se omiſſiſſe
vnū p̄t̄m luxurie. interroget̄ vlt̄er⁹ cū q̄b⁹ z sic
p̄cedēdo vlt̄er⁹. Terciū ē q̄ p̄cipue circa vicia cā
nalia n̄ d̄ſcēdat̄ nimis ad p̄ticulares circūſtantiā
q̄ nō sunt de n̄c̄itate cōfeſſionis. q̄ hoc ē sibi occa
ſionē temtatois dare. et ip̄suz penitētē q̄ aliq̄n̄ in
terrogat talia ad iuentōz p̄tōz docere. ac etiā ta
lia cū referāt socijs z i plateis et vicis in d̄ ſeq̄tur
deriſio ſac̄m̄ti z cōfeſſoris z ſcādalu z mala ſuſpitiō
v̄bi ḡra. ſi fateat̄ vir cōgnouiſſe vxorē ſuā v̄l aliam
mulierē v̄l m̄lierē cōgnitā eſſe a viro ex vas debi
tū cū ex hoc h̄eat̄ ſp̄es p̄ti ſufficiēt̄. q̄ viciū ſo
domiticiū ē etiā in q̄cūq; p̄te corp̄is exerceat̄ nec
ex hoc mutat̄ tal̄ ſp̄es. Iō videt̄ ſufficē. nec vlt̄er⁹
ad p̄ticularia eſſe deſcēdēdū. videlicet int̄rogādō
in q̄ p̄te corp̄is v̄l quomodo. ſik̄ ſi dicat p̄ ſeip̄suz
ſe omiſſiſſe viciū luxurie quātū ad actū ext̄iorēz
non videt̄ vlt̄er⁹ eſſe int̄rogādū de modo. cū n̄
variet̄ ſp̄es p̄ hoc et h̄mōi De alijs vero p̄tis ſc̄z
non carnalib⁹ non eſt ita piculoſuz v̄l ſcandalōſuz
ad p̄ticulares circūſtantiā deſcendere.

De caſibus in quibus oportet iterare
cōfeſſionē **Capitulum ſextum.**

Secūdo cōsideret cōfessor qd cō
fitens sibi de his que alias
rite cōfessus ē ⁊ absolut⁹ et
fecit penitentiā iūctā non
tenetur iterū cōfiteri. Et idō
sup hoc nō ē grauād⁹ ultra
quā sua sponte velit. In qua
tuor at casib⁹ tene⁹ q alias
cōfessus ē iterare cōfessioē sūm **T**ho. i. iiii. et om̃s
alios. **D**uo primi sunt ex pte ipsius penitentis. Et
ē prim⁹ qñ n̄ est oīa peccata mortalia ē q dubitat
esse mortalia dubitatōe p̃abili cōfessus vni sacdo
ti. s; aliqd dimisit v̄l ex verecūdia ē alia iniusta cā
Sec⁹ at si aliqd dimisisset ex obliuione qz tūc su
fficit illud tm̄ cōfiteri qd dimisit. Etia si alteri con
fiteatur q̄ prior nec oportet ex hoc cōfessionē ite
rare. **S**ecūd⁹ qñ penitentiā iūctā cōtēpsit facere
et oblit⁹ ē eius. nā si adhuc recordaret⁹ vellet p̃fi
cere. n̄ tenere⁹ iterare cōfessioē. n̄ forte cōfessor sta
tuiss; sibi tēp⁹ determinatū infra qd deberet ip̃az
pn̄iaz facē intēdens ipm obligare ad tēp⁹ deter
minatū qd tñ si n̄ constat secūd⁹ cōfessori. credo q
pie possit inter p̃tari secūd⁹ cōfessor q̄ intenderit
prim⁹ dare sibi licetiā remittēdi ieiunia ē oratōnes
v̄l alia in alijs dieb⁹ que scz in his nō fecit i qb⁹
miūxit qz sic cōsueuēt facē periti cōfessores. Alij
duo casus sunt ex pte cōfessoris. **P**rimus est. si
non habuit auctoritatē absoluendi. **N**ec i hoc opor
tet te esse curiosum. **S**ed sufficit q non constet ti
bi contrariū scz q prior cōfessor non habuit aucto
ritatem. **S**ecūd⁹ est qñ ipse cōfessor non habuit
scientiam sufficientem. Et iste est satis difficilis ⁊

intricatus scz ad cognoscendū et iudicandū de
quantitate ignorantie que reddat sacerdotem in-
abilem ad absoluendum. Et si tibi non est nota p-
sona confessoris. noli ex vno defectu confessoris
quem deprehenderis. ex p-iori confessione petra-
ta condemnare vel irritare ipsam quia quandoq;
etia; peritissimi confessores ex obliuioe vel alia cā
aliquid dimittunt et ipsi penitentes aliquando eti-
am non plene recordantur de gestis circa eos. s; in
p-cessu confessionis reperto defectu interroga-
tionis examinationis eorū qui sunt magni pōderis
et de necessitate salutis poteris hoc indicare scili-
cet de ignorantia confessoris impeditiua eius ab-
solutionis. et sic consulere penitenti immo sibi de-
clarare necessariam fore iterationem talis confe-
ssionis vt verbi gratia. Si talis confessor non faci-
sset sibi conscientia de simplici fornicatioe ul de cō-
fessioe et communione annuali et alijs hmōi. ad que
tenentur generalit̃ fideles. Est etiā quintus cas⁹
in quo oportet reiterare confessionem scdm plures
doc. vt bonauen. in. iiij. di. xviij. Et durandū ordi-
nis minorū in sua summa et Ray. et hosti. Ro. olet.
et vicē. hist. s; non fm Tho. et Rich. de ordine mi-
norum in. iiij. di. xviij. et pe. et quoddā aliud scrip-
tum super quarto. distmctione. eadem et. Gra. de.
pe. d. j. Jo. et. Bern. et alios quosdā vicē qñ quis
confitetur integre sua peccata. s; ab oib⁹ vl saltē
ab aliquo mortaliū disponit nō abstinere. et sic icon-
trit⁹ remanet. et hoc ipse penitēs dclarat. Cū igi-
tur talis confessio tunc non valeat sibi ad salutem
tutius est illum facere eam reiterare. tñ si nollz eā
reiterare. non esset vere cogendus cum solenne

Ant illi9 opiniois. nisi forte firmiter ad hereses
opinionem contrarie q̄ etiā tutior est. **V**idetur etiā esse
vi. casus qñ sc3 qñ absolut9 ē a peccatis bene con
fessis alias et contritus existens ligatus excoicatio
ne maiori quam ignorabat ipse p̄fessor vñ non per
pendit et p̄ consequēs non est absolut9 ab ea. **N**ā
fm̄ pe. d. paul. in iij. talis tenet iterare. **D**omit tñ
opinionē quorū dā iuristarū esse q̄ valeat talis ab
solutio. et si sic est. non tenetur qñ alias facta est
p̄fessio cum debitis circūstantijs. **P**rima tñ opinio
tutior est et idō ipsam teneas. **S**3 in alijs q̄tuor
casib9 supradictis oportet om̄io q̄ iteret9 qñ fm̄ om
nes. **E**t nota q̄ in hoc casu sc3 qñ dicit se penitens
non posse vñ nolle de omnib9 mortalib9 p̄missis
dolere et in futurū abstinere. non est tñ abiciēd9
s3 recipienda est ei9 p̄fessio vt dicit decre. d. pe. 2.
re. c. qd̄ quidē. **Q**ui q̄dem tñ nullo modo est absol
uend9 fm̄ **T**ho. in qd̄libeto. s3 est ei inuigendum
aliqd̄ boni opis. vt sic ex h̄mōi bonis opib9 et alijs
bonis illustretur ad penitentiā. declarādo tñ sibi
plene q̄ n̄ est absolutus corā deo nec alias illa pe
nitētia est sibi ad meritū fructuosa. **S**3 faciat illud
quod sibi dicit9 et alia bona q̄ntū pl9 p̄t. vt dicitur
de penitentia distinctiōe quinta falsas. **T**ercō no
ta q̄ cū cogitatio cū deliberatione rationis i actū
peccati mortalis sc3 desiderandi illū actum agere
etiā absq3 ope sit p̄cā mortale. iō ad singulas spe
cies peccatorū. post p̄cā operis interroga et d. pec
catis cogitationis tñ illi9 sp̄ei et d. p̄cā oris. **E**t
cū op9 alic9 p̄cā et deliberatio mētis ad illud agē
dū absq3 ope sint ei9 dē sp̄ei sp̄ali fime. s3 dēt. fm̄
maius et minus. vel scdm̄ p̄fectū et imperfectum

quia scz maius p̄c̄m̄ i ope ē q̄ in sola cogitatōe. d̄
his ergo 7 circūstantijs h̄m̄i cogitationū q̄re. vt
verbi gr̄a. Si dicit se assensisse deliberate cogita
tiōib⁹ luxuriosis. qz hoc potest esse multiplici et
indiuersis sp̄ibus idō queratur ab eo d̄ q̄litate co
gitationū ipsarū. id est. si deliberasset tale peccatū
omittere cū soluta. quia. tūc fornicatio ē. si ip̄e eti
am solutus sit. Si cū diugata. quia tūc adulteriū
est. Aut cū asagumea. quia tūc incestus est. et sic
de alijs sp̄ibus luxurie v̄t aliorū. vicion. Pro aliq̄
li declaratione p̄dictorū. nota qd̄ dicit Tho. in. j. se
cūde. q. lxxij. qz scz peccatū diuiditur p̄ hec tria. s.
cordis oris et opis. Non p̄ diuersas sp̄es opletas
sicut differunt specie bos leo et capra. sed sicut p̄
diuersos gradus peccati sicut domus in fundamē
tum p̄ietes et tectum diuiditur sicut in sp̄es com
pletas. Cōsumatio igitur peccati est in ope. Vnde
peccatum operis habet opletam speciem. sed pri
or inchoatio eius est quasi fundatio in corde. Se
cundus gradus eius est in ore secundū qz homo
prorumpit de facili ad manifestandum cordis cō
ceptum. Tercius gradus eius est in consumatione
operis. pater tamen qz hec tria p̄tinent ad vnā
perfectam speciem. cum ab eodem motio procedāt
Itacundus em̄ ex hoc qz appetit vindictā. Pri
o turbatur in corde. Secundo in verba contumelio
sa prorumpit. Tercio procedit ad facta iniuriosa ve
p̄cussionem et h̄m̄i. et sic de luxurioso et quolibet
alio. hec Tho. Nec tamen sic intelligendū ē p̄c̄ta
cordis esse species incōpletas quasi non sint mor
talia. imo quando in eis est deliberatus consensus
ad actus qui de se sunt mortales. tales cogitatōes

sunt mortalia quibus non ita gravior ut peccata operis sicut
dicitur est. Et quando sunt simul cogitatio cum locutione et
ope est unum peccatum ut de luxuria et alijs peccatis.
Quando vero quodam tempore deliberat fornicari et alio
tempore diuerso et distanti fornicatur opere tunc sunt
duo mortalia. De delectatione vero morosa dicitur
inferius. **Quarto**. nota quod cum penitens fatetur aliquod
peccatum a se vel ad tui interrogatorem quod manifeste
vides mortale. hoc ei declara in singulis ipsius spe-
ciebus hoc enim videtur satis necessarium. tunc ut habeas
at causam magis dolendi. tunc ut ipsum agnoscens ha-
beat materiam ab illo infuturum cauendi. Et hoc dico
nisi ipse penitens verisimiliter crederetur talia scire scilicet
omissa esse mortalia vel venialia quia tunc non expedi-
ret. **Item** si fecit aliquem actum quem de se veniale erat et
nullum peccatum. ipsum tamen credebatur firmiter esse
mortale vel dubitat. De hoc primo non magis de-
clines ad unam partem quam ad alteram quod scilicet esset mortale
vel non esset. Hoc enim esset prope dubitare tam in pri-
mo quam in secundo casu. declarandum est ei quod pecca-
uit mortaliter. sicut ubi gratia. **Si** tempore ieiunii
orum vel festiuitatum agnouit uxorem putans hoc esse
contra preceptum ecclesie. unde in homini rectificanda
est conscientia eius cum sit erronea. **Sed** si fatetur ali-
quod peccatum quod clare non videas esse mortale. vel
de quo sint opinioniones inter doctores varie. utrum
mortale vel veniale sit. noli tu precipitare sententiam et
mortale exprimere vel propter hoc absolutum; denega-
re si ab eo abstinere non vellet. **Sed** bene ei efficaciter
suadeas ut tutiorem eligat viam ab eo scilicet abstinendo.
Quinto considera diligenter conditionem statum. et aetatem
et peritiam ac grossiciem personarum. Et secundum qualitates

eorum sic diuersimode te habeas ad ipsas in mo-
do loquēdi. Nam nobilibus aut peritis aut ciuib⁹
comumiter loqui urbane oportet. etiā qñ viciū rep⁹
hensione eget ne duri⁹ increpati indignētur vel
scandalizentur. Rusticis vero vñ psonis pdeotis ⁊
vilis additionis acrius comumiter expedit loqui ad
offensionem malicie eorū. ne pro nihilo peccata eo-
rum reputent. Item nimis contristatos ex lapsu ē
quasi desperatos ex multitudine vel magnitudine
commissorū. oportet dulciter exortari. ostendendo
immensitatem diuine clementie pponendo eis exē
pla diuine misericordie. vt latronis. pauli et hmoi
Presumptuosos vero vel induratos et peccata q-
si pro nihilo habentes decet terrere. declarando
eis seueritatem futuri iudicij. acerbissimas pēas
infernī et hmoi pponendo exempla ad ppositum si-
militer vt d punitioe primorū. parentum et hui⁹
modi. Sexto scias q si psona non est multum pe-
rita cautam reddas eam vt faciat diligenter con-
fessionem videlicet de peccatis omnib⁹. dolendo
qntū potest. pponēdo firmiter abstinere ab oī mor-
tali ifuturū. hoc em̄ ē necessariū ad attricionē sine
q n̄ emittit⁹ pām. ⁊ q nullū omissoz taceat sciētē
i cōfessōe. Et ex verecūdia vñ alia de cā. nec etiā re-
putet veniale qd est mortale qz qñqz homo i hmoi
fallitur et ē mortale qd putauit veniale. nec ppte
rea excusat eum ignorātia. Et p̄cipue de hoc eum
amoneas iterrogādo de vicijs capitalib⁹. qz fre-
quēt in talib⁹ psona mēta retinet turpia ⁊ necessa-
ria cōfiteri ppter verecūdiā. et magis adhuc mulie-
res in hmoi taciturnitate offēdunt. vnde et diuer-
sis cauet extrahendum est viciū. de ore talium

Declarandum est eis tñ. qd si aliqd pctm qd sciūt eē
in se non cōfiteār. etiā n̄ interrogatis sup hoc a con
fessore qd nō pdest eis cōfessio. vñ si cōfessor prius
interrogauerat in generali de tali materia. et tūc
cōfiteēs noluit expm̄ere cū tñ bene recordare vicij
sui. Sed cum postea interrogatur in p̄ticulari ex
primit. qz minus videtur sibi erubescibile quam si
p se expressisset ostendendū est ei quomodo fide
confitetur Et quia non valet sibi talis confessio se
cundū. Guik. Nisi mutet p̄positum scz qd si habe
ret adhuc de illo confiteri p se exprimeret in p̄ti
culari quantum ad illud qd est necessariū et dole
at de illa fide cōmissa.

De contritiōe quā debet habere penitēs

Capitulum septimū.

A quia dictū est quō dbeat
penitēs auisari d̄ attritiōe. iō
d̄ attritiōe aliqd dicendū est
Nota qd d̄m̄a est inter attri
ciōz z attritiōz vt dicit Tho. i
iiij. di. xviij. Nā attritiō ipor
tat qndā displicētiā d̄ pctis
sz ipfectā. vñ attritiū. i. aliq̄
mō tritū sz attritiō iporat pfectā displicētiā d̄ pctis
vñ attritiū. i. s̄t tritū z ipuluerē redactū. Et at attri
tio fm̄ De. i. iiij. di. xviij. dolor volūtariē assumpt⁹
p pctis cū p̄posito cōfiteēdi z satisfaciēdi. z fm̄ eūd̄
e. di. oportz qd pctō hēa⁹ d̄ oī pctō mortli rō ē qz i
oī pctō mortli ē actual̄ aūisio volūtatis a dō. z qz d̄
ria attritijs curā⁹ iō o3 qd i oī t̄missiōe pctōz sit actu
l̄ auersio a pctis z ouersio ad deū. et hoc dicitur

contritio. de peccatis at oblitis sufficit contritio
generalis cū conatu ad recordandū et dolēdū. et
dolere d' obliuione peccatorū q' ex negligētia con-
tingit. Si at q'rat' si spāl' contritio d' quolibz' pecca-
to req'ra' ē sufficiat vna general' pro oibz' sic rēdet
Tho. i. iiii. di. xviij. q' q'ntū ad p'ncipiū contritiōis
scz cū q's de peccatis suis cogitās dolz z si n' dolo-
re contritiōis saltē dolore attritiōis oportz q' sit
special' dolor de p'ctis que quis habet in memoria
Sed quantum ad terminum qui est dolor iam gra-
tia informatus sufficit q' sit vna comunis contritio
de oibus. tunc enī ille motus agit in v'tute omniū
disposicionū p'cedētiū. hec. **Tho.** **Et** quia nemo
scit v'p' habeat gratiā que requiritur ad cōtritōz
ideo nemo potest esse cert' d' sua contritione nec
p'consequēs de sua remissione. **Et** dicit' **Richar.** or-
dinis minor. in. iiii. di. xviij. q' si confitēs in' pecca-
to mortali est attritus de peccato suo vt p'babili' ē
possit p'sumere se esse dispositū. non peccat abso-
lutionem recipiendo ymo frequēter virtute clauia-
um p' susceptionē absolutionis formatur sua attri-
tio et fit contritio Item nota q' est duplex contriti-
ōis dolor scdm **Tho.** et. pe. i. iiii. di. xviij. scz intel-
lectualis qui est q'dam p'fecta detestatio peccati
fm rationē. et dolor sensibil' q' est dolor excitat' i
pte sensitiua ad alteritiōē et afflictionē corporis.
Prim' dolor de necessitate requiritur ad remissioēz
p'cti. z ille etiā sol' ē sufficiēs. qz sic p'ctz mortle su-
fficiēt omitti' p' solū actū volūtatis et cōplacētiā d'
liberatā rationis. ita et sufficiēter deleri potest p'
detestatiōēz volūtatis et displicētiā rōis. z hoc eti-
am ē i p'tate n'ra p'supposita scz g'tia. **Secundus**

dolor scz sensibilis etiā valz ad remissionē p̄ti sed
non est, necessari⁹ s; de p̄fectōe p̄tricionis. nec est
in p̄tate n̄ra etiā p̄suo p̄posito ḡa. **I**tem dolor in-
tellectualis non potest esse nimis. sicut nec carit̄s
vñ p̄cedit p̄t esse nimia. s; sensibilis p̄t esse nimis
sicut etiā ex ieiunijs et alijs afflictivis corporis
Ideo oportz q̄ suma⁹ p̄ mēsurā debita p̄suatō sub
iecti. **I**tem nota s̄m **Tho.** i. iiii. di. xvij. q̄ vera p̄tri-
o in habitu sp̄ debet manere. id est homo semp de-
bet habere istā dispōem q̄ qñ recordat⁹ de p̄tis
omissis habeat displicētā saltem sc̄dm rationem.
Item s̄m **pe.** i. iiii. di. vij. maior d; esse dolor intel-
lectual⁹ de maiori p̄tō habitualiter n̄ actualiter si
cōsiderat⁹ in om̄i iquātū sunt offēsa dei. s; etiā in
sp̄ali debet esse maior dolor d; maiori p̄tō. qz maio-
rē rationē doloris habet maius p̄t̄m. dolor etiam
sensibilis p̄ueniēs ē vt sit maior de maiori. q̄uis nō
sit necessari⁹. **I**tem s̄m **Tho.** i qd̄ libe. z **Inno.** quia
p̄trit⁹ magis debet diligē deū q̄ seipsuz culpa at-
tēst⁹ contra deū et pena p̄tra seipsūm. ideo debz cō-
trit⁹ poti⁹ eligere omnē penā q̄ deū velle offē-
dere. **D**escendē aut ad hāc penā vñ illā non tenet⁹
imol̄fatue faceret descēden⁹ ad ista p̄ticularia vel
aliū sup hoc sollicitādo. **S**eptimo penitentē āmo-
neas vt n̄ ex qdā p̄suetudine sicut aliq̄ faciūt. vel
etiam ex timore. id est p̄ncipalit̄ p̄pter vitādas pe-
nas eternas l̄ p̄t euasione i firmitatis si ess; i fir-
m⁹ vñ alic⁹ alteri⁹ tribulatōis t̄pāl faciat p̄fessōz
qz sic modicū sibi p̄desz. s; p̄ncipalit̄ eā faciat ad
placādū deū z sibi cōciliādū. ad satisfaciēdū diui-
ne offēse et eccl̄ie obediēdū. hoc remediū ordiauit
ad dñdā remissōez. **I**tem in p̄cessu p̄fessōis si aliq̄

dicit ad sui excusatiōz v̄t alleuiatōez p̄cti p̄tinētia
v̄tputo q̄p diabol⁹ fecit eū facē t̄le malū ē plane
te v̄t vicini v̄t d̄sangnei ē h̄mōi. eū rēphēdas oftē
dēdo ei falsitatē suā q̄ scz n̄l⁹ t̄hit⁹ ad p̄ctm̄ nisi
p̄p̄a malicia sua v̄t volūtate. et iō n̄ se excuset s̄z ac
cuset. iij. q. j. in est. Itē si recitat p̄ctā aliorū. sine ne
cessitate. cū scz sine hoc sufficiēt possit exp̄mē suū
eū rēphēdas z āmoneas v̄t m̄hil dicat d̄ factis ali
orū Vñ possz p̄ctm̄ alteri⁹ detegi nisi hoc faceret
ex aliq̄ cause. non solū necessaria s̄z etiā alias vald̄
rōabili. Itē si dicit lōgas fabulas. āmoneas eū v̄t
dimittat sup̄flua z solū q̄ntū ē necessariū ad d̄cla
ratōz p̄cti dicat. nec immisceat narratōz suarū. tribu
lacionū cū p̄ctis v̄t faciūt mulieres. Itē āmoneas
v̄t n̄ v̄ta⁹ v̄bis paleatis seu sophisticis ad dādū in
telligē vnū p̄ alio. nec etiā v̄ta⁹ v̄bis nimis turpi
b⁹ v̄ possit p̄ v̄ba h̄oestiora p̄ctm̄ d̄clarare. de his
tñ in hoc vltimo scz d̄ictis pl⁹ v̄t m̄im⁹ penitēs ā
moneas put videl⁹ eos indigere in p̄secutiōe sue
d̄fessione.

De cōdictiōibus cōfessiōnis ¶ **Capitulū**
octauum.

Omit aut̄ Tho. i. iij. d̄i. xviij
q̄p d̄fessio d̄z h̄ie. xvi. additōs
Que q̄dē p̄tinēt⁹ ī his v̄sib⁹
Sit simplex hūil⁹ d̄fessio pu
ra fidel⁹. Vera frequēs nuda
discret⁹ libēs v̄cūda. Inteḡ
secret⁹ lacrimabil⁹ acelēat⁹ For
tis z accusas et sit pere pa
ta. D̄zio sit simplex v̄t non recitet ī d̄fessione nisi

De obis

2 qd ptinet ad declaratiōem sui p̄cti et q̄ntitatē e⁹ ⁊
3 non alie historie misceāt⁹. **Hūil** vt scz se misen. co
4 gnoscat cōfites. **Pura**. i. recta intētiōe non vt re
5 putet⁹ bon⁹ v̄l vt laudetur ab hoīb⁹. **Fidelis**. id ē
6 vera et sine vlla falsitate vt scz non dicat q̄ non fe
7 cit. v̄l etiā vt habeat fidē de remissione p̄ctōn. si
8 vere penitet. **Frequēs** scz vt sepe confiteat⁹. istud
9 tamē est ad bene esse confessionis. **Puda** scz vt nō
10 inuoluat obscuritatē v̄bōn. s; dicat v̄ba vt itelliga
11 tur peccatū cum circumstātijs saltem necessarijs.
12 **Discreta**. vt scz maiora cū maiori pondere dicat. ē
13 non plura siml s; distīcte loquēdo et dicēdo nūe
14 rū si potest scire. vel etiā vt discreto vel sufficien
15 ti confessori confiteat. **Libens**. id est. volūtaria nō
16 coacta timore v̄bōn. vt pueri. v̄l timore penay. tē
17 palium v̄l eternaliū principaliter. **Verecūdia**. vt
18 scz penitens erubescat et n̄ se iacet v̄l mēte glori
19 etur ppter seculi vanitatem aliq̄. et precipue con
20 fundatur in ratōe respectu diuine maiestatis offēse
21 **Integra** vt scz penitēs nihil retineat de his que
22 comisit precipue mortalib⁹. **Secrera**. vt scz nō pu
23 blice s; oclte sacerdoti dicat p̄ctā q̄ possit absoluē
24 **Lacrimabilia**. vt scz doleat de cōmissis et ipsa de
25 testet⁹ saltē ratione. **Accelerata**. vt quācici⁹ potest
26 commissio p̄ctō confiteat⁹. hoc tñ est de bene esse.
27 **Fortis**. vt scz nihil dimittat pre verecūdia. **Accu
28 satus**. scz se non alios. nec se excuset et alios accu
29 set seu inculpet. **Et sit parere parata**. id est. adim
30 plere penitētiā sibi iniunctā et facere que nēcio
31 habet facere. vt restituere si habet aliena et hu⁹
32 modi. **Octauo** istud obsues vt scz postq̄ ex inter
33 rogationib⁹ factis perpēderis eum debere audiri

dicas ei vt primo ipse dicat peccata sua q̄ omisit
post vltimam cōfessionē rite factā q̄ habz in memo-
ria et sic dimittas eū dicere quicqd voluerit de
pctis suis et quo ordine voluerit retinendo bene
in mēte ea q̄ dicit vt vbi sufficiēter exp̄sserit pctm
suū non eum molestes v̄l gues de illo it̄rogādo
vbi aut non sufficiēter exp̄sserit interroga de re
siduo vsqz ad sufficiētiā. **E**t postea etiā it̄roga
de alijs d̄ q̄b⁹ ipse nihil dixerit fm q̄ poteris su-
spicari in eo esse. **H**oc semp̄ seruato vt de eodē pec-
cato de quo it̄rogasti it̄er. non it̄roges. ne
sic eū atēdies nisi ex aliq̄ causa rōabili h̄o faceres
puta estimādo q̄ dicat secūda vice qd̄ priā n̄ dixit
ē ex verēcūdia ē ex ignorātia ē h̄mōi. **E**t si mulier
est facias eā ext̄nsuerso stare ne eā in faciē vīdas
quia facies eā. vent⁹ vr̄s est ait scriptura si vir
est potest genu flex⁹ et discaputiat⁹ stare et h̄o
bene q̄dem si p̄t. fm aut faciat vt potest nec tñ eū
multū frequēter vel fixē in faciē aspicias p̄cipue
iuuenem nobilē v̄l peritum. ne nimis eū erubescē
facias et sic eū gues de eo qd̄ non oportet. **O**bs̄er-
uandū etiā cōfessorib⁹ ē vt dicit mḡ nimis in. li. d̄
officio ord̄inis p̄dicatōr. q̄ semp̄ libenti⁹ et pri⁹
audiāt cōfessiones eorum qui magis indigere pu-
tantur vel raro venire solent vel sunt extranei vel
qui sunt ī maiori statu vel d̄ quoruz cōfessionib⁹
maior vtilitas secutura speratur. **I**tem audien-
do mulieres caueat. ne nisi in publico eas audiat.
et nisi ab aliquo vel aliq̄b⁹ videat. nec mltū ibi mo-
retur nisi inquantum necessitas cōfessionis requi-
rit z eis q̄ nimis frequēter volūt confiteri assignet

certū tps ex qđ ipas non audiat. nec in alijs colloquijs se eis exponat. et sp duris et rigidis vbiā potius vtat^r circa illas q̄ mollib⁹. Nono etiā sciās ab epō. si hz aliq̄s cōstitutōes sinodales vlt pūciales v̄ sūt snie excōicatōis et hmoi. et de illis n̄ te intromittas vlt īpedias vlt q̄ velit Et nota qđ si aliquē absolueris inmodatū aliq̄ snia excōicatōis quē esse ligatū n̄ aduertis vlt nescis. et ideo absoluis a p̄ctis nō aut a sententia q̄uis pecces absoluedo eū quē non debes qz absolutio ab excōicatione debz p̄cedē absolutōz a p̄ctis. tñ sententiā excōicationis n̄ incurris fm hē. z fran. d sen. z guil. debes at postea qñ ppēdis de errore illū auisare vt p̄curret absolutōz ab excōicatōe Et qz vt dixit Ray in sum. sua. Interrogatōes d p̄ctis capitalib⁹ fiende sunt scz. supbia q̄ ē m̄ oīm viciōz fm greg in moralib⁹ a q̄ p̄cedūt capitalia septē. scz. Inanis gloria. Inuidia. Ira. Accidia. Quaricia. Gula z Luxuria. Et ista hñt diuersas spēs de qb⁹ etiā neceſſarie sunt interrogatōes fiēde cū circūstantijs neceſſarijs. hz etiā qđlibet horū multas filias d quibus dicit Ray. et hosti. in summa sua esse interrogandū scđm tñ qualitātē p̄sonaz Ideo de his ponentur interrogatōes. Postremo d qbusdā vicijs ligue et ex ordinaris vt sortilegijs et infidelitatibus et hmoi. Et qz dñm est qđ absolutio ab excōicatione debet p̄cedere absolutione z a p̄ctis. id circo p̄mo. de excōicatōe est interrogādum.

Sequuntur excōicatōes late a iure cōmūi
posite per ordīez sic inueniū i dē. Ca. ix.

Vi se igerit p̄ papa n̄ elct⁹
a duab⁹ ptibus cardialiu⁹ ex
cōicat⁹ ē cū oib⁹ suis cōsenti
ētib⁹ ex d̄ elec. licz Qui mit
tit lras cādialib⁹ iclusis ad
elctōz pape l̄ nunciū vt loq⁹
alicui i secreto ex d̄ elec. vbi
pickz. **S.** n̄li etiā li. vj. **Q**ui

cūqz offi. n̄ fecerit obſuari d̄ctm̄ d̄cre. d̄ elec. c. pa
pa. Qui dicit romanā eccliaz n̄ eē caput neqz ei tā
q̄ capiti eē obediendū di. xix. n̄li. fingit q̄ egalia l̄
custodiā seu guardiā aduocatōis seu d̄fēſiōis titlz
i ecclis mōsterijs l̄ alijs pijs locis d̄ nouo vsurpa
te conā et apt̄ h̄o bona i p̄an. ecclian. vacantiū ac
cipiūt ex d̄ elec. gñali. li. vj. **I**te clerici ecclian. mo
nachī monasterion. z ceterē p̄ſone locor. eorūdez
q̄ hec fiēi pcurāt. h̄o v̄. s̄. **Q**ui p̄ſeqt̄ p̄ſonas elige
tes expoliādo eas bōis ā alit̄ p̄ſeqūdo eas l̄ eccle
ſias ā monasteria ā cetera loca gūādo apt̄ h̄o q̄ nō
elegēt illā p̄ſonā qm̄ rogauēt̄ elegi ex d̄ elec. ſci
ant li. vj. **I**te excōicati ſūt z a papa tm̄ absoluēdi
oēs q̄ dāt auxiliū cōſiliū l̄ fauorē publice l̄ occlte
directe v̄l idirecte alicui d̄no v̄l p̄ſone cui l̄ bz ad
h̄ndū dominiū Romāe v̄l l̄ romāi ip̄ij v̄l ānuale
ſpaciū l̄ q̄ eligēt l̄ elctōi cōſentiret absqz ſpāli licē
tia ei⁹ dē ſedis ex d̄ elec. fūdam̄tis li. vj. **I**te q̄cū
qz vocā⁹ a mōialib⁹ i elctōe diſcordātib⁹. ſi aliqd
facerēt l̄ dicerēt vñ poſſit i elctōe oriri diſcordia
v̄l accepta nutriti. ex d̄ elec. iudēmitatibus. **S.** po
ſtremo. li. vj. hoc etiā videtur velle de illis qui vi
uunt religioſe de bonis ap̄is vt ſunt bezothe. et

c ij.

hoc ubi s̄ Item quicūq; p̄curat vt cōseruatores
qui p̄sonis vel locis aliquibus vt a manifestis in-
iurijs vel violentijs tueātur eos dē plerūbz a sede
ap̄lica cōcedūt. se intromittāt d̄ alijs q̄ de manife-
stis iniurijs aut violentijs. extra de offi. et po. iu-
dele. capitulo vltimo. §. pars. li. vj. Item qñ vna
ciuitas v̄l dioc. diuersas natōes habet diuersarū
linguarū diuersos rit⁹ ⁊ mores. tūc ep̄s potest illē
natiōibus ep̄m p̄ficere qui sit eis cōformis et ei
p̄ oia subiectus. si quis at̄ ad hoc se igerit extōica-
tus ē d̄ offi. or. qm̄. Itē qui absolutōem et reuocati-
onē sn̄ie excōcatōis aut suspēisionis v̄l interdicti p̄
vim vel metū extorquent q̄ tñ reuocatio et absolu-
tio irritē sunt ipso iure ex̄ d̄ his q̄ vi. me. cau. fiūt
c. v. §. ne. li. vj. Itē iudex qui casuz fingit necessa-
rium fraudulenter vt ad mulieres p̄sonaliter va-
dat p̄ testimonio aliquo exigēdo ab eis cū alias de-
beret mittere tabellionē vel aliā p̄sonam p̄doneaz
ad testimoniū req̄rendū ab eis. ex̄ de iudi. m̄lie.
li. vj. Itē excōcat⁹ est qui impedit sequestratōem
fructuū v̄l sequestratōes occupauerit alic⁹ bñfi-
cij d̄ quo ē q̄stio ad quē spectet a qua n̄ p̄t absolui
nisi ipediūto pri⁹ amoto et occupatis p̄ eū fructi-
bz̄ cōstitutis illi cui d̄ iure d̄bē ex̄. d̄ seq̄s. pos. ⁊ fruc-
ad cōpescēdas. §. Si q̄s aut̄ in cle. Itē qui hactē-
nus p̄ vim ⁊ metū p̄sonas eccl̄iasticas cogerit ad
sūpponendū v̄l submittēdū eccl̄ias ⁊ bona eccl̄iasti-
ca imobilia laicis. n̄ post monitōem submissione re-
missa quā p̄ vim v̄l metū exegerūt p̄sonas eccl̄asti-
cas v̄l bona eccl̄iastica eis submissa totaliter ī sua
lib̄tate dimittāt. ex̄ de re. et nō ab̄. hic cōsultissimo

li. vi. Item q̄ de cetero p̄sonas eccl̄iasticas ad fa-
la faciēda p̄pellerēt et h̄o v̄. s̄. It̄ q̄ ex d̄ctib⁹ h̄o
modi iā dudū incipit v̄l posteri⁹ incipit illicite v̄l
id qd̄ natura d̄ct⁹ eis p̄mittit⁹ vsurpauerint. Si
moniti ab h̄mōi vsurpatōe n̄ destiterint et h̄o s̄l̄r
6 s̄. It̄ m̄ḡi bonomiē. et scolares adducētes ho
spiciū in p̄iudiciū inh̄abitantium añ temp⁹ loca
cionis elapsū excomūicati sunt. nisi ipsi inq̄lmi
sup h̄o p̄beāt consensū ex de. lo. 7 cō. ex rescripto
Item excōicati sunt qui sciēter in cimiterijs corpa
defūctorū interdīti r̄pe in casib⁹ non p̄cessis a iu-
re sepelire p̄sumūt. ex de sepul. eos qui in Cle. It̄
qui excōicatos publice ā nominatim interdīctos et
etiā q̄ vsurarios māifestos sepeliūt a q̄ excomūica-
tione n̄ absoluūt⁹ n̄ pri⁹ ad arbitriū diocesani ep̄i
satis faciāt q̄b⁹ p̄missa fuēt iniuria irrogata et v̄
s̄. Quicūq; p̄sumit diripere res mortui ep̄i q̄ debēt
successori d̄suari et qui morientū p̄el biteron. v̄l
clericon. bona rapuerint sūt excōicati. xi. q̄. iij. ep̄i
scopon. 7. c. illud. Religiosi eccl̄ias n̄ h̄ntes subp̄e
textu clericatus v̄l eligiōis v̄l rōe rex. eccl̄iastica
rū decias iniuste impediētes excomūicatōis s̄nias
murrūt a q̄ n̄ absoluūt⁹ ante satisfactiōē adignā
ex de deci Religiosi in Cle. Monachi aut regula-
res canonici amm̄istratiōē aliquam non haben-
tes qui se ad curias principum absq; speciali p̄la-
torum suoz licentiā conferre p̄sumūt q̄ siue suis
p̄elatis siue monasterijs damnum aliquod infe-
rūt sunt excomūicati ex de sta. mo. c. ne in agro q̄
non in Cle. Item monachi qui interra septa mona-
stij sine licentiā abbatum suoz arma tenent.

Item excomūicati sunt qui uisitatores monialium
impediūt ne suū officiū exequentur ī illē q̄ inuigūtur
in illo. c. accēdentes ext̄ de sta. mo. in cle. **S.** Si qui
uis nisi moniti r̄ espiciāt. Item religiosi religionū
mēdicatiū abolitay. de inde aliquē ad suū ordīnez
recipiētes v̄ locū siue domū acquirētes de nouo
v̄ loca acquisita absqz licētia pape alienātes ext̄.
de reli. do. c. religionū aduersitatē li. vj. **Mulierib⁹**
q̄ begie vulgarit nūcupātur q̄ nēli obediētia p
mittūt nec p̄p̄is renūciant. nec p̄ficient⁹ aliquā re.
gulā appbatā sub pena excoīcationis quā īp̄trari
um faciētes ipso facto incurrāt inuēctū est ne sta.
tū h̄mōi dudū ab ipsis assumptū q̄ quomodo sedē
tur v̄lteri⁹ v̄ ipm a nouo assumāt ex de reli. doc.
c. Cum de quibusdā in cle. Itē excomūicati sunt
religiosi qui mulierib⁹ h̄mōi beginagij statum du
dū assumptuz ā ipsum d̄ nouo assumētib⁹ p̄bēt ali
quo modo cōsiliū v̄ fauorē. e. t. et. c. p̄red i. Qui acci
piunt pedagia v̄ guidagia ab eccl̄iasticis p̄sonis
v̄ de reb⁹ earūdē quas n̄ cā negociādi deferunt
v̄ p̄sonas quas ipsi mittūt v̄ p se v̄ p reb⁹ suis
p se ē p aliū suo noīe v̄ alieno si p̄sone sunt lingu
lares excomūicate sunt. Si conuēt⁹ v̄ collegiuz
ciuitatis v̄ castri vel alterius loci sunt interdicti
loc⁹ v̄ castrū v̄ ciuitas h̄mōi absolui non p̄nt a p̄
dicto nisi exacta restituāt z satisfaciāt d̄ iniuria ext̄
de cen. z pro. z exac. quāq̄ pedagogior. **S.** q̄ nullo.
li. vj. It̄ excomūicati sunt cōsules ciuitatū rectores
et alij qui ptātem h̄re videt⁹ si faciūt collectas et
exactiones īdōbitas in clericos et eccl̄ias z āmo
niti si nolūt desistē. Nec absolui d̄nt donec satiffe

cerint appetēt ext de immu.ec. Non min⁹ z.c. adū.
19. Itē q iurisdictionē platon. z ptatē quā hnt in
suis hoib⁹ ita euacuant q mil ptātis remāisse vi
det. si amomti desistere noluerint.e.t. quo. s.c.n.
min⁹.ec.alle. Itē successores eor. qui fuerūt exco
mūicati ppter iniuriā factā ecclie nisi infra mensem
errore suū seu excessum pdecessor. emdauerint.e.
t.q°.s.c.aduersus.alle. secus ē de successorib⁹ ali
orū excomūicator. Itē qui subditis suis iterdicūt
ne clericis vlt psonis ecclasticis quicq vendāt ā
emāt ab eis.vel ne bladū molāt vlt panē coquant
aut alia obsequia faciāt ex.de immi.ec.c.eos qui.
li.vj. Item quicunqz impediunt illos qui ad ecclē
sticos iudices recurrunt p his que ad eos pti
nent vel d hoc habent lras a sede aplica ne iusti
ciam valeant obtinere vlt qui dederint consiliū auxi
liū vlt fauorem ad hoc ext.e.t.quo supra.c.qm nec
intellexim⁹.li.vj.nec absoluantur nisi satisfaciant
iudici et pti. Itē excoicatus est religiosus tacite ē
expresse pessus qui in scholis vlt alibi habitū sue
religionis abiicit vlt accedit ad aliqd studiū absqz
plati sui licētia obtenta cū consilio sui quēt⁹ ē saltē
maioris ptis eiusdē ex.ne.cle.ē mo.c.vt periculo
sa li.vj. Itē religiosi qui exeūt claustruz ad audiēd
phicam aut leges nisi ad clausuras suas infra du
os menses redierint excommunicati sunt. ¶ Et cum
talibus solus papa dispensat vt ad honores pro
moueantur.e.t. quo supra.c.non magno. ¶ Item
est de archidiaconis diaconis plebāis et alijs p
o natis hominib⁹ ecclasticis et pbis.e.t.quo.s.c.
sup spe.z.c.sta.li.vj. Item sacerdos habēs officiū

c iiii,

vice comitis & ppositi secularis si amonit⁹ n̄ resipui
erit ē excōicat⁹. e. t. q. s. c. cleric⁹. **S.** Si quis. Itē
excōicati sunt oēs qui in gdu asanguinitatis & affi
nitatis cōstitutione canonica mēdicto. vlt q cū moni
alib⁹ scienter m̄imomiū cōt̄hūnt ext̄ de asang. et
affi. eos qui in cle. Religiosi et moniales et clerici
in sacris ordīnib⁹ cōstitutī. si cōt̄hūt sunt excōicati
e. t. c. z. li. quo. s. Itē celebrātes m̄imomia scienter
interdictos s̄l̄r. e. t. c. z. li. quo. s. Item d̄ferentes
arma ferrum ligna galeas naues et h̄mōj sarrace
nis vlt regimen nauīū vlt galearū sarracenorū. exē
centes vlt aliqd̄ illis subsidiū impendentes in di
spendium terre sancte vlt cristianorū. sunt excōicati
nec absoluantur n̄ totū luctū z tantūdē d̄ suo dent
in subsidiū terre sancte ex. de iudeis. ita. z. c. ad li
berandum. Item qui incidit in heresim iam dāna
tā ex. de h̄eticis ad abolendā et. c. excōicā⁹. Itē cre
dēs. r̄ceptor. d̄f̄sor. vel fautor h̄eticorū. e. ti. Sic
ait z. c. excōicam⁹. **S.** Credētes. Quicūqz h̄eticos
credētes. fautores. vlt receptores eorū. ecclesiastice
ēdiderint sepulture. excōicati sunt nec p̄nt absolui
n̄ satisfecerint z p̄ijciāt h̄mōi corpa dānatorū. e.
t. quo supra. c. q̄cūqz. li. vj. Item dñi inquisitori he
reticorū. in inuestigatōe captione et loco. vlt offi
cialas qui non obedierint ep̄o. vel ep̄is dederint im
pedimentū ne cōt̄ hereticos pcedāt. vlt qui iudica
re aut agnoscē d̄ custodia diligēti. Et qui p̄dictis
inquisitorib⁹ heresi p̄sumit impit⁹ cū sit mere nego
ciū ecclesiasticū vlt qui ab ip̄is ep̄is seu inquisitori
bus incarceratos absoluūt absqz eorū licētia & qui
eorū sniam impedierint Et q̄ scienter i p̄dictis de

derint auxilium. consilium et fauorem isti omnes sunt excommunicati
excommunicati hereticis. ut inquisitionis. li. vi. Item qui officium in-
quisitionis contra hereticam prauitatem exercet si contra iusticiam et
consuetudinem suam obmiserit contra quempiam procedere non fuerit proce-
dendum a ipsam huiusmodi impedimentum officij sui falso ali-
cui imponendo et ipsum super hoc vexare presumpserit. Item
si episcopus vel superior suspensus est per triennium. alij vero sententia
excommunicationis incurrunt absoluendi dum taxat a papa. e. t.
merton. **S.** verum in cle. Item excommunicati sunt omnesarii de-
putati ab eis vel inquisitoribus seu capitulis sede vacan-
te ad officium inquisitionis. **S.** si preteritum officij predicti illiciti-
te ab aliquibus pecuniam extorserit a sciens acceptat bo-
na ecclesiarum. ob clericorum. dictum occasione predicti offi-
cij fisco et ecclesie applicare. a quo non possunt absolui nisi
satisfaciant iniuriam passis. e. t. q. s. c. nolentes splendore
in cle. Item qui alienationes factas a prelatibus hereticis et
schismaticis voluerit terminare excommunicati sunt heretici. c. j. Item qui occide-
rit christianos per assessinos. et ipsos assessinos recepta-
uerit vel occiderit seu defecerit excommunicati sunt homines. per hu-
manum. li. j. Item qui spoliat naufragium patientes excommu-
nicati sunt nisi restituat oportet moniti excommunicati sunt de rap. c. exco.
Item collegium vniuersitatis vel singulare persona cuius-
cunque sit dignitatis a statum si alienigenas et alios ori-
undos de terris ipsorum exercere publice vsuras vo-
lentes de cetero ad miserint ad hoc domos in terra
suis adducere a adductas habere. a alias inhabitare permit-
tentes excommunicati sunt de vsu. vsura. li. vi. Item ille ad fenus exer-
cendum domos locantes et alio sub quocunque titulo proce-
dentes. **S.** si persone fuerint ecclesiastice. episcopi vel superiores.
res suspensiois. minores persone singulares. excommunicationis
Si aut collegium et vniuersitas in dicta sententia. ipso facto

incurrunt. **S**i vō laici fuerint p suos ordinationes cē
suris eccliaſticiſ quib⁹ ouenit cōpeſcātur ex d̄ vſu
vſura. li. vi. **I**tē excōicati ſunt ptātes capitanei re
ctores ſuſules iudices ā alij quiuſ ſociales dīta
tū. q̄ ſtatuta faciūt vt vſure ſoluātur. vlt q̄ ſtatuta
vt vſure non ſoluāt vlt reſtitutōes eay. fiāt phi
berent de cetero facere ſcribere vlt dictare. vlt vt
vſure ſolute cū repetūt plene et libere n̄ reſtituāt
ſcient iudicare pſumpſerint ex d̄ vſu. c. exgūi ad
nos i cle. **I**tē ſunt ex. p̄dicti n̄ h̄mōi ſtatuta hactē
nus edita d̄ libris dītatū ipſay. ſi ſup hoc ptātem
habuerint infra tres mēſes deleuerint aut ſi ip̄a
ſtatuta ſiue ſuſuetudīes ā additōes q̄ quomō obſua
re pſūperint ex d̄ vſu. c. exgūi ad nos i cle **I**t falſa
rijs līay dñi pape cū fautorib⁹ z d̄fēſorib⁹ ſuiſ ex
d̄ fal. c. dñaz. **I**t ſciēt līis p̄fatis vtēt. s. e. t. q̄ s. c
ad falſation. **I**tē t̄cipiētēs i romana curia līas ab
alio q̄ a papa vlt vice cācellario d̄ crimine falſo. e.
t. quo s. c. dura. **E**xcoīcati ſunt religioſi q̄ clericis
ā laiciſ ſacramtū vñctōis extreme l̄ eukariſtie mi
niſtrāt vlt q̄ m̄rimonia ſolemnifant ſine licētia ſpāli
pbri prochiāt ex d̄ p̄uile. z exceſſ. p. c. **R**eligioſi in
cle. **I**tē q̄ abſoluūt excōicatos a canone p̄terq̄ a ca
ſib⁹ iure expreſſis vlt p̄ p̄uilegia ſedis ap̄lice cō
ceſſis eiſdē **V**el qui abſoluūt a ſniſ excōicatiois p̄
ſtatuta p̄uincialia ā ſinodalia p̄mulgatiſ ſeu qui
a pena et culpa abſoluē pſumpſerint quenq̄ z h̄
v̄ ſupra et hij abſoluēdi ſunt a papa t̄m **I**tē qui cō
cedūt reſp̄ſalias a tra p̄ſonas eccliaſticiſ vlt bona
eoy. l̄ ḡnāliter oceſſa extendūt ad haſ p̄ſonas. n̄
infra m̄ſem oceſſionis p̄miſſas reuocauerint. **S**i p̄

ſone ſingl̄ates ſint excoīcatōis. vniūſitas v̄o inter,
dicti ſn̄iaz incurrūt. q̄cūq; etiā aſuerudie n̄ obſtan̄
eꝝ d̄ iur̄ijs ⁊ dānis. c. ⁊ ſi p̄ iꝝ ratōes li. vj. **I**tem
q̄cūq; ſanctē Romane eccl̄ie cardiales hoſtiliē fu
erit inſecut⁹ vel ꝑcuſſerit aut cepetit aut ſocius
fuerit hoc faciētis. aut fieri hoc ꝑcurauit v̄l man
dauit. aut factū ratū habuerit. v̄l dederit auxiliū
aſilium vel fauorem ad hoc. vel qui huiusmodi fa
cie. tem receptauerit ſiue defenderit ſcient. **I**lli
omnes excoīcati ſunt et a papa tantum abſoluēdi
eꝝ d̄ ꝑe. c. felix. **S.** p̄nti. li. vj. **P**rinceps aut v̄l dñs
qui contra ꝑredictos ſacrilegos aſtitutionē editā
ſuari non fecerit infra menſem et etiā eius officia
les poſtq̄ ad eorū noticiā ꝑuenerit. excoīcationem
incurrunt. e. t. et. c. quo ſupra. **R**eligioſi mendicā
tes ipſo facto ſunt excoīcati ſi ſine ſp̄ali licentia ſe
dis ap̄lice domos v̄l loca quecūq; receperint ſeu
hacten⁹ recepta mutauerint v̄l ea venditōis. ꝑer
mutationis donatiōis. aut cuiusuis alienatōis titlo
quocūq; modo in alios trāſſerre ꝑſumpſerint eꝝ d̄
ꝑe. c. cupiētes i cle. **I**te religioſi q̄ in ſuis ſmonib⁹
b⁹ ⁊ alibi ꝑfēt ꝑſumpſerint aliq̄. vt audiētes a de
cimaz. eccl̄ijs debitaz. ſolutione tēhāt excoīcati
ſunt ipſo facto. e. t. et. c. q̄. s̄. **I**tem illi religioſi qui
ꝑt ſciētē obmiſſionē faciēdi aſciēciā ſibi aſtitētib⁹
d̄ ſoluēdis decimis ſuſpēſionē icurrūt donec aſtitē
tib⁹ aſciēciā fecerint ſi p̄nt. **S.** ſi ſic ſuſpēſi ꝑdica
uerint excoīcati ſunt et hoc v̄ ſubza. **I**tem violato
res conſtitutōis illi⁹ qui ꝑhibet religioſis et cle
ricis ſecularibus ne aliquos ad vouendum v̄l iurā
dum vel fide interpoſita ſeu aliter ꝑmittendum

inducant ut sepulturā apud eorū ecclesias eligāe
vel iam electam ulterius non mutant excommunicati
onem incurrunt nec absolui possunt nisi a papa. e.
t. et. c. quo supra. **S. Sane.** Item qui quemuis pon
tificem iniuriose vel temere percusserit an ceperit
seu bāmerit vel hoc fieri mandauerit aut facta ab
aliquo rata habuerit vel socius hmoi ppetrantis
fuerit aut consiliū auxilium vel fauorem in his dede
rit seu sciēter defesauerit eādē excoicationē incur
rit de qb⁹ in p̄dictis casib⁹ habet⁹ ⁊ p canones edi
tos. f. xvij. q. iij. **Si** quis suadēte de sen. ex. nup.
et. c. quicūq; in cle. et ex de pe. **Si** quis suadēte
et a solo papa absoluend⁹ ē hmoi. Item ptātes ba
lini. scabini. aduocati. rectores. consules ⁊ officiales
ciuitatis. quocūq; noīe censeāt⁹ si in pmissis sunt
culpapiles eodē modo sunt excoicati ex de pe. c. si
quis suadēte. Excoicati etiā sunt q man⁹ iniiciunt
violentas in clericū ⁊ quacūq; psonā eligiosaz pfe
flaz ⁊ nouiciā ⁊ dūfaz cuiuscūq; eligiomis ext d sen.
ex. **Non** dubiū et. c. eligioso. li. vj. **Itē** qui talē etiā
sine lesione detinet in custodia publica vel priuata
vel detrudit in vincula. e. t. q⁹ s. c. nup. Item qui
in hmoi psonis man⁹ iniiciūt temerarias ⁊ iniurio
sas sed n̄ violētas scz cū cleric⁹ se voluntarie sub
mittit aliquib⁹ p̄cussionib⁹ fustiiū pro pace haben
da cum illo quem leserat. e. quo supra contingit.
Item qui ratum habet q aliquis suo nomine in ta
les manus iniecerit violentas quamuis factum fu
erit ipso nesciente nec etiam tunc volente. eodem
titulo quo supra. capitulo cum quis. li. vj. **Item**
qui potest eos defendē ⁊ tenetur ex officio et nō

defendit. eodē titulo quo supra. c. quanto. Item q̄
per alios non pet seipsos violentas manus iniici-
unt in tales. e. t. quo supra capitulo mulieres.

Item qui spuit in faciem clerici v̄l sup eū fudit a-
quā l̄ oleū in despectū z derisōz ei⁹ l̄ q̄. secū t̄hit
equū cui isidet p̄ habenas l̄ cū minis et terrori-
b⁹ facit eū stare i vno lo° v̄l ire secū q̄si captū ex-
omūicat⁹ ē. hec hosti. in summa. **S.** q̄liter p̄ se de
sen. excō. Itē qui vestes hmōi clericis iūctas scin-
dit violēt v̄l aliā rē sibi coherētē. **Hec rap. z hosti**
q̄ at isti debeāt a solo papa absolui ptz ex de sen.
excō. c. ea nōscit⁹ et. c. puenit. c. non dubiū. c. q̄ hy
c. mulieres in fi. c. q̄uis z. c. tua nos z. xviij. q. iij. si
q̄s suadēt. **Sūt** at. xviij. casus i q̄b⁹ n̄ oportz vt p̄
absolutōe iūctōis manuū violēt in clericū t̄curre⁹
ad papā. **Et** alii. xiiij. casus sūt i q̄b⁹ etiā v̄beras
clericū nō incidit in canonē. de istis inuenies ifra
i. c. sequētī. Itē excōicati sūt q̄ de cetero fecerint
obfuarī statuta z cōsuetudīes iūctas p̄tra libtatē
eccīe ex d̄ sen. excō. nouerit. Itē q̄ statuta t̄lia ifra
duos m̄ses d̄ libris suis n̄ deleuerit. e. t. z. c. quo s̄
Itē excōicati s̄ s̄l̄r statutarij z scriptores statuto-
rū p̄fatorū et ptātes z rectores locorū v̄l decetero
hec statuta fuerit edita vel fuata et s̄l̄r illi q̄ fm̄
ea presumserint iudicare vel in formam publicam
scribere iudicata. e. t. et. c. quo. s̄. Itē q̄ statuit q̄
clerici debeant conueniri coram iudicē ciuili v̄l d̄
beant custodire castra et huiusmodi eodē titlo q̄
supra. c. grauē. Quicūqz p̄ eo q̄ sententia excōica-
cionis suspēsiōis v̄l interdicti fuerit cōt aliquē p̄
m̄gta licentiā dederit alicui occidēdi l̄ capiēdi l̄

aliter grauādi in psonis seu bonis suis vel suorum
eos q̄ talem sententiā p̄tulerunt siue quorū occa-
sione sunt plate v̄ easdē sentēcias obfuātes seu
taliter excōiātos cōicare volētes excōicatus ē. nisi
licētiā ipsam reuocauerit et bona ablata ex dicta
cā infra octo dies sint restituta aut satisfactio fa-
cta. e. t. q̄. s. c. q̄ uicūqz p̄ eo. li. vj. **S**iniliter om̄a
q̄ vtūtur hac licentiā v̄ aliquo p̄missorū aut etia
aliorū similiū ad que omittēda licentiā dari est p̄-
hibitum v̄ etiā qui p̄petrat h̄mōi malefacta p̄fata
suo motu p̄po. excōicatus ē. **E**t si p̄māserit i ista sen-
tētia v̄tē duos mēses n̄ potest n̄ p̄ solū papā absolui
e. t. li. vj. et. c. quo s. p̄x. **I**tem incēdij ecclia-
rum v̄tē religiosorū loconū vel cimiterij p̄uilegiati
in circuitu ecclie. excōicati sunt et p̄ denūciationē
a solo papa absoluēdi. e. t. quo. s. c. tua nos. xvij. q̄
iiij. si quis suadēte. **S**imiliter et efractores eccle-
siarū. qui etiā p̄ denūciatōz factā a solo papa sunt
absoluēdi. e. t. quo. s. c. d̄questi. **S**imiliter et illi q̄
faciūt aliq̄ enozmia i ecclia. s. frāgēdo crucē l̄ alta-
re v̄tē sibiā. e. t. et. c. quo. s. p̄x. **I**tē p̄cipās in cri-
mine excōicato. nec absolui. p̄nt n̄ ab excōicatore l̄
ei⁹ sup̄iore. e. t. q̄. s. c. si ḡ. nup. z. c. d̄cub. s. si diffi-
cile s. it ex aliq̄ iusta cā accedē ad excōicatorē cōre-
dit⁹ a iure q̄ absoluat⁹ a suo ep̄o l̄ p̄po sac. p̄f̄ito iu-
ram. q̄ excōicatori. e. t. q̄. s. c. nup. i. fi. **C**leric⁹ cō-
mūicās excōicatis a papa noīatiz recipiēdo eos ad
diuina icidit i excōicatōz absoluēd⁹ a papa. e. t. q̄
s. c. si q̄. **I**tē si excōicati tpe imimētis mortis v̄tē al-
teri⁹ necessitatis articulo ab aliquo absoluūt⁹ et p̄
hoc cessante impedim̄to. se illi a quo hoc cessante

absoluti debeant ꝑ cito poterunt representate et absoluti
petere neglexerint in eadem sententia quam prius ligati fuerant
relabuntur. e. t. quo. s. c. eos q. li. vi. **I**dem iudiciu est
de illis qui a sede apostolica vel eius legatis absoluuntur ab ex-
coicatione et eis iniungitur ut suis ordinariis et alijs pe-
nitentiis ab eis suscepturi se continent et passis iniuria
satisfaciunt si hoc cum prius quomodo potuerint ipsi non cura-
uerint. e. t. z. c. **S**. idem statui. **I**tem excoicati sunt fratres
minores si fratres et sorores de tercio ordine tunc in dictis in
suis ecclesiis admiserint ad divina et absoluendi tamen a pa-
pa vel satisfactione promissa ab episcopis locorum ex de sen. ex-
co. cum ex eo in cle. **E**xcoicati sunt religiosi cumque ordinis et
aditionis existant si non fuauerint interdictum absque dolo et
fraude non perorando suam ecclesiam ianuas a fenestras
in eis faciendo seu alios modos exquisitos inueniendo in
scandalum plurimorum. cum cathedralem ecclesiam vel ma-
tricem ecclesiam loci viderint aut sciverint observa-
re ipsum interdictum non obstantibus quibuscum-
que appellationibus etiam antea ad eandem sedem vel ali-
um. interdictis etiam alijs obiectis quibuscumque
ex de sen. ex. ex frequentibus in cle. **E**xcoicati sunt et
a solo papa absoluendi illi domini vel nobiles qui
in locis interdicto suppositis cogunt aliquos celebra-
re divina aliquo modo predicto et ad officia predi-
cta audienda excommunicatos et interdictos euocant
sive cogunt aut qui publice exco. seu interdictos
mortuos exire dum divina celebrantur cogunt sta-
re. e. t. quo. s. c. grauius in cle. **E**odem modo sunt
excoicati et a solo papa absoluendi illi qui sunt pu-
blice excoicati et interdicti si mortui notati ut exeant a ce-
lebrantibus in his ecclesiis remanere presumerint. e. t. z. c. q. s.

Item excommunicati sunt nec ab altero q̄ a papa
absoluendi. quicūq; ex certa scientia deprauarent
vel scriberent vel p̄dicarēt dē decre. d̄ declaratōe
regule frat̄. m̄mon. nullo priuilegio suffragāte
eisdē ex de v. sig. exijt qui seminat in fi. li. vj. Item
qui romipetas et pēgnos et ad ap̄lon. limia z ad
alioꝝ. sanctoꝝ. oratoria pēgnantes cape l̄ reb⁹ q̄
ferūt spoliare tentauerint excoīcatōi subdant⁹ ex.
de ra. ex eo. z. iij. q. iij. Si q̄s romipetas Item no
ua theolonea et pedagia pēgrimis z mercatorib⁹
imponētes et hoc v̄ s. De duob⁹ tñ proꝝ. supradis.
ctis casibus dubitatur qz non videntur excoīcati
ip̄o facto.

Excommunicacōes q̄ sequūtur sunt ex /
tracte d̄ quibus dā cōstitutioib⁹ extra /
ua gantibus a bonifacio octauo post cōpi
lationē li. vi. Capitulū decimū.

Excoīcati sunt omnes q̄ veni
entes ad sedē ap̄licam vel re
deuntes ab eadē capiūt spo
tiant vel detinere presumūt
aut aliqd̄ impedimentum ex
hibeāt. Quo nimis ad eadē
sedē libere cum p̄sonis z re
bus alijs venient et redeāt
ab eadem. et quādo apperūt l̄as talium aut aue
runt. ex de sen. ex. z interdi. c. excoīcam⁹ z anathe
matifamus bonifaci⁹. viij. Item sententiā excoīca
tionis incurrūt illi cuiuscūq; fuerint eminentie. di
gnitatis. ordinis. conditionis aut status q̄ talibus

vel alicui eorū sacramenta vel sacramētorū aliqđ pre-
sumpserint ministrare n̄ in mortis articulo constitutis
s; nec tunc n̄ de stando mandatis ecclie satisfacti-
one v̄t sufficiēti cautione p̄missa et hoc v̄ sup. **I**tem
excōicati sunt oēs illi qui interitis suis noua peda-
gia iponūt et hoc v̄ supra. **I**tem excō. sunt oēs pira-
te et latrūculi marimi q̄ gazarei et cupellici vocāt^r
et s̄nt oēs fautores receptores ⁊ defēsores eorū
ex de sen. ex. **E**x cōicam⁹ bōifaci⁹. viij. **I**tem si q̄s
dinceps fuit exhumās mortuū p̄ mēbratim occidēs
et coquēs vt tandem ossa tegumēto carnis excusso
ad remotas ptes mittat v̄t deferat tumulāda. **E**x
cōicatus ē ille et a solo papa absoluēd⁹ ex d̄ sepl.
c. detestante. **I**tem nota glo. in. c. cum non ab ho-
mine de sen. ex. q̄ p̄cito aliquē scio excommunicatū
statim debeo ipsum vitare. q̄uis nō sit adhuc de-
nunciatus nisi solus hoc scire. quo tñ casu etiā pri-
uatim ipsum euitabo q̄diu ab ecclia toleratur. vij.
q. ij. sitantū. et. c. placuit qui enim scit. cerciorari
non debuit.

**Bequūtur excōmunicaciones mīnores
que seperāt a sacmētis. // Capitulū xi.**

Darticipans cū excōicato nō
tñ in crimine. **N**otorius for-
nicator. **S**imoniac⁹ etiā occu-
tus in ordine recipiēs ecclie
siam de manu laici et sine cō-
sensu ep̄i. **B**alistarij et sagi-
tarij. **P**aupum oppressores.
Māifesti raptores. **P**ublici

o i

usurarij. meretrices publice. **D**ecedēs in torneamē
tis. decedēs in notorio crimine. In can. aut illo. si
q̄s suadēte. xvij. q. iij. due regule d̄tine. **P**rima ē
q̄ q̄cūq̄ in clericū temē man⁹ iniecerit violētas i
cidit i excoīcatōz. **S**cda q̄cūq̄ p̄t violētaz manuū
iniedōz icidēt i exco. mittēd⁹ est ad papā p abso
lutōe. **P**rima regla fallit in xiiij. casib⁹. **P**rim⁹ in
apostata p̄cusso q̄ ignozat⁹ cleric⁹ esse a p̄cussore
ext. e. si vō. **S**cđ⁹ in clericis qui non ferūt habitū
neq̄ tonsurā nec aliqd de clericatu ostendunt. et
sunt apostate. si tercio moniti se non retraxerint ex
e. d̄tingit. **T**ercio in clerico q̄ d̄tēpto habitu fēret
arma et tercio ammonit⁹ se non retraxerit ext. e. in
audientiū. **E**t etiam si non sit monitus et se tirān
di immiscet ext. e. cum non ab homine **Q**uartus in
clerico exercente negocia secularia si āmonitus n̄
desistat vt ext de vi. et hone. cle. c. fi. **Q**uintus in
clerico p̄cubinario diugato si non fert habitum et
tonsuram ex d̄ cli. co. li. vj. **S**extus in clericis buffo
nib⁹ et etiam macellarijs si hoc p̄ annum exercue
rint et etiam si mīori tempore nec ammoniti desti
terint extra. e. t. et. c. quo p̄xi. supra **S**eptimus in
illis qui non ex ira sed iocose p̄cutiunt. e. t. quo su
pra. c. j. **O**ctauus in magistro. cū hoc fecerit leuīt
et cā discipline extra. e. cum volūtate. S. fi. **N**on⁹
in eo q̄ in d̄tineti vim vi repellit t̄pate tñ extra. e.
si vero. **D**ecim⁹ cum quis inuenit clericum turpi
ter agentem cum vxore. m̄re. sorore. & filia p̄pa vt
in dicto. c. si vero. **V**ndecim⁹ si fiat a prelato vel de
mandato ip̄i⁹ cā correptionis vt in p̄la. c. cū volun
tate. et. c. ex reno. **E**t si non fiat ex cā correptionis

tam pcutiēs q̄ p̄cipiēs icurrūt excoīcatōez. ext. e.
vniuersitatis. **S**i tñ cā sub ē p̄t clericū cape z icar
cerare et etiā p̄ laicū ext. e. si clericos. **S**z p̄cussio
n̄ d̄z fieri p̄ laicū q̄z tūc iten. ābo icurerēt excoīca
tionē. sc̄z p̄latus et laic⁹ pcutiēs vt i. d. c. vniūsa
tis vt si cleric⁹ eff; adeo icorrigibīl q̄ aliter capi
et corrigi n̄ posset ext. e. vt fame. **D**uodecim⁹ itur
bāte officia dīna quē p̄br ē ali⁹ ad quē p̄tinz p̄t ei⁹
cere d̄ ecclīa ext. e. veniēs z. c. cū vo. **S**. si vo. **S**i vo
sīl cū rōne officiij. qd̄ i ecclīa obrimz pcuttit clericū
et etiā cū semior cā deuotiōis facit hoc. ā dñs ā pa
rens seu p̄pinq⁹. q̄ familiā corrigit hec oīa in hoc
xij. d̄cō itellige. cū sint i mīorib⁹ ordib⁹. vt i. c. cū
volū. allegato. **S**. si. **T**redecim⁹ si cleric⁹ sit d̄posi
tus vel d̄gdat⁹ ex de iudi. cū n̄ ab hoīe z d̄. pe.
d̄gdatū i fi. li. vi. **D**ecim⁹ q̄z q̄n cleric⁹ trāffert se
ad actū p̄or⁹sus clericatui d̄tratiū vtputa erat in
mīorib⁹ z fact⁹ ē bigam⁹ ē miles ē h̄mōi. xlii. di.
q̄squis **S**z qd̄ si q̄s nō ob sui s̄z ob p̄is. m̄is. vxo
ris. filij filiefamilie vt etiā ex neon. tuitōez. cleri
cū ledat. **R**e. fm̄ inno. tal̄ n̄ icidit i canonē ar. ff.
qd̄ me. cā. l. isti qd̄e. **S**. si. **N**ā socij i iuria p̄pulsanda
ē. xxiij. q. iij. fortitudo et. c. n̄ inferēda. **Q**uidā tam
dicūt q̄ hoc ven. ē de d̄fēsiōe illaz. p̄sonaz. solū.
mō p̄ q̄s itelligit n̄c b̄ iniuriā fieri vt iust. d̄ iuri.
s. paruit. **S**ecūda regl̄a fallit i. xviij. casib⁹. **P**ri
m⁹ ē in ar. mortis. xviij. q. iij. **S**i quis suadēte **E**st
tñ mīgendū ei q̄ si euaserit se rep̄ntet sedi apli.
ce vt ei⁹ possit eū absolue mādatū ei⁹ sup hoc re
ceptur⁹ ex d̄ sen. ex. a nob. **E**t idem est in casibus
sequētib⁹ remoto. sc̄z ipediūto p̄ter q̄ in puero vt
d̄ ij.

ex de sen. ex. de cetero i fi. z. c. ea noscitur in fi. Et
si cessante impedimto non se repñtant vt pñscribit
reincidunt in eandē snīaz ext d sen. ex. eos q. li. vi.
Secund⁹ est qñ qñs habet inimicicias capitales
et alias iustas excusacões pñt qñ non potest se sedi
apñlice pñtare ex de sen. ex. de cetero. De ista tñ
excusacõe stabitur arbitrio boni viri. ff. de. v. obli.
l. pñnu⁹. **S.** Cum ita. et ex de vo. qd sup hñs. Ter
cius iñostiatio q pñtextu officij clericū ñ gñiter le
sit ex de sen. ex. si vero. Quart⁹ in officiali q arcē
do turbā nō ex pñposito. s. sine aliqñli culpa clericū
pñcussit vt i dic. c. si vero Quint⁹ si sit mñr nec di
stingui d. z. vtñ. sit fortis vñ debil. Sext⁹ si sit se
nex et valitudinari⁹ destituit⁹ ita scz q ad sedem
apñlicā accedē ñ possit. iste casus cū duob⁹ pñmis
supradictis hñt⁹ de sen. ex. mñr. et. c. ea noscitur
et. c. qñuis. Octauus de infirmo q pñpetuū hñ infir
mitatis impedimtū vñ etiā tpale si timētur q seque⁹
mors ex d sen. ex. q de hñs. Non⁹ i paupe quem
oportz mñdicare vt i dic. c. qd hñs. Decim⁹ si regu
laris vñberat regularem ex d sen. ex. monachi et. c.
cū illoz. z etiā si pñcussit⁹ secularē vt ex de sen. ex.
religioso. li. vi. Vñdecimus in hñs q nō sunt sui iu
ris scz famulis et suis ext d sen. ex. muli. Duode
cim⁹ in hñs q nobiles et magne potētie sunt et sic
delicati q labore eundinō sustinerent tñ sup hoc
essz prius. Roman⁹ pñtifex cñsulend⁹ vt nota⁹ in di
cto. c. mulieres. Tredecim⁹ in ipubē ex de sen. ex.
c. si. et hoc etiā si post pñtatem postulat se absol
ui et hoc vñ pñxi supra Decim⁹ quartus de clericis
qui dñter viuūt et sub vno tecto dormiūt et i eadē

domo velsciūt ex d vi. z ho. cle. qm̄. qd̄ amūitē ex
 pōit qn̄ sit viuūt in aliq° collegio. **Decim⁹** quim⁹
 in mōialib⁹ ex d sen. ex. d mōialib⁹ **Sedecim⁹** i ho
 spitalarijs sancti iohānis iherosolimitan⁹ ex d sen. ex.
 ex canonica **Deci⁹** septim⁹ in his q̄ clericis n̄ enormē
 s̄z modicā et leuē iniuriā irrogauerūt ex d sen. ex. p
 uenit. Que qdē decreta n̄ p̄m̄z dispēsatoz vt qdā
 dixerūt s̄z poti⁹ ius dñe qd̄ hodie satis inuenit⁹ extē
 d sen. exco. ex t̄ligioso. li. vii. **Nūc** qdā p̄declaratōne
 dictōz casuū dicemus vñ nota circa p̄mū casuz sc̄z
 d p̄cto mortis q̄ intelligitur illud p̄ctm̄ nō soluz
 p̄t infirmitatē **S̄z** etiā si sit in quocūqz periclo vi
 cino mortis. puta si timeat hostem v̄l p̄donē v̄l cru
 delitatē p̄tatis v̄l si nauigaturus sit v̄l p̄ loca insi
 diosa t̄nsitur⁹. ff. d do cā. mor. l. iij. et. iij. **Ide** po
 host z addit q̄ idē ē ac si obsessus sit l̄ obsideat ō
 iaciūt machie l̄ baliste **Circa** terciū z q̄rtū cā⁹ no
 ta sc̄z d hostiario et officiali. q̄ si tal non casu for
 tuito s̄z ex d̄liberatōe pcusserit clericū ḡuit abso
 lutio ē a papa ipetrāda ex d sen. ex. **Si** vero.

Sequitur interrogatio confessoris

Capitulū. xij.

Ostq̄ cōfites dixit ex se ea q̄
 voluit de p̄ctis si nō dixit su
 fficienter quod q̄si vt frequē
 ter accidit. **Interroga** d̄ his
 que plene non dixit put vi
 debitur expedire. si aut mo
 dicū vel min⁹ dixit potes inē
 rogaē sc̄z ordiez hic positū
 d iij

inferius scz pmo de pceptis. postea de vicijs capi-
talib9 nō tñ om̃s d̃ oib9 sed de his solū q̃ i talib9
reperiri solent. Et non solū d̃ istis peccatis iterro-
gandū est sed etiā d̃ circūstantijs eorū. q̃ s̃ posui i
hoc versu Quis qd̃ ṽ 2c. Nō tñ etiā ē necesse d̃ q̃-
libz peccato mortali oēs circūstantias q̃rē s3 soluz
illas q̃ trahūt p̃t̃m in aliā speciez que scz hñt spe-
cialē deformitatē oppositā alicui p̃cepto. De nu-
mero tñ p̃cōrū nō obmittas irrogare scz q̃ t̃iens
hoc vel illud p̃t̃m mortale omisit.

Interrogatio p̃ria. s. de decē p̃ceptis
Et p̃mo circa p̃mū p̃ceptum scz nō ha-
beas deos alienos ¶ **Capitulū xiiij.**

Drimo iterroga si falsam d̃ fi-
de op̃imōem inuenit ā ab ali-
quo inuētam secut9 ē Si ma-
le sensit d̃ vij. sacram̃tis ec-
clesie. ṽl circa scripture veri-
tatē. Itē si credit q̃ n̄ sit in-
fern9 ṽl q̃ n̄ sit alia vita p̃-
istā. ṽl aīaz n̄ esse iudicandā
cū corpe. Si non credit q̃ de9 creauit oīa tā visi-
bilia q̃ inuisibilia. Si n̄ credit q̃ in xp̃o fuer̃t due
nature scz d̃ma z hūana. Si n̄ credit q̃ p̃ nob̃ pas-
sus est p̃ crucis mortē et q̃ r̃surrexit Si non cre-
dit r̃surrectōz mortuorū. z vltimū iudiciū. Si non
credit q̃ eccl̃ie pastores sint veri pastores. Si cō-
municauit cū h̃eticis qz tūc essz excōicat9. Si sciē-
ter eccl̃iasticā sepulturā h̃eticis t̃didit qz tūc etiaz
excōicatus essz nec absolui possz n̄ p̃us māib9 ap̃is

publice dñm corp⁹ vñ corpa hereticon, extumulz
et dñatis pñciat. **L**ocus etiā ille ppetuo carebit
christiana sepultura. **S**i inuocauit demōes vñ inuo-
cari fecit p maleficia ad faciēduz mala ā fieri faci-
endo qd est pñm magnū et dignuz corpali morte
Si adorauit aliq creaturā faciēdo reuerentiā vel
oīem ad eā vt ad lunā nouā ē solē ē stellā ā ad so-
num cāpane qd pñm mortale est. **S**i ex ostellatōi
b⁹ vñ planetis subqb⁹ natus ē aliqd iudicauit d-
termiate de vita et puerfatione ipsius. **I**dem si cre-
didit ex visonoma ā ex fato ē ostellatōe ā plexio-
ne hoīem cogi ad bonū ē ad malū qd etiā hēsīs ē.

Sequitur d pñosificatōe pmo q⁹ ad aues

Estimauit aliqd malū futurum ppter garri-
tū auiū. puta qz cantauit gall⁹ de sero vñ qz
cantauit gallina vñ coruus vñ noctua ē qcūqz alia
auis ā etiā cuculus et hmoi que omnia fatua sunt
et vana.

Quo ad ignem

E habuit malā opmōez d igne sibilante cre-
dēs esse signū. q morietur aliqs ē simile qd
fatuū et vanū est. **S**i negauit dare ignē ex domū
in kalēdis mensiuz timens et credēs ppter h⁹ ma-
lum euentuz in domo. **S**i truncum ignis factū in
natitate dñi suauit ⁊ posuit i vinea dē grādines ē
cum illo signauit angulos et dom⁹ et hmoi.

Quo ad aquam

Si fecit vel fieri fecit vel fieri pcurauit aut
docuit aliquam incantatōem cum sacramtis
vñ sacramentalib⁹ ecclesie vt oleo sancto vñ aqua
d iiii

baptismali ⁊ hmoi ob sanitatē vñ aliā causā quod
grauissimum est peccatum **S**i icantauit cū aq̄ triū
ecclesiarū vel triū fōtiū. **S**i p̄ re aliq̄ ēspexit āpul
lā plenā aq̄ vñ vas vmi qđ dī sancti iohānis. **S**i ex
effusioe olei vñ vmi credit aliquem euētū euenire
Si p̄nostificauit ex rumore aquarū curretiū qđ va
tūū et vanū ē. **S**i incātauit cū speculo vñ pelui ple
na aqua. **S**i aliqđ fecit cū sangne mēstruato qđ
ē mortale **S**i lauit filios cū aq̄ bñdicta qđ sibi mor
le ē **S**i icātauit grādinē qđ etiā mortale ē

¶ Quo ad terram.

Si fecit ⁊ fieri fecit aliq̄ dīmatōz ad iuēiēdū
aliq̄ furta ad sciēdū aliqđ occultum vel futu
rum qđ sibi vñ alteri p̄tingere debeat qđ mortale
est **S**i vsus est sortib⁹ dīmatorijs vt psalmo vñ li
bro cū filiis et hmoi p̄ se vñ p̄ alio seu etiā quoquo
modo qđ mortale est qđ tñ si ex leuitate fecit veni
ale est. **S**i dixit pater noster ad fenestrā auribus
obturatis vt postmodum p̄ prima verba q̄ audie
rit ab extra inter p̄tetur id qđ scire desidēat quod
mortale est. **S**i didicit artē notorium vñ vsus ē ea
ad sciēdū aliq̄ vel si vsus est arte mīgramātica qđ
mortale est et hmoi artus libros habet inducēdus
est qđ illos comburat quod si facere tenueret non
esset absoluendus. **S**i fecit sibi manus inspiciere
aut alterius inspexit p̄nostificādo de fortūa. **S**i cre
didit qđ aliq̄s haberet malos oculos sup̄ pueros
⁊ ad aliqđ malū obuiamētū. **S**i in ortu librorū ēspe
xit libros fatidicos. **S**i credidit aliqđ sibi euenire
debere vel significari ex sibulatōe aurium vel p̄
tremorē oculi vel p̄pter stertnationē in exeundo

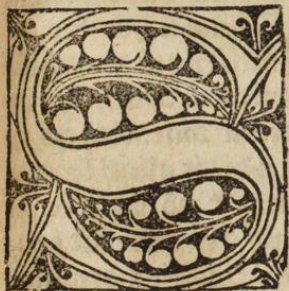
domum **S**i cantauit cum citho ligneo vel cantare
fecit pueros et puellas ut audiret quid pronun-
ciaret. **S**i frondes oliue bene dicte vel granum frumen-
ti acceptum de psepio posuit super ignem ad pronostican-
dum de vita vel de morte alicuius. **S**i obfauit som-
nia faciens aliquas orationes ad sanctam annam vel ad san-
ctam helenam vel ad tres reges vel alium quicumque san-
ctum aut sanctos volens propter hoc ex his que somni-
at de futuris vel occultis dinare. quod mortale est.
Alias autem sine tali oratione vel obfuatione abiuncta nimis
fide somnijs adhibere. et si non mortale est peccatum
periculosum tamen est homini insistere quia sic dyabolus mul-
tos decipit. **S**i estiauit mulieres ouersas in catos
vel limeas vel alia animalia et de nocte ambulare ac su-
gere sanguinem puorum. et exire et intrare domum ho-
stis clausis et volare per longa tertia spacia et huius-
modi que impossibilia sunt talibus et ideo falsa. **S**i anno-
tauit vel annotare fecit aliquam bestiam perditam. **S**i obf-
uauit unam diem plures quam aliam non incipiendo aliquid opus
vel non lauando caput et si obfauit dies egipciacos
vel diem in quo occurrit festum decollationis beati iohannis
baptiste vel diem veneris in non scindendo panem
quod veniale videtur. precipue quando ex simplicitate hoc
credit. quia non audiuit contrarium. Sed si animo obsti-
nato hoc defendere vellet mortale esset. **S**i in kalen-
dis mensium noluit aliquid dare aut decedere extra
domum. putans quod ex hoc fieret diminutio rerum. **S**i in
kalendis ianuarij comedat in lecto ficus cum melle
vel fecit sibi portare piscem viuum. **S**i eo die dedit
pueris pecuniam vel si ipse ab aliquo recepit quod
dicitur vulgariter lamantia vel offerta vel lastria

Si eo die mihi vel portauit in domo tptia aliq qz
esset prima dies anni z hoc vt sic toto anno intrer
multa bona et sic noluit intrare sine aliq re tptali
Si eo die fuerit suspect⁹ d pzo que viderit. **S**i in
kalendis marcij signauit hostia dom⁹ vt alia rem
posuit in fenestra an domu. **S**i signauit et posuit
ouum natum in die natali dñi vt in die veneris sa
cto vt in die ascensiois. credēs q pmedens illud nō
possit occidi **S**i in die sancti iohānis baptiste colle
git herbas qñ illo die essent maioria virtutis cole
lecte q altero vt cū ille faceret fumigatoz otra in
firmitate. **S**i in pfecto dicti festi trāsiuit sup ignē
factū d herbis cū incenso q dicit^r ignis sancti iohā
nis. **S**i in nocte tal festi fecit vinū qd dicitnr vinū
sancti iohānis ad pñosticādum de furis t alijs se
cretis **S**i mulier dedit suo viro vt etiā alteri aut
vir mulieri aliquod ad pmedēdū vt eā amaret vt
eū. qd est mortale. **S**i fecit vt fieri fecit aliquā in
cantatōez ob samitatē psequēdā. **E**t qñ hoc fit sci
enter qz scitur esse phibitū tunc est omumiter mor
tale **C**um vō fit ex simplicitate putādo esse bonas
oīes videtur veniale. **S**z si nollēt in futurū absti
nere ab hmoi negāda est eis absolutio. qz ex obsti
natione z malitia fit mortale. **E**t interrogandū est
de vbis qbus vtuntur et de ceremonijs z obserua
tijs quas addunt. **S**i exercuit artem geomācie qd
est mortale. **S**i otra fermes vel febres scripsit in
fructu amigdali vel in hostia vt alibi **S**i incanta
uit vt incantari fecit otra doloze dentium capitis
plion aut supcilion vt oculon cū faba z pz nostē
et hmoi **S**i portauit pueros infirmos ad sambucū

vel ad rubum vel alium siue locum cā sanitatis re-
cupande. Si fecit vel fieri fecit aut usus est lris &
brevib⁹ q̄ sunt omumiter sup sticiose ex v̄bis vel ca-
raderib⁹ vel carta in qua fuerit vel ex modo ipone-
di aut portādi vel tpe aut loco scribendi Et muēta
supstitōe eorū iponēdū est vt oburantur z si nollet
non esset absoluendus qz sic fieret mortale. Si su-
per se portauit cartam scriptam que dicitur san-
cti cipriani vel cartam nō natam vel v̄gineā vel ali-
quod aliud simile ob spem sanitatis vel alteri⁹ c⁹
cūqz supsticiosi qd non essz naturaliter ex arte me-
dicine vel alterius approbatum. Et generalit si q̄
cūqz aliam incātaciōem diurationem vel malefici-
um aut qd cūqz supsticiosum exercuit aut eis fidez
adhibuit q̄ oīa sunt vana et fatua ac phibita. Et
in qbus omnibus non fuatur primū pceptum.

De scdo pcepto scz Non assumes nomē
dei tui infanū Et primo de blasphemā

Capitulū decimumquartum.

Inidelicz blasphemauit i de-
um vel aliquē sanctorū dicē-
do sibi maledictōez vel alia
opprobriosa verba qd sp est
mortale Si blasphemauit in
deū dicēdo eum non esse ius-
tū et non oīa iuste dispone-
re sed acceptare personas
vel non curare d actibus hominum aut eos non vi-
dere vel esse parcialem vel sine demerito punire z

flagellare eū vñ aliquē vñ qđ posset meli⁹ istd vel
illud fecisse vñ sñt arguē deū d' aliq° qđ totū est
mortale maxime cū adūt it̃ intelligit qđ loq̃t. **Si**
murmurauit d̃t deū vtp̃ta de frigore calore plu-
uia vento aut miue. **Si** murmurauit d̃t deū d' infir-
mitate paupte. ā filioꝝ morte ā qz nō generat fili-
os. **Si** murmurauit d̃t deū de p̃speritatē maloz
aut de aduersitate bonoz.

De periurio

Si iurauit in aliq̃ curia alic⁹ iudicis mendaciose
qđ mortale ē quocūqz etiā pueniat. et sñt peccat
q̃ aliquē inducit ad h° adūtent vñ aduocat⁹ p̃cu-
rator et sñes. **Si** iurauit ext̃ iudiciū in om̃i fmo-
ne q̃cūqz ex causa vñ vtilitate vñ leuitate vñ iocosi-
tate vñ q̃licūqz modo nō solū p sc̃ā dei euāgelia ē
p corp⁹ christi. s̃z etiā p fidē. p deū. ā dicendo. sic
me de⁹ adiuuet. vñ etiā p ṽginē mariā. p crucē. per
animā meā ā h̃mōi qđ sp̃ ē mortale qñ adūt it̃ se iu-
rare et falsum dicē. et hoc totiēs quotiēs. **Si** iura-
uait aliqđ certū affirmādo d̃ q° tñ dubitat an sit
verū mortaliter peccauit. et p̃cipue si hoc fecit in
iudicio **Si** iurauit facē aliqđ malū puta aliquā vim
dictā ā talionē reddere non dimittē ocubimā sua-
re in iusta statuta. tenerē secretā diuratōm qđ sp̃
mortale est. **Si** māifestauit ā p̃didit aliqđ secretū
in cōsilio aliquo tractatū qđ iurauit nō māifeste q̃-
uis etiā nulli noceat tñ mortale ē et ipse aut etiaꝝ
ille q̃ aliquē ad sñe māifestādū p̃pellit mortaliter
peccat **Si** iurauit obfuarē statuta alicui⁹ ciuitatis
aut vniuersitatis que tñ iusta et ratōabilia sunt et

aliq̄ ex eis sciēnt trāsgreditur qđ etiam mortale ē
Si tñ aliqđ statutū iam esset abrogatū p̄ p̄tratiāz
p̄suetudinem qz videlicz qđ t̄tidie fuaretur p̄trariū
Si ex hoc h̄mōi statutū t̄nsgredēt̄ non videret̄ p̄
iurus esse qz h̄mōi statutū non vidēt̄ ampli⁹ h̄ze vī
statuti di. iiii. s. leges. **S**i iuravit p̄ aliqđ mēbrū
dei v̄l sanctorū mō ribaldorū qđ mortale est etiam
si res vera esset quā affirmare intēdēt. Et h° ap̄t
blasphemiā q̄ ex h° cōsideratur vt. xxi. q. i. si quis
p̄ capillos **S**i vō res iurata ā falsa aut illicita est
dupliciter mortaliter peccauit scz p̄ blasphemiam et
p̄r piuriū. **S**i iuravit facē aliqđ licitū i honore
dei ā sanctorū ei⁹ z illud facē neglexerit qđ mor-
tale est **S**i etiam iuravit aliqđ simile factū. s. tñ
nō itēdebat illud adimplere similiter mortale est **S**i
vero etiā intēdebat fuare s. veniente termino quo
implere p̄miserat seu iurauerat non fuit p̄missum
cū tñ posset. licet cū i cōmoditate sua adhuc morta-
liter peccauit nisi tñ prius ep⁹ v̄l papa relaxaret
z comutaret sibi h̄mōi p̄missū. si tñ p̄missio facta
est h̄oi. potest ille sibi h̄mōi relaxare. s. si non po-
test adimplere excusatur a peccato. si tñ p̄cito po-
terit adimplerit. **S**i quis p̄mittit cum iurāmto se
aliqđ factū. qđ non est alicui⁹ iportantie boni ē
mali. vt videlicz si mē p̄mittit cum iurāmto p̄cut-
tere filiū vel simile vel homo p̄mittit mediante iu-
rāmto non bibere vel cōmedē illud ē hoc v̄l h̄mōi
qđ videtur veniale nisi tñ fieret in p̄temptū. quia
iuratio et piuratio est in h°. **S**i iurare cōsuevit etiā
p̄ q̄buscūqz minimis dicēdo tñ veritatem quod ve-
male est nisi fieret in p̄tētū. Et iducēdi sunt tales

ut abstineat ppter periculū piurij. Si induxit aliqz
ad iurandū quē oīno credebatur falsum iuraturū. qđ
mortale est. nisi talis inducens foret iudex hoc fa
ciens ex officio. fm ordinem iuris. Si vir iuramē
tum sue vxoris irritauit qđ non debet nisi sit tale
qđ vxor non posset ad iplere sine scādalo viri.

De adiuratione

Adiuratio ē inductio alic⁹ ad
faciendū aliqd ob iuocatiōem
alic⁹ rei sacre. et fit p modū
coactōis itēdēdo aliquē obli
gari p modū iuramēti ad ali
qd faciendū. q si fit ad supi
ores et alios in qbz adiurās
nō hz prātem pām mortale
ē Si vō fit ad inferiores z sibi subditos qbz adiu
rās pcipe hz eo casu licita ē z alias n. Et tūc adiu
rat⁹ tēf facē vlt dicē illud ppter qđ adiurat⁹ ē alias
mortale peccaret qđmodū transgressor fcepti.
Si adiurauit pīatos l supiores l socios ā inferiores
p modū dīcatōis n coactōis itēdēs iducē ad ali
qd faciendū. n ē malū vlt veniale. Si leuit et sine cā
iurauit et adiurat⁹ n fecit n peccat. hec Tho. Si
adiurauit demōes p modū pīs ad aliqd sciendū ab
eis l aliqd auxiliij obtindū ab eis mortale ē. n quis
facēt h⁹ exfamiliari cōsilio spūscāi vlt ex qdā simpli
citate qzēs ab obsessis a dyabolo licz tñ illū adiura
re p modū coactōis ne noceat. Si adiurauit crea
turas irzōabiles ne dyabol⁹ eis vta⁹ in nrī nocumē
tū tūc licitū ē. Si aut dyabol⁹ i eis opet⁹ tūc morz

tle ē vt p icātātōes spētū Si i cātileis seu fabulis
mūdāis z i narratōib⁹ t⁹pib⁹ ē amatorijs miscuit
deū ā sctōs qđ mortale ē si fecit in otemptū alias
vero veniale.

De votis.

Si trāsgressus ē seu obmisit
adiplē votū licitū dīliberate
fctm et si adūt it sciēter sp ē
mortle z tociēs qđ tiēs frāgit
sec⁹ si ex obliuioe ē qz n po
terat ex aliqđ accidēti supue
mēte. **S**i vouit aliqđ malum
se factum, vtrputa vidictā de
aliqđ ē alic⁹ pfect⁹ impedimtu vtrputa n ingredi
ēligionē vt simile. mortlter peccauit z pē illd votū
frāgē absqz aliqđ dispēsātōe. **S**i nimis tādauit im
plē votū licitū sic qđ ex hmoi mora a mēoria excidit
om nino. vt qđ ipe vouēs iā venit ad statū n valēdi
āpli⁹ implē qđ p⁹ potuissz qđ vide⁹ mortle. **I**dez
qn dimisit ppositū implēdi cū tñ nō potuissz alias
mora implēdi votū qñ sibi n pfixit tp⁹ n vide⁹ mor
tale n forte eēt vald nimia z n cū ex h⁹ imminēt ei
pictm n valēdi implē vt d voto ingrediēdi ēligioz
cū tñ n hzet causā cogētē dilatōz. **S**i fecit votū d
re licita vt d elemosina d ieiūijs z hmoi sz ob ma
lū finē puta vt possz facē vindictā adulteriū ē sike
mortle ē nec tēt⁹ adimplē. **S**i fecit votū abstīnētie
z hmoi et dubitabat vtr possz implē vt nō z sine
mutatōe vt dispēsātōe supioris cū possit d facili
habere ēcursuz ad eū vt d fessorē pro consilio dīu
per sumendo frangit votum qđ videtur mortale

Nota tñ q̄ uiri pñt irritare vota abstinentie. pēgna
cōis et elemosine vxor. si ñ habeat nisi dotē absqz
aliq̄ alia dispēsatiōe. Et si fiat tal̄ irritatio voti etiā
absqz cā rōabili a viro nō tene^r vxor iplē talia vota

**De irritatiōe votozū iūuberū et filiorū
familias religiosozū vide i summa insecū
da parte. titulo ultimo.**

Si votum fecit stultū et irrationabile vt ieiuna
re in dñica. non lauare vl̄ pectinare caput in saba
to et hmoi si hoc fregerit non peccat imo phibē.
dū est illis hmoi vota iplere qz sic Thomas ⁊ alij
dicunt sunt poti⁹ deridenda q̄ obfauanda etiam si
pro honore sanctorū fierēt. **S**i filius moriēti patri
pmisit aliqd̄ votū implere tenetur vt ex de vorlicz
Si fuit sibi aliqd̄ votū miūctum a patre puta satis
factio pecunie vl̄ simile tenetur iplere ex de usu.
tua et de sol. c. primo. **S**i fuit heres alic⁹ vouētis
subuenire terre sancte tenetur votū illius iplere.
Et fm Inno. appellī p̄t. **S**i filius puent⁹ ad annos
pubtatis vouit aliqd̄ votū qd̄ p̄tinet ad suā psonā
et hoc si fuerit licitum teētur fm Tho. i scda scde.
q. lxxxviij. **S**eru⁹ autē ñ potest vouere votū pēgri
nationis aut religionis absqz dñi cōsensu qz in po
testate sua non est vt dicit Tho. c. loco quo supra
Si religiosus vouit aliqd̄ votū absqz p̄lati sui licē
cia illud non debet exequi absqz eiusdē licentia.
Sec⁹ est tñ de voto ozois vl̄ sibi qd̄ potest exequi
absqz sua licētia. **S**i sacerdos vouit votū pere
nationis sine licēcia sui p̄lati non debet adiplē absqz
licēcia eiusdē. **S**i hñs votum castitatis vl̄ religiois

ortaxit qz q̄uis m̄imom̄iū teneat tñ d̄hēdo m̄oꝝ
taliter peccat et s̄sumare nō potest m̄imom̄iū sine
mortali p̄c̄o qz adhuc añ s̄sumatōz m̄imom̄i. id ē.
añ copulā carnalē. qua mediāte m̄imom̄iū s̄sumat̄
potest adhuc et debet iplere votū suū prius f̄ctm̄
Post s̄sumatōem vero tener̄ reddere debitū etiāz
interpretatiue petenti s̄z exigere non p̄t absqz m̄oꝝ
tali p̄c̄o. Vñ s̄sulēdū tali esset q̄ peteret dispēsa
tionē a papa sup̄ voto suo. fm̄ tñ guib. posset etiāz
ep̄9 dispēsare i hoc casu. Si mulier sine s̄sensu vi
ri sui v̄t ecōtra vouit et si ipse vir l̄ m̄r s̄sentit i
plere tener̄. Si alter diugū sine s̄sensu alteri9 vo
uit votū de nō reddēdo debitū iplere n̄ tenē. No
ta tñ q̄ alter diugū p̄t sine s̄sensu alteri9 vouere
de non petēdo debitū fm̄ quosdā. Si vnam̄i cō
cordes ābo vouerint castitatē. qz tunc nō p̄t alter
reuocare votū sine p̄c̄o mortali. Et si vir reuocat.
vxoꝝ debet īstanter pseuerare et econtra. Si vir
vouit absqz vxoꝝis licētia votū p̄egnatiois nō tene
tur qz n̄ potest. Si vir vouit votū iherosolomitān. te
netur iplere illud etiā inuita vxoꝝe que tñ vt s̄sen
ciat āmonēda est. z si n̄ vult remanere p̄t virū se
qui. Si vir vouit votū abstinentie s̄tradicēte vxo
re p̄t illud iplere etiā ea inuita. sec9 si p̄ dictā ab
stinentiā īpedieretur redditio debiti. Si vir añ car
nalē copulā ad heremū trāsiuit redire tenetur ad
vxoꝝē nisi intrasset aliq̄ eligionē approbatā Et no
ta q̄ de transgressiōe votoꝝ p̄t de iure om̄i z cō
suetudine simplex s̄fessor absoluere. qz non est de
refuatis casibus. Sed de dispensatiōe et comutati
one votoꝝ nō potest se ītromittere sine speciali
e i

commiffione diocelani vñ alteri⁹ q̄ poffit dare Epi
aũt in oib⁹ poffunt dare omiffiõem et comutare &
difpẽfare nifi i voto caſtitatis et religionis ⁊ trib⁹
votis pegnatõis ſc̄z Jerofolomitan ad ſanctũ iaco
bum et ad limina apłon. pe. et pau. in q̄bus papa
ſolus vñ ſumm⁹ penitentiarius difpẽſat vñ omutat

**De Tertio p̄cepto ſc̄z meĩto vt diem
ſabati ſanctifices Capitulum .xv.**

Si primo interrogāduz. Si
recogitauit tria bñficia ſcili
cet creatõis hoĩs et totius
m̄di p̄t hoĩem. Redẽptiõis
hũane et gloriſicatiõis. vt p
talẽ memoriã caueat a peti
tis et ſanctificet diẽ i exer
cicijs ſpũalib⁹. Si dieb⁹ fe.

ſtiuis ſe opofuit ⁊ ornauit p̄cioſis veſtibus ⁊ alijs
ornaĩtia ad pompã et vanã gloriã ſiue ad placen
dum aliorũ aſpectib⁹ vt deſideretur. Si diebus fe
ſtiuis acceſſit vel ad eccleſiam vel ad alia ſpecta
cula cõpta et ornata ad captẽdas animas vt inui
cem ſe oculis concupifcant. ſicut frequẽter mulie
res faciũt qđ eſt mortale. Si vero in eccl̄ijs & alijs
locis ſacris hm̄oi fiãt. duplex cauſat⁹ ſacrilegiũ ſc̄z
loci et t̄pis ſc̄ti vltra principale p̄c̄m. Si hijs die
bus coriſauit vane cãtauit. man⁹ vñ alia mēbra cū
alio libidinofe tãgendo et vana ihoneſta et ad ma
lum incitantia verba loquẽdo. vt vidlicz puoce⁹ cō
cupiſcentia in eorũ vnde qñqz etiã op⁹ ſequi⁹ qđ
totum eſt mortale. Si hijs diebus luxurie vacauit

qꝛ si ext̃ m̃imom̃ũ fuit duplex p̃c̃m̃ om̃isit. In tali
bꝛ em̃ diebꝫ etiã m̃imomialit̃ diũcti ab illo ope se
abst̃mere decet. Si stans in mortali die dñico non
p̃tritꝫ fuit de illo aliud in currit mortale. Si sona-
tor musiconꝫ iſtrum̃tonꝫ his diebꝫ cã fuit vanita-
tis sonãdo videlicet corã vanis p̃som̃is. vt sic fierent
vaniores qꝛ mortalit̃ peccauit ⁊ grauius. qꝛ cã fuit
p̃c̃ti mortale alionꝫ. Si m̃l̃r ornata i fenestra se po-
fuit vt a trãseũtibꝫ iſpiceretꝫ mortalit̃ peccauit. et
grauit̃ his diebꝫ q̃ alijs. Si oculos suos vanis aspe-
ctibus ipleuit. et si hac de cã h̃m̃c̃m̃de circuiuit qꝛ
mortale est. Si in ebrietatibꝫ et am̃estatioibꝫ vaca-
uit. vel in tabernis ⁊ ludis blasphemijs se occupa-
uit vt alionꝫ. vt talia et similia facerent causa fuit
qꝛ mortale est. Si tardauit vsqꝫ ad sero ate festũ
vt vsqꝫ ad manifestũ ad se radẽ faciendũ. vt ma-
gis politꝫ compareat aspectibus mulierũ. Si his
diebus ociose vixit. vagando videlicet p plateas
et p̃cos siue ludẽdo aut murmuratõibus vacando
et ociosis verbis et h̃m̃oi Si his diebus laborauit
aut exerceuit aliqꝫ opus m̃anuale ex causas necessi-
tatis qꝛ mortaliter peccauit maxime si aliquo nota-
bili spacio h̃m̃oi laboribꝫ iſtetit si vero momenta-
nee vt p aliq̃ t̃p̃is pũcta id fieret non itm̃ pecca-
ret. Si autẽ fiat ex necessitate qꝛ scz aliter ñ posset
h̃re victũ ⁊ necessaria p sust̃etatioẽ vite sue ⁊ alio-
rum suonꝫ vt si timẽtur hostes vel veniũt munda-
tões aqꝫ aut alia sibi picula qꝛ tunc licet remo-
uere sup̃pellectilia et cetera bona ne p̃dentur. sine
peccato. Et nota q̃ debet festa fuari et festiuari
a vesp̃era vsqꝫ ad vesp̃etã. di. iij. p̃nũciã. hic etiã

requirit magna discretio in consulendo si in dictis
diebus fecit aliquid mercatum quia generaliter loquen-
do nullo modo licet his diebus mercatum facere quis
spiritualiter aliqui persone excusentur propter aliquam necessi-
tatem magnam. Si vendidit vel emit his diebus
aliqua propter eamque que sunt domesticabilia que etiam
si venderetur vel emerentur ante diem festum illud propter
corruptores quam incurrerent suari non possent ut sunt
carnes cocte. dapes et olera. lac et fructus aliqui etiam
hominum quia mortaliter peccavit. In estate tam quicquid
propter plura festa antiqua carnes crude et similia
ad usum necessaria vendi et emi possunt absque pec-
cato. Si homini aliquod mandavit filiis suis discipulis
servis vel laborantibus facere sine necessitate. pecca-
vit mortaliter ipse mandans similiter et exequens.
Si tamen mandans vel magister vel patronus non habet ne-
cessitatem sed ipse servus discipulus vel laborans habet ne-
cessitatem. quia aliter vivere non posset et sic non obe-
dit mandati sibi ne homini opus faciat his diebus
sed laborat pro aliquo tempore in exercitio artis illius et
aliud exercitium facere nescit videtur excusari. Nam si
in obsequium pauperum personarum ecclesiarum pauperula-
rum aliquid laborare licet diebus festis secundum
quod doctores dicunt. quare non magis talis ratione sue
sustentationis in necessitate aliquid laborare pos-
set. Tutius tamen est aliam artem eligere qua se me-
lius sustentare posset. Si in his diebus pro se vel pro
alio placitavit nisi forte in causa miserationum personarum
Si in dictis diebus iuramentum prestitit vel exegit. nisi pro
pace vel fide vel obedientia vel fama quia alias non li-
ceret. Si talibus diebus aliquem ad mortem vel ad pe-

*de laboribus
et de peccatis*

nam iudicauit. qđ non licet. **S**i macellarius in die
festo carnes crudas vendidit quia nec vendē nec
emere licet nisi qñ in estate plura festa continua oc
currunt tunc em licet si alias obſuari non poſſet
vt ſupra. Licet etiam macellarios vñ alios carnes
in die feſto coquere et pparare vt illas tunc ven
dat ſi prius non poterat pparare aut pparatas ſu
uare. **S**i tabernarius his diebus tabernā añ hōrā
tercian apuit vel ſi ibi tenuit his diebus inſtrum
ta ludendi vñ inde nō repulit ebrios. luſores. blaſ
phemos et hmōi. **S**i mercator his dieb⁹ ſuas mē
ciunculas vendidit ppe eccleſiā vbi fiſc⁹ occurrit
vel forte qđ peius eſt in eccleſia pphanando locuz
ſacrum **S**i his diebus attulit vel afferre fecit aut
mandauit cū beſtijs vel alijs pſalmas bladoꝝ vñ
alianꝝ rez quia tam precipiēs q̃ exequēs eſt i cul
pa mortali niſi in magna neceſſitate hoc fieret. **S**i
his diebus apuſſus ab officiali vel dño laborauit
quia tam precipiēs q̃ exequens mortaliter peccat
niſi ex neceſſitate guerre et hmōi hoc fieret qz tūc
ābo excuſantur. **S**i vero ſine iuſta neceſſitate in p
cipiente et non ſine iuſto metu i obediēte tūc obe
diens excuſatur ſed non p̃cipiēs. **S**i vectigal por
tauit his diebus merces aut pſonas aut elimēta
p loca longa t̃ t̃mora qz quieſcē debet in feſto niſi
ex magna neceſſitate cogatur. **S**i viator vñ curſor
talibus diebus itinerauit. quia non debet niſi p̃t
magnā neceſſitatem. **S**i aromatorius ſeu apothē
carius his diebus tenuit apothecā apertam t̃ vñ
dit aliquid de apoteca niſi vrgēte neceſſitate inſir
monꝝ quibus aliter ſubuenire non poteſt. ſed tam
e iij

propter hoc non debet apertas apothecas tenere. Si barbitonsor de nocte festi vel de die artem suam exercuit. et sic causam prestitit lasciuie alicui qui ut politior appareat vult radi in mane festi quam quod mortale videtur. Si ferratores animalium talibus diebus laborauerunt. quia non licet nisi urgente magna necessitate eorum quibus seruiunt. Si sartor vel sutor vestimentorum. quia promisit quod implere non potest sine festi violatione. ut promissa seruaret. laborauit in nocte vel die festi vel alios fecit laborare. quia peccauit promittendo tali intentione et plus peccauit seruando taliter promissa. Item si mane festi totaliter se occupauit in induendo nouas vestes dimittendo missam vel predicationem propter hoc. Si molendinarius moluerit quod non debet. Si lanifex lauit lanam prope festum ex cupiditate prouidens ut in die festo illam extenderet ad solem quia non licet. Si extendit pannos in die festo in tiratorijs quia non licet. Si tintores lane et pannorum diebus festiuis maxime in tintura granati laborauerunt. quia non licet nisi timeret periculum magni damni in tali tintura. Item si tunc studuit in quantum potuit audire missam et dei verbum ut debet. Item si tunc quantum potuit prouidit ut festum celebraret et sanctificaret hominum operibus ut debet. Si mercator vel alius artifex in die vel in nocte festi cum suis consocijs aut laboratoribus aut agricolis fecit rationem quia non licet. Si illis diebus numerauit animalia ab animalibus et scripsit in quinterno mercantie. Si notarius illis diebus fecit instrumenta aliquorum contractuum quia

non licet nisi ex magna necessitate vel suadente pie-
 tate et pace et homini. Si scriptor in festo scripsit pro
 precio quod non licet nisi scholaribus tempore suorum hinc-
 nes aut lectiones annotare et similia prout dumodo
 sine precio fiat. Non etiam licet illis diebus minimis
 insistere prope scripture. Si scholaris in festo neglecta
 missa et alijs diuinis actibus disputationes suas
 ordinauit aut exercuit in mane solennis diei quod non
 licet. Si consiliarius se aggregat consilio in mane diei
 festi omitta missa quod non licet nisi fieret ex magna
 necessitate aut pietate. Si in die festo adduxit opa-
 rios faciēdo pactum cum eis quod non licet vel si de-
 tulit soluere solariū vel mercedem operarijs quod non
 debet seruare solutionē usque ad diem festum sed an-
 te vel post cum idigerint prestare. Cum leuitici xix scriptū
 ē. non morabitur opus mercenarij tui apud te usque ma-
 ne. Si in die festo suos additores requisit vel debita
 exegit quod non licet. Si scienter sibi parauit occasionē
 laborandi in die festo quod non licet. Si in die festo fecit
 rē coronas aut similes vanitates quod non licet. Si vaca-
 uit piscatori. venatori. aucupatori aut alijs similibus. Si
 in ecclesia loquendo vel alium strepitum faciendo
 interrupit siue impediuit diuinū officium siue ver-
 bum dei. Si mulier in ecclesia velatum caput non
 habuit quia tenetur. Si non orauit mente attenda
 quia ad hoc conari debet ut in festis ad minus mēs-
 a terrenis sepata orationis tempore libere deū oret. Si
 diuino officio dum potuit non interfuit si diuinū offi-
 cium deuote et attente non audiuit cum reuerētia et hono-
 re. Si stans ad officium magis dilectat ē voce cantā-
 tum vel organum sonum quam verbis et meditationibus

e iiii j

sacris. Si diebus festiuis verbū dei vel diuina offi-
cia cū tedio audiuit et n̄ libēter iterfuit. qz modū
cum sibi pfuit. Tēnet̄ em̄ q̄libz ch̄ristian⁹ missaz
integrā audire attēto et deuoto corde et cū euāge-
liū legitur pedestter stare et aduertē et cū iesu no-
mē noiat̄ genua flectē seu icliare. Si vidua tāq̄
desperata ex morte sui viri p̄ annū vlt̄ mēsem sine
missa ī domo reclusa pmāsit qz mortaliē peccauit.
Si ī die festo ēt̄muit ī domo filias nobiles aut fili-
os l̄ etiā famlos seu famlas p̄pter quācūqz causaz
ne missam audierint qz a mortali culpa excusari nō
valēt si missam obmisit ex p̄temptu vel cupidie lu-
crādi vel it̄merādi vlt̄ cā eūdi ad solacia l̄ cōiuiua
vlt̄ ex negligētia vel ex ignorātia crassa qz mortali-
ter peccauit toties q̄cties dimisit. Ex sibi cā si p̄br
scienter dimisit missam p̄am p̄ peculiari ex d̄ ce.
miss. c. ij. Si vero simplex est p̄sona et ex simplici-
tate hoc fecit excusari videt̄. Si ī die festo audi-
uit missam ī aliena prochia sine licētia sui pastoris
Dimittētes at̄ missam p̄pter īfirmitatē vel ex tali
occupatione quam euitare non possunt neqz dimit-
tere vt seruire infirmo. excubare ī castris et simi-
lia que ex iusta causa p̄cedūt excusantur.
¶ Quēlle etiā que a p̄ntibus dimittuntur. vidē-
tur excusari. non autem eūtes ad coreas vel vidue
que manent clausē ī domo d̄ quibus supra. S. vij
ab hoc iam dicto.

De quarto p̄cepto scz habeas ī hono-
re parētes ¶ Capitulum xvi.

M primo si pentib⁹ si obedi-
uim licitis ⁊ hōestis quātū
cūqz etiā parius qđ mortale
ē. **S**ec⁹ tñ si ex negligētia
⁊ in rebus nō multi pōderis
Si nō reuerēter se habuit ī
alloquēdo et assurgēdo sed
cōtendit et locutus est dure
cū eis vel puocauit eos ad irā ⁊ n̄ supportauit eis
Si n̄ īpleuit legata facta ab eis et p̄cipue ad pias
causas s; multū distulit p̄t icōmoditatē cū tñ pos-
set qđ mortle ē. **S**i tpe senectutis ⁊ ifirmitatis eo-
rū ā alijs magnis nc̄itatib⁹ n̄ puidit eis cū potū
isset qđ mortle ē. **S**i ī t̄ctādis eorū negotijs n̄ fuit
fidel. **S**i dixit pentib⁹ vba otumeliola ⁊ oppropo-
sa qđ mortale ē. **S**i blasphemauit eos viuos ā de-
fūctos qđ ē mortale. **S**i vberauit eos etiā leuiter
ā d̄isit qđ ē s̄lter mortale ⁊ ḡue **S**i ppter avaritiā
ā libertatē v̄l ifirmitatē eorū ā senectutē ⁊ aliā qm
cūqz causam d̄siderauit eorū mortē. **S**i p⁹ mortem
eorū n̄ fuit memor aīar eorū. **S**i p̄i spūali scz pa-
stori v̄l sup̄iori suo ā eū baptisanti ⁊ ad aptisandū
tenēti v̄l ei⁹ c̄fessionē audiēti v̄l aliqđ s̄lke faciēti
non exhibuit debitū honorē. v̄l si ei n̄ obediuit in
reb⁹ spūalib⁹ ⁊ si aliquē ex eis blasphemauit aut
derisit ā de ipso murmurauit. **S**i p̄rib⁹ t̄palib⁹ v̄l
s̄t dñi ⁊ sup̄iores seculares et eorū officialib⁹ non
obediuit in t̄palib⁹ rei publice.

**De gubernatione parētū quo ad filios
et familiam.**

Si penses nō puidetūt māgnīs necessitatib⁹
videt⁹ ⁊ vestitus filior⁹ et vxoris seu seruor⁹
cū possent sꝫ ex auaricia ⁊ cupiditate obmittūt qđ
mortale ē. Si ppter auariciā ē crudelitātē filios su-
os etiā illegitimos misit ad hospitale vł suos qui
bñ sibi fuiūt qđ etiā mortale ē. Si ñ ad hibuit dili-
gētiā ad hoc vt fierēt boni et mādāta dei et ecclie
obfuarēt vidlicet de cōfessione cōmūione ⁊ auditōe
misse de hōestate vite et hmoi. in qb⁹ penses ma-
xime laborare tꝫsistē dñt cū filij adhuc sunt i iu-
uēnili etate et tenera in q̄ flexibiles docibiles et
corrigibiles sunt ⁊ h⁹ tā doctrina vbor⁹ q̄ exēplo
opū et discipline correctōe. Et si in hoc notabilem
cōmiserint negligētiā ñ curādo vł negligēdo talia
mortaliter peccāt alias vō venialiter. Si vxori ver-
ba otumeliosa dixit scꝫ vocādo scortū vł hmoi vel
vberādo asperere sine causa rōabili qđ mortale est
p̄t tñ vit mlieri bñ satis dure et asper. loq̄ si vid-
rit expedire. Si vxor cōtēdit cū viro illicite nolens
obedire ⁊ ex h⁹ puocās eū ad blasphemādū deum
vł stōs vł ad aliud magnū icōueniēs mortale ē qz
occafōez dedit ad hmoi. Si vit p̄mittit vxorē plu-
rimas vanitates facē q̄ puocāt ad lascīuā vt orna-
tus fatuos ā tripudiatos cāt⁹ facē ē sibiā cđ mor-
tale videt⁹. Si vō ñ fit mult⁹ accessus videt⁹ veniale
Mat q̄ mittit filias ad coreas et alias vāitates et
ñ mittit ē ducit eas ad missaz audiēdā ē cōfessiōz fa-
ciēdā cōmūionē recipiēdā et hmoi ñ videt⁹ excu-
sari posse a mortali. Si nimis dure vlnimis remis-
se se habuit in gñbernatiōe familie. in quo omīs q̄si
delinquūt etiā pfecti cōter venialiter. di. xxvj. q̄l.

De quinto precepto scilicet nō occides
Capitulum decimumseptimum.

Soccidit ex ordinē iuris ali-
qz volūtariē & p̄ter intēdēz
a casu dādo opam rei illicitē.
vt in ludo noxio scz ad p-
iectōem saxonū v̄l silem seu
etiā rei licite s̄z nō adhiben-
do debitā diligētā vt p̄iici-
endo regulas de recto i cir-
cūspēcte qđ mortale ē z cā t̄m t̄fuar̄ ep̄is. Itēz
si ex nēccitate euitabili & etiā iēuitabili ad quā de-
uenit ex cēpa vt qz adult̄ dephēsus a viro adulter
vt euadēt mortē occidit ip̄m virū adulter. Itēz sp̄
interrogādū ē d̄ cā hōicidij. **S**i iudex occidit v̄l ad
occidēdū iudicat aliquē inocētē s̄m iura & nocētē
s̄z p̄ter ordīez iuris & s̄m p̄cessuz ordiatū s̄z n̄ h̄ns
legittimū dñiuz & h̄ns ptātē s̄z n̄ exiusticia imo ex
vindicta v̄l auaricia v̄l crudelitate. qđ mortale est
z casus ep̄al̄ excepto vltimo pūcto mortis. **S**i mu-
lier gūida procurauit sibi aborsuz p̄ medicinas & la-
bores vel aliū modū etiā si non sequatur effectus
qđ mortale est in ea et in quocūqz ad hoc cōsulente
z coopāte nō t̄n ē casus ep̄al̄ si vero seq̄tur effectus
et puerperū erat formatū hōicidiū i ea ē et etiam
in coopante z cōsulēte in h̄o et ē ep̄al̄ casus z alicu-
bi p̄ cōstitutōes sinodales ē ex cōicatio. **S**i mulier
occidit filiū suū spōte ad occultādū crimē suū gūis-
simū. et grauius si puer adhuc non sit baptisatus
Si pater filiū v̄l frater fratrem & vir vxorē p̄ter

adulterium. Si vxor virum ppter odiū vel amorem
alterius vel si filius patrem aut mīez ex ira & aua
ricia occiderit qđ grauissimū est et dignuz magna
pena et casus epō tm̄ reseruatus. Et nota qđ ppter
epī solent mittere p casu hōicidij illos qui ire pnt
ad pñarios curie ad terrore alioꝝ tm̄ si volūt pnt
aboluē p seipsos aut suos pēntētiarios. Si mater
vel nutrix suffocat filiū quez tenet iuxta se i ledo
inaduertenter opprensū eum qđ mortale est ppter ne
gligētiā et casus epō tēuatus. Si grauida mulier
ppter intentōz seu ppositū abortum facit si omisisset
in hoc notabilē negligētiā vt quia nimis saltauit
vel quia nimis in ordinate laborauit vel ppter mor
dinatas lasciuias non esset absqz mortali. Idem vi
ro vlt alio percutiente eam vnde hoc seq̄r. Secus
si non est in culpa si quis mutilat membꝝ alicuiꝝ
vel āputat aut alias mutile reddit extra ordinem
iuris vlt vulnerat aut alias pcuttit aliquē ex iniu
ria mortaliter peccat. Idē si iniuste incarcerat vlt
tenet p violēciam quēq̄ ne libere possit abire nisi
hoc faceret ad corrigendū īpediendo malū eꝝ ppo
sitū quē i eo cōsiderat. Si vero aliter fecerit. et in
clericū etiā solum primā censurā hntem excōicatꝝ
ē si quis alicuiꝝ mortui corpus exhumauerit et in
frusta occiderit ad coquendum et ossa a carnibus
euellendum vt ea ad ptes alias deferet sepelien
da. etiam si mortuꝝ ille ibidem elegisset sepeliturā
excōicatus est et absolutio illiꝝ tm̄ pape resuata.
vt in ex. va. Sōiā. viij. Si quis verbo scz mandādo
psuadēdo ratificando incitando coopatur ad ali
cū p̄dictōꝝ in mortē vlt aliquā lesionē corporalem

mortaliter peccat etiā si non sequitur effectus. **S**i vero
sequitur effectus. **S**icut peccat. et si percussus vel incar-
ceratus et homini esset clericus vel religiosus in quolibet
predicationis casum percutiens vel includens esset exco-
municatus nisi esset prelatus qui hoc faceret ad corrigendum
Et ubi impeditis scilicet mandato vel consilio cooperatione vel
facto esset enormis iniuria clerico facta. non possit
perpetrator absolui citra sedem apostolicam vel legatum eius
aut summum penitentiarium. **S**ecundo si non esset enormis
de homini habes diffuse in iiii. parte Summe. t. j. c. j.
Si quis interficere fecit vel mandavit aliquem christianum
assassinum etiam si non sequitur effectus est exco-
municatus et depositus ab omni gradu ordine et di-
gnitate seculari aut ecclesiastica et sicut receptor vel
defensor homini assassinorum ex de homici. ne. p. huma-
ni li. vj. dicuntur autem assassini heretici quod etiam vide in
iij. parte Summe. t. j. **S**i quis desiderat mortem alteri
us deliberata a ratione in malum eius siue ex odio vel
invidia vel avaritia vel ut habeat bona eius vel ex lu-
xuria vel aliam accipiat vel ex superbia ut succedat in
prelationem vel ex accidia ne habeat laborem guber-
nandi eum vel ut magis sit liber ne habeat corripien-
tem. In quolibet horum committit mortale peccatum. **S**ecundo
autem si hoc desiderat ne ille apostolus deum offenderet vel
ne peior efficeretur aut ne bonis viris a ecclesie dei
noceret sicut tyranni. **S**ed et si quis ex impatientia et
ira seipsum iniuriose percutit peccat mortaliter. **E**t si esset
clericus esset excommunicatus. **S**ecundo si ex zelo deuotionis blas-
phemias temptaciones non tamen ex hoc licet abscondere
membra aliquid quod hoc faciendo peccaret mortaliter et
esset irregularis. **E**t si clericus esset excommunicatus est.

Si occidisset vel vulnerass; in loco sac^o eēt sac^o legi
um et ecclia violata. Si p^o violētiā etiā si eēt offici-
alis. malefactores & debitores eduxit d^o loco sac^o &
fecit capē absq; spāli mādato superiōr. peccauit
mortalit^{er}. Si fecit torneamētū & fieri fecit vel aliud
spectacm. v^o sit picm vite peccauit mort^{aliter}. Si te-
stificat^{ur} ē iniuste v^o false d^o aliquē qd ē mort^{ale}. Si
liberatōz alic^{ui} addēnati īpediuit v^o de morte eua-
dētē cepit & rēduxit. Si neglexit a morte aliquem
liberare cū posset. Si iactū lapidis & baliste & h^{uius}
modi cōsuluit & fecit ex q^o mors secuta ē. Si suavit
alicui ciuitatē ā castra cape ā aliē guerrā facē. & i-
de mors secuta ē. Si venenū m^{ul}ieri p^{ro}gnāti & alte-
ri dedit. v^o si viro & m^{ul}ieri obamorē aliqd ad man-
ducādū dedit ex q^o mors secuta est Si tpe famis
p^{ro}ios suos occidit. eis victualia denegādo & occul-
tādo cū h^{ab}et supflua & alio tpe positos i nc^{on}itate
extrema. Si detinuit p^{ro}ciū paupū psonā. vidēdo
eas positas i extremo. Si duxit aliquē ad peccatū
mortale faciēdū p se & p aliū p se & p alio. Si ma-
lo exēplo aīas occidit v^o bis scz gestib^{us} et vanitati-
bus & h^{uius}modi.

De vij. p^{re}cepto scz n^{on} mechaberis. Ca. xviij.

Sias p^{ri}mo q^{uod} luxuria q^{uod} omit-
ti^{ur} ext^{ra} m^urimoniū sp^{iritu} facit mor-
tale p^{ec}cātū i oīb^{us} sp^{iritu}b^{us} suis
q^{uod} hic omⁿis ponūt^{ur}. & 8° di-
stincte oportet cōfiteri & iⁿter-
rogari si ex se cōfite^{ur} nō dicit
Nullo modo t^{em}p^{or}e de oīb^{us} his
est iⁿterrogādūz ne q^{ui}s dīscat

peccatū qđ prius nesciuit. **S**z put duem̃t p̃sona
q̃ confitentur. **E**t cum habetur aliqua species spe-
cialiter tamē ultima non est semp̃ ultra descenden-
dū ad om̃s circumstantias p̃ticulares nō necessa-
rias. **E**t ideo caute et honesto modo interrogandū
est d̃ h̃mōi peccato. **P**rimo igitur si agnouit solu-
tus solutam qđ fornicacio dicitur ēt interrogandū
est si fuit meretrix ṽl serua sua vel vidua et si eā
ad hoc induxit. **S**i tenuit ocubimam et quāto tēpe
qz ultra fornicationez est ibi scandalū p̃ximoz qz
publicam facit fornicationem. **S**i virginem d̃flo-
rauit extra m̃imomium qđ dicitur stuprū z si sedu-
xit eam p̃mittendo eam velle ducere in vxorē co-
gendus est in foro d̃scientie ṽl ducere eam ṽl do-
tare si potest. **I**niuriatus est etiam p̃entib⁹ illi⁹
in hoc si nesciuerunt. **S**i agnouit vxorem alterius
vel ipse vxoratus agnouit solutā qđ adulteriū di-
citur et est duplex adulteriū si ṽtqz sit in m̃imōio
legittimo constitutus. **S**i intulit violentiam alicui
quod dicitur raptus et si etiam contra voluntatē
parentum suorum hoc facit grauius peccat si fu-
erit talis rapta nupta ṽl virgo ē monialis adhuc
grauius. **S**i agnouit d̃sanguineam suam vel vxo-
ris sue vsqz ad quartum gradum d̃sanguinitatis ē
affinitatis inclusiue qđ dicitur icesť⁹. **I**dez de mu-
liere q̃ simili modo p̃mittit se agnosci a d̃sanguineo
viri sui. **I**dem si p̃ cognouit filiam adoptiuā aut
filiā adoptiue filie aut vxorē ṽl filiā filij adoptiui
ā ec̃ si filij adoptiui ag⁹ uic filiā naturalē ā vxorē
adoptatis q̃ oīa faciūt icesťū. **S**i agnouit filiastrā
suā sciēt qz ec̃ ṽlť icesťū quē omisit nō pōt aplius

a matre debitū petere. **S**i agnouit momalem vel
hñtē pfēssōem castitatis. scel⁹ opatus est et dici⁹
sacrilegiū. idēz si mulier cū clerico in sacris ordi-
bus ostituto vñ religioso plato. ordiato et hmōi.
Si agnouit omēm. vel quā tenuit ad baptismum
scz filiā suam spūalē et dicitur incestus vñ sacre-
giū. idē de mliere cū opze vñ filio spiritali z h⁹.
modi **S**i susceptus agnouit filiam suscipiētis vel
vxorē eiusdē etiā incestū omisit. sñt fit de ofirmā-
tione. **S**i p semetipm vigilans volūtariē se polluit
vñ māib⁹ ppis vñ alijs modis. qd dī mollicies. **S**i
mascul⁹ opatus est turpitudinē cū masculo. vñ fe-
mina cū feia. vñ vir cū mliere ex vas debitū qd dī
sodoiticū et ē gñissimū oīm. **S**i cū brutis opatus ē
nephās et cū qb⁹ qd dicitur bestialitas **S**i dieb⁹
festiuis aliqd hon⁹ opatus ē qz magis gñe Et fm
aliq⁹s hmōi circūstantias ncce ē oīteri qz mutāt
spēm pāi qz si in ecclia ē loco sacro aliqd hon⁹ omi-
sit vñtra hoc qd fecit opatus est etiā sacrilegiū et
ob hoc grauius pām. **D**e peccatis q omittū in cō-
iugio et actibus inhonestis vel tactib⁹ et ostulis
aut verbis et hmōi dicitur infra. c. de luxuria.

De vij. pcepto vicz n furtū facies Ca. xix

C primo de vsurpatōe reiali
ene q in hoc phibetur pces-
pto. **R**ota qd in omnib⁹ ifra
scriptis spēb⁹ ē pām morta-
le et tenet⁹ ad restitutōz ei
aquo est recepta res q si il-
le non inuenitur vel ignora-
tur paupibus erogetur. **E**t

nota qd non solum qui accipit sz heredes etiā eius
tenentur. si tamen ad eos de bonis illi pueniū sit
Si abstulit rem alienā occulte inuito dño nō solū
ab extraneo sed etiā filius a pētibz vxor a viro
seru⁹ a dño discipulus a mgro. socius a socio. asan
guineus a asanguineo qz semp furtum ē. Et si fur
erit notabile aliqd damnū mortale est z tenet⁹ ad
restitutōem. secus si qd minimū vt fruct⁹ et hmōi
Si furatus ē oues agnos oua et pullos aut colūz
bas ā fruct⁹ agroz. **S**i arando vel alias culcīnā
do furatus est alienā terram qz tenetur ad resti
tutionē totius damni. **S**i furātī dedit asilium aut
modū furādī ā aliqd auxiliū qz tenetur ī solidūz si
pbabiliter credi⁹ ex suo asilio z hmōi dānū fuisse
secutū. **S**i vidit fieri furtū et dolose zelauit qz te
net⁹ ad restitutōez. si ex officio habebat impedire
Si interrogat⁹ de furto ei noto tacuit. qz videtur
manifestare. **S**i scienter emitt rē furatam. qz tene
t⁹ restituere. **S**i comedit aut bibit ā iduit de reb⁹
furatis. qz tene⁹ d oībz que sic asumpsit nisi ege
rit causaz spoliatoz. monendo et inducēdo furē ē
raptorē ad debitam restitutōem. **S**i vxor p annuz
vixit de rebus qz vir eius furatus est. qz potius
deberet viuere de elemosinis. **S**i furatus ē aliqd
vsurario vel alteri. vt inde faciat elemosinam. pro
anima illius quia non sunt faciēda mala vt veni
ant bona.

De fraudulentia.

Et si sibi mutuata retinuit fraudulēter ē ali
ter rem alterius ad manus suas venientē nō

f i

restituit nisi ille de suo haberet tantūdem certitū
dimaliter q̄ non vellet restituē. **S**i inuēta que non
habentur pro delicto non restituit sed ad sibi reti
nendū accepit. **S**ed inq̄sitiōe facta si nō reperitur
debz paupibz dare alias peccaret mortaliter. nisi
ipsi indigenti hoc daretur. **D**e thesauris inuentis
multum statur consuetudini. **S**i re pignozata vsus ē
ad vsū consumētē ad sui vtilitatem contra volunta
tem dñi illius rei. qz tenetur de consumptis. **D**e z si
sua culpa alias quouismodo pignus deterioratum
est. **S**i re comodata vsus est ad aliū vsū q̄ fuit
comodata. vñ si re deposita sine licētia deponentis
vsus est. nisi p̄sumat dñm rei esse contentum qz tene
tur de deterioratione illius rei. **S**i religiosus de re
bus monasterij sine licētia superioris habita vñ pre
sumpta aliqd accepit. **I**dem si aliqd recepit vt re
tinet occulte p se. qd mortale est et p̄petariū. **S**i p̄
latus expendit in turpes vsus bona ecclie d̄puta
ta ipsius repationi vñ paupibus vñ bona monaste
rij. **S**i recepit a religiosis aliqd sine causa rationa
bili. scz p turpitudine vñ ludi acq̄sitione vñ cau sa
amicicie et p̄entele sine aliq̄ indigentia. qz tenet
ad restitutionem. **D**e fraudulentia etiā nota q̄ fit
in s̄ba rei vendendo vnā rē p alio vicz si vinū lim
phaticum p puro vendidit vel carnes pecudinas
p castratis aut cerā aut alia aromata non pura s̄
mixta alijs rebus et h̄mōi. & in q̄litate vt rē prauā
p bona vt pannum. ferrū. coreū. aromata. animalia
fructus et h̄mōi defectuosos & si ea vendit p bōis
Vel in quātitate dando mensuras diminutas & pō
dera vt vñdecī uncias p libra et h̄mōi. **S**imiliter

in vlna non pfecta. In his si notabiliter dānificat
prium peccat mortaliter et tenetur ad restitutō
onē si parum nec plus intendēs venialiter et pau
perib⁹ eroget. Si vēdidit rē aliquā p multo ma
iori p̄cio q̄ valeat scdm̄ omunē estimatōem illius
tpis aduertenter peccat mortaliter et tenetur ad
restitutionē si p̄xim⁹ notabiliter leditur. secus si
parum. Idem si emat mīnori p̄cio q̄ valeat et hoc si
veniat ex ignorātia vlimpericia vēditoris. Si frau
dauit. iustas gabellas et pedagia quia ten⁹ dītati
restituere. etiam si multum vel parum fraudauit
Si etiam multum defraudauit mortaliter pecca
uit. Si emendo aut vendendo causa fraudis menti
tus est. q̄ quotiēs hoc facit sciēter tociens peccat
mortaliter et tene⁹ ad restitutionē. Si ouenit cum
mercatoribus vt ipse solus venderet pre omnibus
quia illicitū pactum est. Si in ciuitate impetrauit
vt ipsi soli vendere liceat. quia scdm̄ leges. debet
omni bono suo spoliari et apterea exilio dānari. Et
hec etiaz pena incumbit concedentibus hmōi licē
ciam. Domini qui grauant subditos in collectis vel
exactionibus iniustis quia tenent⁹ ad restitutionē
Qui describunt prestantias scienter aliquē gra
uātes oīra debitum tenentur de damnis.

De rapina.

Rapuit rem alterius violenter. q̄ mortale ē
et ultra h⁹ tenetur ad restitutōz. Si rē rap
tam inique celauit q̄ tenetur ad restitutōem i soli
dū si ex h⁹ ipedita fuit restitutio. Si fuerit pira
ta. id ē. p̄dans p mare q̄ scūq̄ i dīnter q̄ vlt pec
catū et restitutōz ē exōicat⁹ exōicatōe papali sec⁹

tamen est de illis qui hoc faciunt contra certos alios
quos cum quibus habet bellum. Si depauperavit romi-
pedas euntes et redeuntes ad urbem vel portantes
necessaria ad usum curie ultra peccatum excusat
est excusatione papali. Si in bello iniusto depa-
tus est aliquem ultra mortale peccatum et restitutus
non debet absolui nisi firmiter proponat se disponat
amplius non interesset homini vel alio bello iniusto.
Si in bello iusto abstulit aliquid ab amicis sicut
quicquid faciunt stipendiarii vel etiam si abstulit aliquid
ab ecclesiis inimicorum quia tenetur ad restitutionem
Nota quod omnes dantes consilium ad aggrediendum
vel sumendum aliquod bellum iniustum sine quorum
consilio non fuisset factum vel non poterat fieri te-
netur insolidum de omnibus damnis inde secutis. Si par-
ticipavit in crimine rapine vel furti vel alterius inius-
te donationis in aliquo infra scriptorum modorum qui
in his continentur versibus. Iussio consilium con-
sensus palpo recursus. Participans mutus non ob-
stans non manifestans. Tenetur insolidum de omni
dano inde secuto. quousque ille qui passus est sit satisf-
factum. Intellige tamen iussione vel consilio et consensu coop-
erantis vel palpo. id est adulatione vel recursu. id est rece-
ptatione latronum vel rerum ablatarum taliter quod sine hoc
non fuisset facta rapina vel danum alias non tene-
tur nisi in quantum pervenisset ad eum de re rapta
vel de quanto damno fecisset cum suis vel quantum
pro fuisset factum propter aliquod predictorum ab eo facto-
rum. Quantum ad secundum versus nota quod non obstat nisi
manifestans et mutus tenetur quando est officialis et pro
impedire danum et non facit. alias enim etiam non tene-

Quantū vero ad p̄ticipatōz. **A**stud p̄t fieri multi-
pliciter vno^o p̄curādo cū alijs ad rapiēdū. et tūc
tenetur ad illud qđ recepit ē dānificauit. si tñ non
fuit ī causa p̄ncipali v̄l q̄si. **S**ecūdo modo recipiē-
do p̄ viā domi d̄ rapina et d̄ illo tenet^r. **T**ercio per
p̄sumptōez rapine ī vīctū z vestitu et h̄mōi sic fa-
mul^o raptoris. et vsurari^o q̄ oīa h̄z de rapina z vsu-
ra et tenetur de illo qđ p̄sumit. **Q**uid aut talē d̄be-
at facē vide ī summa. **Q**uarto modo p̄ dotatōz vt
videlicet marit^o q̄ sciebat focerū suū non h̄e nisi
bona rapta v̄l de vsura. qz n̄ p̄t recipe dotē ab illo
Si recepit. tenetur ad restitutōz. **F**ilia aut cū re-
manet vidua tenetur restituē dotem. qz de alieno
est. **S**i v̄o nesciebat marit^o focerū suū esse talē tūc
est diuersa op̄inio doct. vtrū posset tenere marit^o
si filia vidua tenet^r. **Q**uīto p̄t emptōz rei rapte ē
furate. et si scienter hoc fecerit ob sui vtilitatē v̄l
tra mortale p̄ctm̄ tenet^r restituē si iuenire poterit
dñm rei si v̄o n̄ iuenire poterit paupib^o erogabit.
vel precīū eius etiā si iā p̄sumpsit. **S**i ignoranter
siue ignorantia iuris siue facti a peccato potest ex-
cusari quando tñ scit tenetur restituere si non dū
distraxit. etiam precio petito a dño rei. **S**ed repe-
tat a venditore si potest. **I**dē de oīb^o q̄ successiue
emerent h̄mōi rem nisi prius distraxerint illam qz
si bona fide existens distraxerit vendendo nō te-
netur ipse sed emens. de his vide plen^o ī summa
scdā pte ti. **I**nterrogādum est ergo de p̄dictis no-
uē modis dictōz. versuū singulariter. **E**t primo si
iussit fieri rapinā aut si eius noīe facta est mortali-
ter peccauit z tenetur ī solidū si aliē q̄ ex ei^o mā-

dato facta non fuisset; alias teneatur pro quanto ut si Si rapto-
ri consilium dedit ad rapiendum quia teneatur insolubile si ex
suo consilio factum sit. Si consensit rapine coopando te-
netur similiter insolubile eodem modo. Si adulatus est
raptori quasi strenuo et benefactori tenetur insolubile
si ex hoc dampnum secutum est. Si raptorem vel rem raptam
recepit vel inique celauit quia tenetur insolubile
si ex hoc dampnum secutum est vel impedita fuit restitu-
cio. Si vidit rapinam fieri et non obstitit cum possit
vel si celauit et non manifestauit quia si officialis
erat tenetur ad restitutionem alias non. Si procurauit
cum alijs ad rapiendum quia tenetur insolubile si ex
eius sequela vel fauore raptores hoc fecerunt si
autem sine ipso fecissent tenetur de quanto puenit
ad eum. vel de eo quod ipse dampnificauit. Si recepit
per viam domi de rapina quia ad illud tenetur quod reci-
pit. Si in victu et vestitu consumpsit de rebus rapi-
ne quia tenetur ad illud quod consumpsit nisi talia re-
ciperet in agendo causam spoliatorum monendo et indu-
cendo raptorem etc. Si dotem recepit a raptoze vel usu-
rario quia tenetur ut si declaratum est. Si scienter
emit de rebus raptis vel furatis quia restituere te-
netur. Si autem ignoranter non tenetur nisi ad suam
noticiam puenit quod res rapta fuit ut si. Si quis im-
pediuit alios in iuste a persecutioe alicuius beneficii vel offi-
cij ecclesiastici vel secularis ubi iam erat acquisitus ius
tenetur ad restitutionem talis dampni. Si autem nondum erat
sibi ius acquisitum sed erat in via ut acquireret tenetur
ad arbitrium boni viri quantum potest illud dampnum in illo
dubio estimari. Similiter qui iniuste deicit ab ob-
tento vel procurat alios reici. Secus autem cum iuste pro-

cedit. Qui infert dānum qđ in spē restitui non p̄t
vt mutilatio mēbri vel simile vt manū amputando
cum qua ille se nutriendo scribebat. vel ūginitatē
puelle auferendo precipue p̄ violentiam vel sedu-
ctionē vel etiā mortē alicui inferendo qui suo labo-
re se et suā familiam nutrieat aut scienter dando
vel vendendo equum claudicantem vel alias no-
cium aut etiā aliud animal ad vecturam v̄t alium
vsum et non emptori indicādo illud nocumentum
vnde sibi postea aliud sequitur dāmnū z h̄mōi ad
arbitrium boni viri. Si mulier sup̄posuit sibi p̄tuz
alienum vel d̄cepit p̄ adulterium nesciēte viro te-
netur viro de oībus expensis factis filio putatio
et d̄sanguineis. id ē. filiis l̄ alijs heredib⁹ p̄ his q̄
peruenerunt ad eum non t̄a mē tenetur illa muli-
er manifestare factum cum periculo vite sue. Sed
quid agendum sit vide in secunda parte Sūme.ri.
Si fuerit officialis alicui⁹ d̄munitatis v̄t ciuitatis
aut dñi. puta camerarius. thesaurari⁹ aut notari⁹
vel similis v̄t aliud officiū habens p̄ quo ē suffici-
enter salariat⁹ nec d̄tentus illo salario a p̄sonis
in q̄b⁹ suū exeqtur officiū exigit l̄ extorquet ali-
qđ vltra snū salariū p̄fatus nec puto qđ excuset eū
consuetudo sicut nec rapina p̄pterea em̄ statuunt⁹
salaria ne talis vltra hec aliquid petat vnde et
peccat talis et debet pauperibus erogare qđ di-
co quia difficile est semper illud reddere illis a q̄
bus recepit maxie cū modicū fuerit z p̄sona iuēni-
re nō p̄t vnde illud receptū est v̄t nescitur. Si cū
pecunijs q̄s habet d̄munitas in deposito negociat⁹
et si qđ cū eis lucret⁹ p̄ d̄tract⁹ vsurarios tenetur

restituere ei a quo accepit. **S**i p̄ d̄tractū licitum vi-
deretur teneri saltē p̄ pte d̄itatis v̄l paupib⁹ erga
re ptem. **S**i usurpauit sibi bona d̄itatis aut iura p̄
curatōis. aduocatōis ⁊ h̄mōi qz vltra mortale tene-
tur restituere. **S**i rapuit aut p̄ se impetrauit aliq̄
bona ciuium spoliatorū v̄l expulsoꝝ. quia tenetur
ad restitutionē. **S**i q̄s ingressurum in religionē bo-
nam et appbatam educit vel p̄ violentiam vel per
suasionem vltra peccatū mortale d̄missum ⁊ excōi-
cationem cum infert violentiam p̄sone. tenet̄ illū
vel alium reinducere ad religionem in satisfactōe
vel tenetur ipse ingredi si non habet impedimen-
tum de pe. et re. de eo. **Q**ui autem eum qui intē-
dit ingredi aliquam religionē. a suo bono p̄posito
reuocat etiam si non dum ingressus fuerat eodem
modo videtur peccare et puniri debere.

De furto rerū sacrazū qđ sacrilegiū d̄z.

Et imposuit v̄l dedit sup̄ hoc cōsiliū vt impo-
nerent̄ clericis v̄l p̄sonis eccl̄iasticis collectē vel
exactiōes n̄ h̄ita licēti a romano pontifice. **S**i secu-
tus ē effect⁹ vltra mortale et obligationē ad resti-
tutōz nisi desistat p̄ amomitōem est excommunicat⁹.
Si fecit vel fieri fecit aut desup̄ cōsultuit statuta
c̄tra eccl̄iaz libertatem vltra mortale tenetur de
dammis et est excōicatus ip̄e et scriptores ⁊ iudi-
cantes. **E**t tñ vide plen⁹ s̄. i. j. pte. **S**i accepit pa-
tronatū de nouo alic⁹ vacātis eccl̄ie ⁊ monasterij
v̄l locoꝝ p̄ioꝝ v̄l bona ip̄oꝝ locoꝝ vacatiū de h̄o
vide. s̄. i. j. pte. **S**i usurpauit bona hospitaliū vel
alioꝝ p̄ioꝝ locoꝝ aut bona c̄ligioꝝ aut paupz

aut rē ecclie ā bona capitli ā collegij. Si abstulit
rē sacā vt calicē sacmā et hmōi de loco sacro id
ē de ecclia ā rē sacā de loco n̄ sacro ā rē non sacm
de loco sacro. Si emit aliqd de peccunia ecclie qz
tal possessio ecclie ē. Si effregit locū sacru ē locū
religioson vt portas ecclie vt portas conuēt aut
monasterij qz vltra pām et obligatōz ad satisfaci
endū de iniuria z de dāno ē excōicat⁹. Si tñ h⁹ fe
cit iuriose et violēt et añ denūciatōz pē absolui a
diocesano d⁹p⁹ vō a solo papa seu sumo pniario Idē
iudiciū ē si icēdiū fecit studiose et iuriose ipdictis
locis. Incēdiarij āt alioz locoz de iure di n̄ sunt
excōicati. in aliqb⁹ tñ locis p sinodales cōstitutōes
sunt excōicati. Si legata facta ecclijs z alijs pijs
locis aut paupib⁹ n̄ solū itegre n̄ soluit sed etiam
solutōem differt qz peccat mortalit̄ n̄ legitimo impe
dimto impedit. In aliqb⁹ vō locis ē excōicat⁹ p si
nodalia statuta. Si n̄ dedit laic⁹ decimas suas qz
tenetur et solutōz faciat vt cōsuetū ē et specialiter
ecclasticis psonis. vlt pām tenet⁹ ad cōstitutōz.

De vsura . 2

Si mutuauit pecuniā numeratā vt aliqd eoz
qosu cōsumūt vt frumtū vinū oleū z hmōi cū itētio
ne aliqd recipiēdi vlt suū capitale mortale ē et il
lud qd vlt recepit tenet⁹ cōstitutē Si mutuauit s pi
gn⁹ aliqd rei mobil. ē rei imobil vt super vestes ē
equū z hmōi ā sup domū ā agrū ē sibi. 2 iteri acci
pit vsuz pig⁹ is illi⁹ donec reaccipiat pecuniā suā
qz vsura ē. Excipitur tñ cas⁹ scz. cū gener accipit
possessioēz i pign⁹ a socēo suo q⁹ usqz ille donauit.

sibi dotem et si ipse gener sustinet onera m̃imonij
scz nutriat vxorē. Si deposuit pecuniā penes mer
catozē ṽl artificē cū intentione recipiendi aliquid
vtilitatis licet non faciat pactū sup hoc s; ponit in
discretōe e⁹ volēs i oī casu capitū suū saluū eē qz
usura est. Sed si vult p̃cipare tā d̃ damno q̃ eti
am de lucro. sic licet etiā cum pacto et simile faci
ens. Non exhibuit debitum honorem. Et dicunt⁹
deposita vulgariter s; usura est. Si quis p̃pter pe
cuniā mutuata alicui petit vel sperat p̃ncipaliter
ab eo aliqd obsequiū ṽl utilitatē que p̃recio possit
estimari. vt opa boum vel p̃sone ad colendū terrā
vel aliud vel mutationē sui iumēti. l̃ cuiuscūqz rei
vel aliqd xeniū vt molat in molēdinis suis ṽl vt p̃
curet sibi beneficiū ṽl officiū eccl̃asticū ṽl secula
re. vel vt det sibi p̃pter hoc pl⁹ de fructibus terre
eius q̃ colit usura est. Et si p̃pter hoc n̄ ab eo cui
mutauit s; ab alio vt dñi l̃ om̃itatis recepit vti
litatē exinde illud debet paupib⁹ dare. Si venien
te termino noluit p̃logatōez ei dcedē n̄ dar; sibi ali
quid qz usura est. Si i fraudē vsure prestitit decē
brachia vel vlnas panni vnius vt recipet decem
vlnas panni alterius quia usura est. Si recepit ab
vsurario aliq̃ dona quia tenetur restitue non illi s;
illis a quib⁹ ipse vsurari⁹ recepat si sua substātia
tota fuerat de vsura. Si tradidit pecuniā p̃ simili
pecunia. vel rē p̃ simili re estimādo plus valē hu
iusmodi tempore restitutōis usura ē si fecit cū il
la intentione vt recipet illā melioratōz. Si mutua
uit pecuniā recepturus in certo termino alterius
generis monetam aut aliā rem q̃ plus valeat aut i

alio loco ubi plus valeat quia tenetur si hac intentione fecit. Si mutuavit nauiganti vel eum ad nundinas cum pacto recipiendi aliquid ultra sortem ex eo quia suscipit in se periculum pecuniarum et mercium ex. de usu. nauigati. Quis in se suscipit periculum nihilominus tamen attractus ille non est licitus. Si dedit granum vetus ut postea recipiat nouum quia usura est si tamen considerauit in hoc meliorationem quam propter hoc fecerit ex. e. quo. s. defuit et. c. in ciuitate. Si notarius rogatus scripsit attractum usurarium quia ultra peccatum mortale tenetur in solidum et si si fuit testis in tali attractu. Si fuit causa vel mediator et exhortator inter mutuante ad usuram et recipientem qui mortaliter peccat et ad restitutionem tenetur. Si apposuit penam attractui pro intentione quia usura est et restituere tenetur. Si tutor vel curator pupillorum vel procurator aut factor cuiuscunque pecuniam pupillo vel patroni dedit ad usuram etiam in utilitate illorum vel peccatum mortale commissum tenetur restituere. In casu tamen quo illi non possint vel nolint restituere illi in quantum habuerit utilitatem ipsi principaliter tenentur sed non faciunt. Si tutor vel procurator et. Si quis accipit sed mutuo ad usuram non ad prouidendum sue necessitati sed ut faciat usuram vel ludat et alias male utitur mortaliter peccat. Ideo si inducat alium ad hoc faciendum qui alias non fecisset.

De cambio

C fecit cambium et minuta de uno florino aureo supra monetam accipit vel econtra pro cambio

dedit aliqd scdm om̄ez cursuz. nō ē illicitū. **S**i fa-
cit cābia p lras realia de loco ad locū non ficta et
inde cepit moderatū lucrū qz nō est illicitū. **S**i fa-
cit cambia q vulgariter dicūt^r cambia sicca aut p
venecias aut ad libras de grossi vsura ē qz ibi alit
est mutuū sub spē lucri. hec habūdāt ī florēcia **S**i
mutuauit cū itētōe nihil ēcipiēdi si postea debitor
dedit ei aliqd tenetur ad restitutōz si p̄babilē cre-
dit q ppter mutuū acceptū hoc ei dedit v̄l credi-
tū v̄lteri⁹ retinendū secus est si ex beniuolēcia ei
dedit. **S**i ī emptione fructuū terre vel aliaruz re-
rū ex eo q āte p aliquos menses q recipiat h̄mōi
fructus vel res alias precium soluit emit minus iu-
sto precio ppter dilationē receptionis dictorū fru-
ctuū v̄l aliarū rerū. **S**ec⁹ si hoc faceret cū verisimile
crederet fruct⁹ illos aut res alias etiam posse mi-
nus valere tempore receptōis eorundē quia vt p⁹
vsuram faceret. **S**i autē non vendidit pl⁹ iusto et
non vult illi qui vendit facere fructum bonum si-
cut ei qui dat sibi pecuniam mutuata sic non ē vsu-
ra **S**i vēdidit aliq⁹ rē p p̄cio qd ad p̄ns currebat
cū pacto q si tpe solutōis valeret plus etiā vellet
illud plus. **S**ed econtra si valeret minus non vellet
illud minus qz vsura est. **S**i vero stent⁹ sit recipe-
p̄cium illud siue valeat pl⁹ siue min⁹. **E**t sic stin-
gat pl⁹ valere non ē vsura. **S**i quis emit domū ē
agrū multo minori p̄cio q valeat cū pacto q vēdi-
tor reemat eā v̄l eū cū placuerit p eodē precio et
ipse prius emptor iterim fruct⁹ illarū rerū p̄cipi-
at qz vsura palliata ē. **N**ota q vsurari⁹ tene^r ad oīa
dāna q passi fuerit debitores ppter solutōz vsure

Si eius consilio aliqua ciuitas a dñs dedit suā pe-
cuniā ad vsurā qz vsurarius est. **E**t eodem modo si
cōitas aut ciuitas aliq recipit pign⁹ aliqd et ei⁹
fructus nō dputauit in sortem ex. d. vsu. **C**onqstus
viiij. q. i. sic vir. xxx. q. iiij. si hēs. ff. qd me. cā. l. metū
. **S.** **C**um aduertēdū. **E**ndē est de ill⁹ qui pphibere
pnt et non pphibēt ex d. sen. ex. qten⁹. et nō tenet⁹
restituē nō quātū ad eos puenit. **S**i pcessit vendi-
dit aut locauit aliquā domū vsurarijs aut alijs ad
exercendū fenus. qz non licz. **E**t si pziarche. archi-
epi. a. epi ipso facto suspēsiōz icurrūt. si sunt alijs p-
lati a clerici ipso facto excōicatiōz icurrūt. **S**i ē vni-
uersitas iterdictū icurrit. **E**t si tales talem sniam
sustmuerint p mēsez terre eorū etiā sunt intēdicte
q̄diu vsurarij ibi morātur. **S**i fieret statutū i aliq
ciuitate q̄ vsure soluāt vlt solute non pnt repeti a
repetite nō pnt cōstitui. excōicati sunt q̄ faciūt hec
statuta et q̄ iudicāt fm ipā **V**n illi q̄ faciūt capitu-
la cū iudeis vt dñi et dñtates. dñtia q̄ possint fe-
nerari. et q̄ vsure ab eis extorte nō possint repeti
in iudicio et hmōi. vidēt⁹ incidē i hāc excōicatōem
omēs videlicet dñi q̄ faciūt hmōi capitla et ciues q̄
hoc cōsulūt ex d. vsu. ex. i. **C**le. **D**e emptōe denariorū
montis florēcie. vlt pstitis. venecian. l. locis ianue
qz aliq ponūt esse vsurariū ptractū licet aliq ptra-
riū teneāt. **E**t ideo nemini cōsulas vt faciat. **F**actū
autē potes inducē vt post mortē suā z vni⁹ alteri⁹
fmat dñtati vlt ptē det paupib⁹ bonū erit. **S**i non
vult adherens opiniōi dñrie nō facile p dēpnēs. in
hmōi em fm doc. non est picipitanda sententia.

De vsurpatione

N quis falsificat testamētum defunctorū. ā ali
ud istrumētum ā lēas vel peticōes aliq̄s ā ali
quo talium sciēter vtitur videt^r mortale et tene
tur ad omne dānū qđ ide seq̄t^r. **S**i q̄s falsificauit
lēas papales v̄t talib⁹ falsis sciēti vtit^r est excōi.
cat⁹. c⁹ absolutio pape tēua^r. **S**z q̄ ex falsa cā sug
gesta obtinuit aliquā lēam ī curia q̄ causa si fuiss⁹
exp̄ssa. n̄ obtinuisset petita. v̄t qđ ex ill⁹ lēis ēcepit
Licet nō sit excōicat⁹ tñ tenet^r ad ēstitutōz illius
quod sic recepit. **S**i quis ī bullis papalib⁹ a p̄pōit
vel remouet vnam lēam vel punctum. fm hostiēsez
est excommunicatus excōicatōe papali que fit ī cu
ria. nam ī iure om̄ni hoc n̄ habetur. Et h^o si bul
le habent vigorem. Nam si expirasset earum vigor
aut valor v̄tputa qz d̄mebat gratiā ad tēpus con
cessam. et iam expirauit illud tempus. qz si tunc
rotū raderetur. nō p̄pterea icurrēt q̄s excōicationē
fm. Rich. **S**i quis falsificat lēas aut sigilla prelaz
torū. aut om̄unitatis vel dñorū. vltra mortale tene^r
ad satisfacionem om̄ium dānorū. ind̄ secutorū. idē
de falsificante quēcunqz libzū vel scripturam ī
dammum aliorū. **S**i quis fecit alchamiam aut falsi
fauit mouetā qz vltra mortale tene^r ad restitutōz
Idē si falsis sciēter vtit^r et si ī hoc d̄ceptus fuit
Si quis falsificauit mensuras v̄t pōdera ciuitatis
v̄t sciēter ill⁹ falsis v̄tutur vltra mortale tenetur
ad satisfactōz damnorū. inde sequentium.

**De viij. p̄cepto scz nō loq̄ris cōtra pzo
ximū tuū falsū testimoniū et p̄zimo d̄ mē/
datio permiciōso. Capitulu. xx.**

Si dixit mēdaciū pnciosum^o
id ē. qđ ē p^r honozē dei vt ī
his q̄ sunt fidi ē ī dānū nō
bile p^ri spūale v^l t^pale q^z
mortale est vbi grā. Si dixit
formi catōz n̄ esse p^rtm̄ z vsu
rā ā h^moi v^l. si negat se v^l
aliū esse debitorē p^ri cū tū
nouit se esse d^bitorē ā aliū z h^moi. Si dixit mēda-
ciū ī iudicio īrogat⁹ a iudice q^z mortale ē. Si di-
xit mēdaciū ī p^ressōe d^r necessario p^rfitēdis q^z mor-
tale ē. Si dixit mēdaciū ī p^rdicatōe studiose q^z mor-
tale ē n̄ exsurreptōe subitanee locutōis īp^rmeditat⁹
si mēdaciū dixit ad laudādū aliq^z ē adulādū alicui.

De mendatio iocoso.

Si dixit mēdaciū iocosuz .i. cā solarij ē ad vtē-
litate aliquā ide p^rsequendā spūales ē t^pales
sine nocumēto alterius. qđ est veniale.

De mendatio officioso.

Si p^rsona q̄ dicit mēdaciū etiā officiosuz ē p^rsona
auctoritatis vel magne reputatōis use p^rfe-
ctiomis posset p^r accūs tale mēdaciū esse mortale si
videlicet p^rsequatur ide magnū scandalū ī mētib⁹
hoīm. Si dixit falsuz testimoniu p^r aliquē ī iudicō
v^l accusauit iuste v^l mortale p^rtm̄. d^r oī dāno lesō
tene^r etiā ad īstitutōz fame. s. vt dicat se falsuz di-
xisse. postq̄ ille est punitus n̄ tenetur p^r p^ricm̄
qđ ei immineret.

De detractiōe.

De detractōe p^r q^z aufert^r fama alteri⁹ mltiplic.

etiā interrogandum est videlicet si quis iponat alte
ri aliqd falsum qd sit peccatum mortale quia pec
cat mortaliter et tenetur ad restitutōz faciēdam
nisi ex hoc immineret ei magnū piculū. **S**i ad pec
catum alterius qd narrat addit aliqd notabile vl
tra peccatū tūc tenetur ad restitutōem si illud im
portat infamiaz. **S**i peccatū alterius mortale cum
esset occultū manifestauit alijs ad infamādū pec
cauit mortaliter et tenetur ad restitutionē inqntū
potest nisi illud crimen postea p aliā viā esset pu
blicatum. **S**i peccatus alterius occultū manifesta
uit non intentione famādi vel alias nocendi sed ex
quadam loquacitate non videt^r mortale. **P**er acci
dens tamē videlicet si ex hoc sequeretur diffama
tio illius. vt q2 audientes publicant. **S**i accusauit
in iudicio vel denunciavit prelato crimen alterius
non zelo iusticie s3 ex maliuolentia peccauit morta
liter s3 ad restitutionem fame non tenetur seruato
ordine iuris. **S**i fecit libellum famosum. id est ce
dulas siue scripturas in detractōem alteri⁹ ponēs
in loco publico vt legantur aut etiā cautōes 7 h⁹
modi q2 mortaliter peccat et tenetur ad restituti
onē. **S**i peccatum alterius etiā manifestū narrat
ex odio vel intentione nocendi peccat mortaliter
sed ad restitutionem fame non tenetur. **S**i autē ex
loquacitate venialiter peccat. **S**i de factis alioruz
que sunt venialia omuniter recitauit ex loquacita
te vel aliq indignatione non est mortale nisi inten
deret sic diffamare. **S**i significauit peccatum alte
rius mortale et occultum prelati vel pentibus b
pfefforibus aut alijs psonis maturis. que possunt

illum peccantem impedire ne amplius simile faci
at. vel qd non fiat si adhuc non fuerit factus puta
si timeret homicidium ab illo fieri qd significauit
2c quia non est peccatum sed caritas. et non tene
tur ad restitutionem fame maxime cum verum sig
ficauit secus si falsum significaret. **S**i falsus dixit
de aliquo. debet accedere illum vel illos coram qd
vel quibz hoc dixit et dicere coram eis falsus se di
xisse. nec excusatur qd hoc sit ei verecundia magna
Si autem verus dixit sed non iuste vel bene non de
bet dicere se falsum dixisse quia hoc tunc est me
daciū sed debet dicere iniuste et male dixisse. **S**i
quis narrat crimen alicuius put audiuit. dicēs se
sic audiuisse dici ab illo licz sit occultū et hō ex leui
tate et etiam loquacitate non videtur mortale. neqz
teneri ad restitutōz fame. sed est dubium de illo.
Si bona facta alicuius dixit mala intentione facta
scz ppter ypocrisym vel supbiam vñ hōmō itendēs
eum infamare peccat mortaliter. **I**dem si negauit
bona facta. **I**dem etiā si taceat bona alicuius que
scit. cum est necessarium qnqz ad liberationē pxi
mi. **S**i audiuit infamaciones et diffamaciones ali
orū et in hoc delectatur peccat mortaliter. **S**i aut
non delectatur in ifamia. immo displicet sibi ifa
mare alios sed tñ delectatur de loquacitate. nō vi
detur mortalit peccare. **I**n prelatīs tñ qui possunt
p̄hibere talia cum aduertunt et non faciunt est
mortale.

**De nono p̄cepto scz nō desiderabis vx
rem proximi tui. Ca. xxi.**

Rimo nota d cogitationib9
circa luxuriam q cogitatio:
nes amittēdi aliqd peccatū
luxurie qñ sunt cū dñsensu ra
tionis sp faciūt pñm morta
le et specialiter dñ istud pñ
ceptum. Et sunt diuersaruz
speciez. sic etiā opa carna
lia licet nō ita graue mortale faciat simplex consen
sus sic op9 exteri9. Cū gº dicit peitēs habuisse co
gitatōes qñ9 dñsensit rōe iterroget dñfessor cū qñ9
pñonis. seu erga qñ pñonas habuit hñmōi cogitatōs
qñ si erga diugatā dixēit qñ adulteriū ē. Si vñ er
ga solutā z iñe solut9 fuerit qñ fornicatio ē. si erga
dñsanguineā qñ incest9 ē et sic de alijs vt s dictum
ē m. c. d. vijº pñcepto. Insup iterrogād9 ē peitens
quoties hñmōi habuit cogitatōes. qñ toties pecca
uit mortaliter. Itē si pñ iterualla tpm hoc fecit pu
ta desidēat nūc cū dñsensu rōnis amittē fornicatōz
cū aliq postea se occupat iñ aliqº alio negotō vt vid
licet cogitat dñ gubñatōe dom9 tñ hñmōi z exind ite
rū dñlibat fornicari qñ itē peccat mortaliter z sic
dñiceps s3 si dñtinue vsat in tali cogitatōe vidlicz
pñ horā pl9 ā min9 vnū pñm ē s3 tāto gñi9 qñto di
uci9. Si mutat cogitatōz de vñā ad aliā pñonā. Vñ
ad diuersaz speciem cū eadē pñona vel deliberās
de pñ se semp de nouo peccat mortaliter vñ si cētū
mñieres videret vñā pñ aliā et ad quālibet specia
liter dñtermiaret aīm suū. cētū mortalia dñmitteret
sec9 si vñā cogitatōe omñs appeteret qñ vt sic vnū
esset pñm habēs tñ deformitatē tot pñm. Item

si dieb9 festiuis hmōi habuit cogitatōes discurre
do p ecclias et puocādo mulieres et si filocapt9
ex aliq̄ secut9 ē eā et quāto tpe. **Itē** qđ dicit9 d vi
ro erga mulierē. idē sp dicēdū ē d mliere erga vi
rū. **Itē** d delectatōe morosa habes ifra i.c. d luxu
ria. Si mulier otētat9 hīe amatores et cū ppēdit
vlt dīderat aliquē eā pcarī seu amare carnaliter.
ponit se ad fenestrā. vel vadit ad aliquē locū vt vi
deatur ab eo vlt poīt se i ecclia vlt alio publico lo
co vbi discurrēt iuuenes ad puocādū eos i sui amo
rē qz mortale ē etiā si nō appetat peccare cū eis
cū occasione ruine prestat.

**De .x. p̄cepto scz Nō cōcupiscas rē pro
ximi tui. Capitulum .xii. 2**

Ecogitatōe seu dīderio ha
bēdi res alienas not qđ vlt
pctm opīs iuste vsu rpatōis
diuersan. spēz. d qb9 dcm
ē s i.c. d. vij. p̄cepto. Inter
rogādū ē etiā d dīderio ha
bito circa res aliēas hūdas
seu acqrendas mō iniusto qz
tale dīderiū siue cogitaō si cū dīsensu rōis ē z ali
cui9 rei notabilē sp ē mortale z 9dē spēi c9ē opus
illi9 iuste acq̄stōis. vbi gīa. si dīdēat ali qđ hīe
ex vsura species vsure est. si p rapinā est rapina si
p viam occultā est furtum. et sic de alijs. **Et** ideo
interrogand9 est quō desiderauit habere rē aliē
enā vt habeat9 spēs pcti q̄ necessaria ē dīficti. **In**
his tñ peccatis cordis tm nō tene9 qđ ad īstīcutōz

nisi op⁹ fuerit secutū. Nota etiā q^d cū q^s iⁿq^untūcūq³
mimo ope dānificat p^rim p^r quēcūq³ etiā modū si
habz p^rpositū etiā iⁿ m^ulto dānificādi si possz peccat
mortalit. Vñ emētes et vēdētes q^uncūq³ p^rati sunt
decipe p^rimū iⁿ multo si possent o^mode mortalit
peccant licet actū iⁿ modico decipiūt.

¶ Sequitur secunda pars huius tracta-
tus que tractat d^e vicijs capitalibus et spe-
ciebus et filiabus eorundem Et primo d^e
superbia. ¶ Capitulum. xxiij.

Vpbia scdm greg. est mater
oim capitalium vicion. et ē
viciū m^ultū subtile et difficilē
ad agnoscendum z consistit
iⁿ appetitu iordiato p^rpe excel
lēcie. Et hz quattuor spēs si
ue modos de quibz potes iⁿ
terrogare put videbi^r expe
dire si tñ penitens intelligat. ¶ Prima spēs si vi
delicet bona q^u habuit naturalia vel spūalia ā tpa
lia sibi attribuit z ñ a deo eadē tcepisse t^rcognouit
¶ Secūda spēs si bona ipā a deo recepisse agno
scēs principaliter estimat tñ se ea meritis p^rriis re
cepisse vt ppter suā industriā v^l ingemū ā prudē
tiā v^l ppter sua ieiunia aut oracōes et hmoi. Tertia
vt si ea bona q^u ñ habuit reputauit se hē. scz cum
estimat se hē multū hūilitatis caritatis patientie
sapientie et prudentie zc. ¶ Quarta si reputauit se
meliorē ceteris alijs. otempnēs eos siue despiciē
s. In qualibz hāz speciem potest esse mortale